

BIBLIOTHEEK RU GRONINGEN
0470 6251

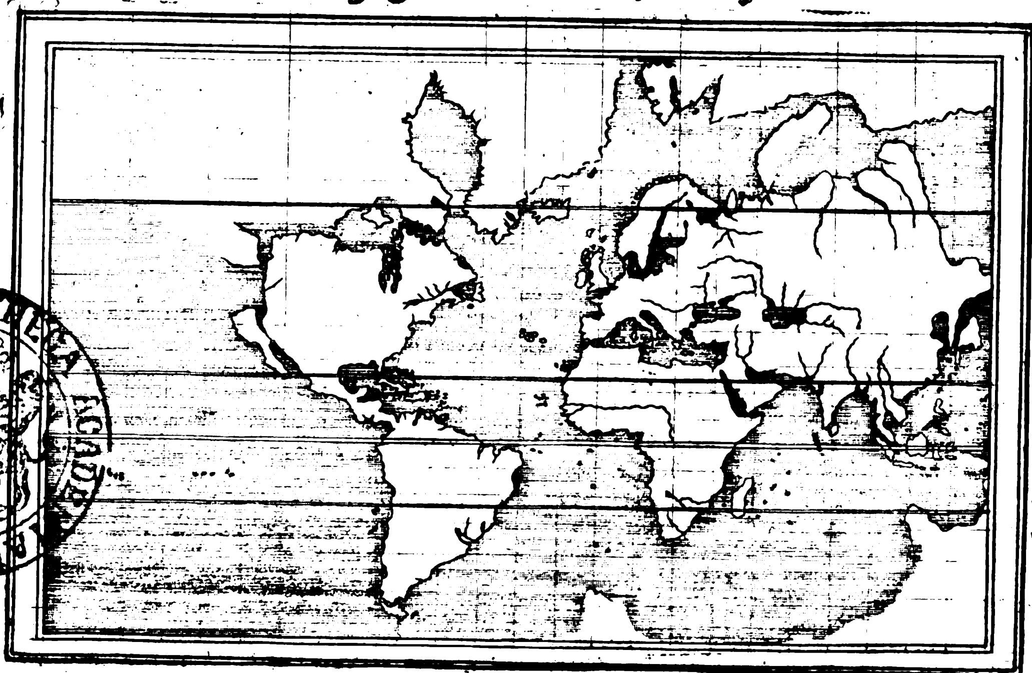
SPIEGHEL
DER
AVSTRALISCHE NAVIGATIE,

Door den

VVijt vermaerden ende cloeck-moedighen Zee-Heldt/

IACOB LE MAIRE,

President ende Overste over de tvvee Schepen, d'Eendracht *ende* Hoorn/ *uytghevaren den 14. Iunij 1615.*

t'AMSTERDAM,

By *Michiel Colijn,* Boeck-vercooper op't Water by de Oude Brugh / in't Huys-Boeck.

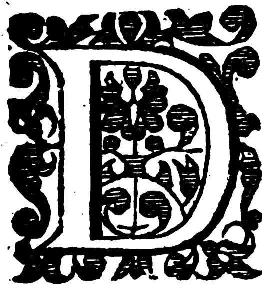
Anno 1622.

Qui freta lustravit Batavis incognita Nautis,
et non visa priùs per Gallos, atque Britannos,
ac Lusitanos Indorum nomine claros,
Christicolas vè alios, sulcantes æquora velis,
sic sua Iacobus Lemærius ora ferebat.

AEN DE DOORLVCHTIGE GROOTMOGHENDE ED. HEEREN STATEN GENERAEL,

Van de Vereenichde Nederlanden.

E Ambitie ende groot-moedicheyt van den Coninck *Alexander* de *Groote*, doen hy was in de fleur sijnder overwinninghen en Conquesten, en souden hem niet connen versaden, noch te vreden stellen, waert by al dien dat hy gheweten hadde, datter meerder ghedeelten van de Werelt te conquesteren hadden gheweest, als die gene die hy socht met sijn Wapenen en Crijsch-knechten te overwinnen, om te voldoen sijn groote begheerten die hy hadde over de gheheele Werelt te moghen domineren: Noch oock de cloecke Romeynen, die nae den Coninck *Alexander* sijn ghecomen, en meerder machts en moghentheyts hebben weten by een te brenghen, als de voornoemde Coninck, om alles te dwinghen, en haer te subjugeren, dat eenichsins bekent was, en soude van ghelijcken hun groote begheerte en ambitie die zy hadden om te heerschen en domineren niet hebben connen voldoen, indien sy-luyden gheweten hadden, ghelijck in dese onse tijden gheopenbaert is, datter noch twee onbekende ghedeelten des VVerelts waren gheweest, als namentlick het gheheele groote Landt van America, met sijn by-legghende Eylanden, dat weynich minder is, als de oude bekende VVerelt, ende oock het deel, oft nieuwe werelt van *Australia*, noch maer ten deele bekent, en met de hulpe en segheninghe des Heeren eer langhe jaren door de Navigatie meer en meer tot voordeel en dienste van dese Landen bekent sal werden.

Maer al schoon ghenomen, dat de Coninck *Alexander* in sijnen tijdt, en de Romeynen nae hem, alle goede informatie en wetenschap van de twee nieuwe ghedeelten van de werelt hadden ghehadt, soo en was hun macht sulcx niet datse souden middel ghehadt hebben de selve te subegeren, en t'onderbrengen, al hoe wel haer macht van Ruyteren en Knechten, als doen excedeerde de macht die men nu ter tijt soude weten by een te brenghen, ende dat mits de voorschreven twee nieuwe ghedeelten van de oude Werelt, door de Zee waren ghesepareert, en dat zy midts dien daer toe gheen bequaemheyt van macht en Schepen hadden, om sulcke conquesten te weghe te brenghen: oock soo heeft Godt de Heere de ontdeckinghe ende overwinninghe van de voorschreven VVerelts-ghedeelten, soo het schijnt, ghereserveert voor andere Coninghen en Princen, als ghebleecken heeft, dat aen d'eene sijde de Coninck van *Hispanien*, door de bequaemheyt van sijn Landt, ende Zeevaert, het meestendeel van *America* heeft overwonnen, en onder sijn subjectie ghebracht, en dat aen d'ander sijde de Coninghen van *Portugael*, maer eenighe conquesten hebben ghedaen, maer niet van sulcke

importantie, als t'ghene door de Spaenjaerden te weghe ghebracht is, mits de Conquesten van de Portugeesen meest bestaet in d'ondeckinghe van plaetsen en Landen inde onder-werelt gheleghen, die te vooren zijn bekent gheweest, sulcx dat de selve meer voor ontdeckinghen, als Conquesten moeten ghenomen worden, ende mits dien gheen ghelijckenisse en hebben by de overwinninghe die de Coninck van Hispanien in *America* heeft ghedaen, die in dat deel daer inne te verghelijcken is ter Zee, by *Alexander* de *Groote* te lande, hebbende hy (beneffens dat hy in *Europa* een seer groot Coninck is) volcomelick een nieuwe Werelt gheconquesteert, die hem seer groote rijckdom jaerlicx inbrenght tot maintienement van sijn staet, als yeder een bekent is, welcke schatrijcke ghedeelte van de Werelt de Coninghen van Hispanien met cleyne en gheringhe middelen sijn aenghecomen, als sulcx inde eerste instantie, soo de Historien vermelden, vercreghen hebbende met eens festhien duysent Ducaten te verschieten, dat ghecost heeft de eerste equipage en toerustinghe waer mede *Christophorus Columbus* de *West-Indien* ontdeckt, ende ten deele ghewonnen heeft, welcke festhien duysent Ducaten by de Coninginne *Isabella* van *Castilien* oock beswaerlick in haer Rijcke conden ghevonden worden. Met sulcke cleyne beginselen, ende weynich middelen sijn de *West-Indien* ontdeckt, en voorts met der tijdt aen de Croone van Hispanien ghevoecht, en langhe tijdt voor de *Castilianen* alleen ghehouden, want de Coninck *Ferdinandus* van *Arragon*, ghetrout hebbende *Dona Isabella* van *Castilien*, alsoo sy de penninghen tot dese entreprinse uyt hare middelen alleene hadde verschoten, cedeerde alle de Conquesten ende profijten, dieder uyt souden resulteren tot behoef ende voordeel vande Croone van *Castilien*, excluderende daer uyt sijne vassalen *Arragonezen*, en andere Ondersaten, waer af contracten en conditien wierden ghemaeckt tot contemplatie van de Coninginne *Isabella*, welcke conditien gheduyrt hebben en onderhouden sijn gheweest dat gheen Aragonnoys, oft Vassal van de Coninck *Ferdinandus* in *West-Indien* heeft moghen handelen, tot soo langhe toe dat de Croonen van *Castilien*, *Arragon*, en andere Coninckrijcken van *Spanien* door houwelicken en erffenissen te samen zijn ghevoecht, sulcx dat de Inwoonders van *Spanien* int ghemeen sonder onderscheydt de beneficien trecken van dese vreemde Vaert. Iae selfs de *Genevoysen*, overmits die in de protectie van den Coninck van *Hispanien* sijn, wesende alleene de Ondersaten van dese Landen, die mede Vassalen van de Coninck van Spaignien doen ter tijt zijn gheweest, daer uyt ghesloten. Ende al hoe wel de Inghesetene van dese vereenichde Nederlanden in de Zee-vaert alle Natien van *Europa*, jae van de gantsche Werelt (sonder roem ghesproocken) overtreffen en passeren in ervarentheyt, industrie, en practijcke, om de Zee op alle verde en vreemde Passagien te bouwen, en te frequenteren, soo is nochtans voor desen by niemanden uyt dese Landen, eenighe nieuwe Passagien, Havenen, of Landen die ghedenck-waerdich sijn ghevonden of ontdeckt, niet teghenstaende t'selfde door verscheyden persoonen soo int Noorden als anderweechs onderleyt is gheweest, alle t'welcke de Bewint-hebbers van de Austraelsche Compaignie, uwe Hooch-Moghende onderdanighe Dienaren, in rijpe deliberatie ghenomen hebbende, ende gheencourageert wesende, door den particulieren Octroye by uwe Hooghe Mog. Ed. sijn de selve beweecht gheweest tot eere en reputatie van haer lieve Vaderlant, een loflicke Entreprinse voor te nemen: te weten, om een Passagie int Suyden te soecken, daer door te varen, en voorts de Landen in de Suyt-Zee gheleghen, en voor desen onbekent, soo veel doenlick soude sijn, aen te doen, en frequen-

frequenteren. En hebben dien volghende inden Iare sesthien hondert vijfthien binnen de Stede *Hoorn* toegheruſt twee Schepen ghenaemt de *Eendracht* ende *Hoorn*, daer op ſtellende voor Preſident en Opper-Coopman den welervarenen, ende gheexperimenteerden *Iaques le Maire*, die met de ſelfde Schepen ſulcken Voyage heeft gedaen, en int Suyden ſoodanighen facile, bequame, en gantſch dienſtighe Paſſagie, die eenighe Mijlen van de Straet van *Magallanes* is diſterende, uytghevonden, ende Landen en Eylanden inde Suyt-Zee ontdeckt heeft, als in deſe ſijne Iournale vervaettet wort, aen welcke Landen alſoo nae alle apparentie t'Landt van *Auſtralia* ſeer groot is, jae ſulckx dat het recht wel voor een derde-part van de Werelt mach ghereeckent worden, onghetwijfelt tot ſeer groot voordeel deſer Landen, treffelicke Coopmanſchap en negotie ſal connen werden gheſtabileert, ende ſal by experientie bevonden worden, dat aen de ſelve Landen ſoo wel als aent t'Landt van *America* goede profijten ſullen weſen te doen, alſoo veel der ſelver Landen op een goet climaet ſijn legghende, ſulckx dat als nu claerlick onder-vonden is, dat de oude Schrijvers die de Werelt ghedeelt hebben in drie deelen, als in *Europa*, *Aſia* en *Africa*, ſeer grovelicken gefailleert hebben, dat de ſelve drie deelen met recht niet meerder als voor een derdepart [illegible] e Werelt moghen gereeckent worden. *America* voor het tweede derdendeel, en *Auſtralia* voor het derde derdendeel, en naer alle apparentien, en conjecturen, ſoudemen met ſeer goet fondament connen argueren en ſtaende houden, dat het ghedeelte van *Auſtralia* het grootſte van de drie deelen is, gheconſidereert dat het eerſte en tweede ghedeelte, namelick de oude onbekende Werelt, ende *America*, meeſt beſtaende ſijn van de hoochte nederwaerts van *Rio de Plata*, en *Cabo de bona Eſperança*, legghende beyde de voorſchreven plaetſen ten naeſten by ghereeckent op de hoochte van vijf en dertich graden int Suyden, ſonder dat van de voorſchreven hoochte op paralellicq eenighe Landen int Suyden bekent zijn, als alleen het Lant van de *Patagones*, ſtreckende van *Rio de la Plata* tot de Straet van *Magallanes* toe, dat ſeer weynich importeert, en dat gheheel *Europa* en *Aſia* meeſt gheleghen ſijn van 35. graden Noortwaerts te nemen, naer de hoochte van de Straet van *Gibraltar* af, daer uyt men voor ſeecker can beſluyten en infereren dat int Suyden noch veel Lants is t'ontdecken, ſijnde niet ghelooflick dat Godt de Heere, die volcomen en perfect is, in alle ſijne wercken, de Landen van de Werelt alleen ſoude gheſchapen hebben int Noorden, en dat int Suyden niet dan Zee en Water ſoude weſen te vinden, nademael de Sonne ſijn cracht, operatie, en virtuyt doet, en int werck ſtelt, ſoo wel int Suyden als int Noorden, ghevende elck ghedeelte ſijn tijt en ſayſoen om het Aertrijck te verwarmen, en te fructificeren, ghelijck de Coninckliicke Propheet *David* in ſijn 89. *Pſalm* claerlick ſeyt, dat Godt de Heere, t'Noorden en t'Suyden heeft gheſchapen, ghevende alſoo het Suyden ſoo veel voordeel en preeminentie als het Noorden, ſoo dat daer uyt vaſtelick te preſumeren is, dat het Suyderghedeelte van de Werelt, hoe wel tot nu toe onbekent, de ſelfde qualiteyten in ſich ſelven moet hebben als het Noorden, t'welck die vande Auſtraelſche Compaignie, indient de almoghende Godt toelaet, en dat uwe Ho. Mo. Ed. het Octroy aen henluyden verleent ſonder eenighe reſtricte ofte limitatie volcomen effect laten ſorteren, in ſeer corte jaren door de nieuwe ontdeckte Strate *Le Maire*, tot eere en reputatie van de gheunieerde Provincien, voorder en meerder verhopen uyt te vinden, en ontdecken. Ende al iſt dat ſeeckere invidieuſe en afgunſtighe perſoonen de voorſchreven uytghevonden Strate, gheerne in cleen-achtinghe ſouden brengen, en uwe Ho. Mo. Ed.

met sinistre practijquen, soecken te impresseren, dat de selve gantschelick gheen voordeel voor dese Landen soude connen gheven, soo vertrouwen nochtans de Bewinthebbers voornoemt, dat uwe Ho. Mog. Ed. na hare wijse discretie wel sullen connen oordeelen, dat door het uytvinden van de selfde Passagie, de Landen een uytnemende voordeel is gheschiet, ten respecte van de trafijcq die daer door al omme int Australsche Lant, en oock aen alle ander Landen aen de Suyt-Zee gheleghen sal connen werden gedreven, sijnde waerachtich dat de bequaemheyt ende faciliteyt van de selfde Strate sulcx is, dat gheene Passagien die immermeer int Noorden ontdeckt oft uytghevonden souden moghen werden, ten regarde van het over-groote coude Climaet datmen soude moeten passeren, noch oock de spineuse ende moeyelicke Strate van *Magallanes* in gheene deelen daer by te verghelijcken sijn, tot welcken eynde de Bewinthebbers goet ghedacht heeft, alhier te declareren de moeyelicke beswarenissen, en ghevaerlickheden die bejeghent sijn, ende die tijdt die gheconsumeert is by alle die ghene die oyt de Strate van *Magallanes* hebben ghepasseert, en eerstelick soo veel aengaet *Ferdinando Magellanes* selve, soo brenghen de Historien mede, dat hy met een Vloot van vijf Schepen uyt *Spaignien* gheseylt sijnde, inden beginne vande Maent van April, inden jare 1520. gheraeckt is in *Porto S. Iulisen*, legghende op 49½. graden besuyden de Linie Æquinoctiael, en dat hy niet eerder door de Strate heeft connen passeren, en in de Suyt-Zee comen, als op dē achthienste December int tselfde jaer, sulcx dat de selfde *Magellanes*, den tijt van ontrent acht Maenden ende een half besich is gheweest om uyt *Porto S. Iuliaen* door de voorschreven Strate te gheraecken, in de Suyt-Zee: sijnde de voorschreven *Magellanes*, en die ghene die met hem de voorschreven Strate hadden ghevonden, by de Keyserlicke Majesteyt ten hoochsten ghehonoreert en gheremunereert, sulcx de Historien ende de contracten van dien sijn medebrenghende, en sijn van de voorschreven vijf Schepen, vier op de Reyse vergaen, De tweede die de voorschreven Strate aenghedaen heeft is gheweest *Don Iutieres Carvaial*, Spaengiaert, die met een Vloote van vier Schepen ghevaren is uyt Spaignien, met consent en licentie van de Hoo. Mog. Keyser *Karle*, om te passeren de Strate van *Magallanes*, en ghecomen sijnde voor de Mont van de Strate, is daer met soodanich onweder en tormenten in de Strate overvallen, dat drie van sijn Schepen daer in ghebleven en vergaen zijn, met ontrent twee hondert vijftich Mannen daer op sijnde, en het vierde Schip hebbende twee en tsestich daghen besich gheweest, om de voorschreven Straet te passeren, is eyntlick met groot verlies van Anckers, en anders daer door gheraeckt, en ghenootsaeckt gheweest te loopen nae *Calou* de *Lima* in *Peru*, sonder verder te connen seylen. Capiteyn *Don Alonso Ladrillero*, uyt den naem en van weghen *Don Garcia* de *Mendoza* Gouverneur van *Chili* de derde, die de voorschreven Strate heeft besocht, is lancx de Suyt-Zee, aen de voorschreven Strate ghecomen met twee Schepen, een van de welcke door storm en onweder weder is ghekeert naer *Chili*, ende het ander met groote moeyte, en travaille is in de voorschreven Strate ghecomen, en heeft soo verre gheseylt dat hy de Noort-Zee heeft ghesien, en is daer naer wederomme ghekeert, hebbende besich gheweest in de selfde Strate, ontrent drie Maenden. *Don Fray Garcia* de *Loaysa* vierde passant van de voorschreven Strate, is door last van de hooch-ghedachte Keyser, uyt Spaengien gheseylt inden Iare duysent vijf hondert vijf en twintich, en is op den achthienden Ianuarij 1526. ghearriveert inde Strate, alwaer hem soodanighe swaricheyt bejeghent is, dat hy door storm eens daer uyt ghedreven is, en

is den

is den eersten Iunij daer aen volghende eerst daer door gheraeckt, achterlatende drie Schepen van sijn Vloote, daer noyt tijdinghe van ghecomen is. *Sir Francisco Draeck* de vijfde, die dese Straet heeft ghepasseert, is uyt Enghelant gheseylt met vijf Schepen den vijfthienden November 1577. en is den sesten September Anno acht en tseventich gheraeckt door de Straet in de Suyt-Zee, hebbende den tijt van ontrent sesthien daghen gheweest in de voorseyde Straet, en de selfde ghepasseert op het geluckichste van allen, doch daer is een Schip van sijn Vlote weder in Enghelant ghekeert, sonder dattet t'selfde de Straet heeft connen passeren. Capiteyn *Pedro Sarmiento* de seste die de Strate heeft aenghedaen, is door last van *Don Francisco* de *Toledo*, Viceroy van *Peru*, Anno 1579. met twee Schepen ghevaren nae de voorschreven Strate, om *Sr. Francisco Draeck* te gaen soecken, en is een van de beyde Schepen ghenootsaeckt gheweest wederomme te keeren nae *Lima*, vervolghende de voorschreven *Sarmiento* sijne Reyse, en passerende de voorschreven Strate, ontrent in vijf en veertich daghen, is eyntlick gearriveert te *St. Lucar*. *Sir Thomas Candish*. Enghelsman, sijnde de sevende, is met twee Schepen, en een Barcque in Iulio 1586. uyt Enghelant ghescheyden, en den sesten Ianuarij 1587. inde Strate ghecomen, en den vier en twintichsten Februarij daer door gheraeckt inde Suyt-Zee, hebbende besich gheweest om de voorschreven Straet te passeren, den tijt van vijftich daghen: De selve is andermael den acht en twintichsten Augusti Anno 1591. uyt Enghelant geseylt, met drie grooote Schepen, en twee Barcquen, en is den twintichsten Martij 1592. ghecomen aen de Straet, en de selve door storm en onweder niet connende passeeren, is wederomme te rugghe ghekeert inde Noort-Zee, sonder dat hy de reyse conde volbrenghen, maer is een van sijne Schepen in Augusto daer aen volghende wederomme gheraeckt in de Straet, en met groot perijckel en moeyte ghecomen sijnde in de Suyt-Zee, is door storm en onweder te rugghe ghedreven in de voorschreven Strate, soo dat het selfde Schip ghenootsaeckt is gheweest weder te keeren in de Noort-Zee, en is mitsdien by gheen van de voorschreven drie Schepen de reyse volbracht. Capiteyn *Thomas Haukyns* Enghelsman de achtste, is t'seyl ghegaen uyt Enghelant den twaelfden Iunij 1593. en is voor de Straet ghecomen den thienden Februarij 1594. ende gheraeckt met groot perijckel, en miraculeuselick met verlies van meest alle sijn Anckers, den neghen en twintichsten Maert daer aen volghende inde Suyt-Zee, sulcx dat hy den tijt van ontrent acht en veertich daghen in de voorschreven Strate heeft gheswermt. *Iaques Mahieu* de neghende, is uyt Rotterdam t'seyl ghegaen met vijf Schepen den seven en twintichsten Iunij, Anno 1598. en den sesten Aprilis ghecomen in de Strate, en de selve eerst ghepasseert den sesten September daer aen volgende, behalven dat het Schip de *Trouwe*, daer Capiteyn op was *Sybold* de *Weert*, ghenootsaeckt is gheweest wederomme te keeren, mits de groote swaricheden hem bejeghent, ende zijn die andere vier Schepen int passeren van de voorschreven Strate besich gheweest den tijt van ontrent vijf Maenden. *Olivier* van *Noort* de thiende, is van Rotterdam t'seyl ghegaen den derthienden September, Anno 1598. met vier Schepen, en is den 24. October Anno 1599. inde voorschreven Strate ghecomen, de welcke hy ghepasseert heeft met groote moeyte den 29. Februarij 1600. soo dat hy int passeren van de voorschreven Strate gheconsumeert heeft den tijt van vier Maenden en vijf dagen, De laetste sijnde Capiteyn *Ioris Spilberghen*, is met ses Schepen uyt dese Landen gheseylt den achtsten Augusti Anno 1614. en voor de voorschreven Strate ghearriveert den 2. Martij 1615. de welcke hy met groote moeyte

ghepas-

ghepasseert heeft den 6. Meye daer aen volghende, alle welcke voorschreven moeyelickheden en beswarenissen den ghenen bejeghent die oyt de Strate van *Magallanes* hebben ghesocht te passeren, ghecompareert sijnde, jeghens de faciliteyt ende bequaemheydt vande voorschreven spatieuse en commodieuse Passagie *Le Mair*, die ontrent acht Mijlen wijt, en seven Mijlen lanck is, en doorgaens veertich, vijftich, tsestich Vademen diepte is, hebbende daer door de voornoemde *Iaques le Mair* met het Schip *d'Eendracht* in een dach sonder eenighe beswaerlickheyt ghepasseert, ende in de volle Suyt-Zee ghecomen is, blijckt claerlick dat de selfde Passagie in alle deelen, de Passagie van de Strate van *Magallanes* te prefereren is, ende dat mitsdien de selve ten regarde van de goede gheleghentheden voordelicker en dienstigher voor dese Landen is, als eenige passagie, die ter Werelt immermeer uytgevonden sal connen worden, te meer nae dien men de selve (soo voorseyt is) sonder eenighe ghevaerlickheyt can passeren: en datmen daer door comende, terstont in een ghesont Climaet gheraeckt, sijnde waerachtich, dat door de ghenade Godts, niet een man van het voorschreven schip *d'Eendracht* op de uyt-reyse ghestorven is, voor en al eer datse aen het Landt van *Iava* ghecomen sijn. Ende alsoo de Bewinthebbers voornoemt vastelick vertrouwen dat de selfde passagie by uwe Hog. Mog. Ed. in sulcke achtinghe ghenomen sal werden, als de selve ten aensien van de situatie ende bequaemheyden is meriterende: Soo hebben de selve de vrijmoedicheyt ghenomen, uwe Ho. Mog. Ed. hare Souveraine Overicheden dit Iournael van haren President *Iaques le Maire* te dediceren, en onder der selver protectie int licht uyt te gheven, demoedelick versoeckende dat uwe Ho. Mog. Ed. den gheringhen arbeyt ghelieve voor aenghenaem te ontfanghen, op dat wy daer door te meerder veroorsaeckt en ghe-encourageert moghen worden, om voorts met de hulpe des Heeren, de principaelste Landen ende Custen van *Australia* onse lieve Vaderlant tot vordernisse en welstant van dien bekent te maecken, ende naer onse gantsche demoedighe en dienstighe ghebiedenisse, sullen wy den Almoghenden Godt bidden, uwe

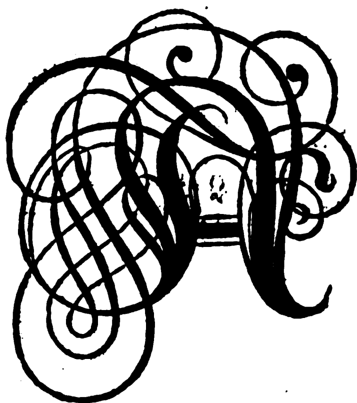
Doorluchtighe/Hooch-Mogende/Ed. Erntfeste/Achtbare/Voorsienighe Heeren/te conserveren in lanckdurighe ghesontheyt/ en in ghelucklighe en voorspoedighe regeeringhe tot s'Landts welvaren: In Hoorn den 1. April 1622.

Vwe Ho. Mog. Ed. gantsch dienst-willighe en onderdanighe Dienaren.

De Bewinthebbers vande Australische Compaignie.

Voor-

Voor-reden aen den goet-willighen Leser.

ALso de Bewint-hebberen van de Australsche oft Suyt-Compaignie voorghenomen hebben in druck te laten uytgaen het oprecht Originael / en autentijcq Journael van wijlen Saligher Iacob le Maire, die als Commandeur / opper-Hooft / en oock mede Bewint-hebber van de selve Compaignie ghevaren heeft op de Schepen ghenaemt d'Eendracht ende Hoorn , toegherust en afghevaren sijnde van de Stadt Hoorn / inde Maent van Iunio, Anno 1615. ende dien volghende den 14. Iunij daer aen uyt Texel / in Zee gheloopen / soo ist dat de voorschreven Bewint-hebbers goet ghevonden hebben / en noodich gheacht den goet-willighen Leser voor te draghen/ en te waerschouwen/ dat het Journael voor desen uytghegheven / door Willem Iansz Boeck-vercooper tot Amsterdam / op den naem van Willem Cornelis Schouten Schipper / niet en is het oprechte Journael van de Reyse en Voyagie/ maer een onbehoorlick verkreghen werck / met sinistre middelen/ en manieren van doen by een ghevoecht/ en versamelt/ om alsoo de eyghenaers en de Bewint-hebbers vande voorschreven Austraelsche Compaignie die het toecomt sulck Journael en werck uyt te gheven/ als daer van de beste kennisse hebbende/ te berooven en frustreren/ van de eere/reputatie/ ende profijte daer aen dependerende/ dat haer alleen en niemant anders toecomt/ mits in't selfde gefabriqueerde Journael teghens alle redene en billickheyt / en contrarie de waerheyt door Willem Iansz de eere ghegeven wort aen Willem Cornelis Schout als vinder vande nieuwe Straet le Maire, daer hy Schouten maer als Schipper ghevaren heeft op het Schip de Eendracht, die nochtans noch inventeur vande Reyse is gheweest / en noch veel min opt eenighe kennisse/ ofte wetenschap daer van heeft ghehadt / als door sijn Missive in dato den tweeden November, Anno 1618. aen Isaack le Mair, Vader van de overleden Commandeur in Hoorn gheschreven is blijckende. Immers niet vorder als hem daer van ghegeven is door den voorschreven Commandeur (onder wiens commandement hy stont) en de Bewint-hebbers van de selve Compaignie / die hem kennisse en openinghe van de selfde saecke hebben ghedaen / meynende ende vastelick vertrouwende/ aen desen Man ghevonden te hebben een persoon die Capabel en bequaem soude sijn gheweest om sulcke sware en difficile Reyse en Voyagie te helpen doen dirigeren/en vorderen. Dan hoe sy daer mede gheabuseert en bedroghen zijn gheweest/ sal blijcken door de deductie en verhael vande voorschreven reyse/ sulcx dat de Bewint-hebbers van de Au-

(.·.) strael-

straelsche Compaignie ten hoochsten hebben te beclaghen van weghen het quaet succes vande ontdeckinghe ende vindinge van het Rijck vast lant van Australia inde Suyt-Zee gheleghen / waer van de faute meest te imputeren is/ en te gheven den voorschreven Schipper / die door sijn quaet comportement/en onbehoorlicke Acten/hem tegens den Commandeur in alle deelen heeft ghestelt / ende de selve soo qualick ghetracteert en mishandelt / en dat daer door belet is gheweest/ sijn heerlick en heroicque desseyn en voornemen/tot sijn groot hart-seer en leet-wesen te effectueren en volbrenghen: dat sonder twijfel met de hulpe ende seghe-ninghe des Heeren soude ghevolcht en ghesuccedeert hebben / hadde de Schipper hem ghesecondeert en gheassisteert / als een Schipper met eeren toestont/en hem ghequeten en ghedraghen hadde als eenighe andere Officialen hebben gedaen/ Voornamentlick Aris Claessoon van Hoorn/ Commis op het Schip Hoorn, die naest den persoon van de Commandeur de meeste eere ende lof toecomt/ als hebbende hem in alle civiliteyt ghedraghen ende ghesocht soo veel in hem is gheweest de vorderinghe en avancement vande Reyse / dat den Schipper voor een exempel behoorde ghedient te hebben/ en ghemoveert om eere in te legghen/ en sijn quade meneen en practiquen int missenden en muyten van het volck/ als andersins te doen af staen/ soo heeft hy echter met sijn quaet voornemen evenwel voortgegaen om de Reyse te verachteren en onvruchtbaer te maecken/calomnierende doorgaens de actien en desseyns van den Commandeur/ hem voorts ghedraghende voor soo veel de conduyte sijns persoons heeft aenghegaen seer onbehoorlick/ insonderheyt int menageren vande Victualie/ ende Wijn/contrarie alst wel behoorde geschiet te sijn/ op sulcke langhe perijckeleuse Reysen: Dan onaenghesien den noot die sulcx wel vereyschte/ soo heeft hy accoort wesende met de Bottelier / den Wijn die soo noodich van doen was/ onnuttelick vernielt/ en gheconsumeert / de Vaten buyten ordinaris besocht en ghequelt / datse eyndelick die ledich ghemaeckt/ onnuttelick verdaen/ vernielt ende gheconsumeert hebben/ twelck t'volck int generael toe quam/ die daer veel om gheleden hebben / soo dat hier uyt can besloten worden wat dienst en profijt / dat dese Willem Schouten, niet meriterende de plaetse te becleeden die hy ghehadt heeft/op die Reyse de Compaignie heeft ghedaen/de welcke wel inghesien en gheconsidereert veel minder sijn als van den Putgert van't Schip/ die immers ghedaen heeft/ tot dienste van't Schip/ sulcx het dagelijcx werck vereyschte/ sonder eenige schade te doen/ soo datmen daer uyt can besluyten met wat redene en fondament Willem Iansen hem intituleert den Zee-Ridder/ benemende en beroovende daer mede de eer ende reputatie vanden Commandeur/ die hem soo Man-haftich/eerlick en vromelick heeft ghedraghen / en sijn jonck leven daer in heeft gheschoten / tot wiens nae-deel ende disreputatie hy sulcx niet en behoorde ghedaen te hebben/ als wesende een Commandeur / een Amsteldammer inghebooren / die de volcomen eere toecomt van dese Voyagie / en ontdeckinghe / sonder datmen de selve wil gheven aen Willem Cornelis Schouten van Hoorn: diese in gheen deelen toecomt / noch ghemeriteert heeft/ datmen van hem eenich vermaen soude doen. Immers niet vorder/ als dat hy de Reyse heeft helpen doen / met sulcke ondienst van de Compaignie/ en goede participanten/ als hier voor is verhaelt: ende indien een particulier Schipper hem daerom de eere mach toeschrijven / soo en isser

niet

niet een van alle het Boots-volck/ selfs tot den Putger toe/ die hem niet mede sal moghen roemen als vinder vande Straet le Mayre, en ghemerct de voorschreven Willem Ianssen Boeck-vercooper residerende in de Stadt van Amsterdam / het voorschreven Journael / den naem gheeft van Willem Cornelisz Schouten : t'welck Willem Cornelisz Schouten ontkent / en desavoyeert sijn werck te sijn / als by sijn missive blijckt. Voorts ontkennen mede de voorschreven Austraelsche Bewint-hebbers / sulcx door Willem Iansen in sijn Voor reden aen den goetwillighen Leser / wert ghesept / als te weten / dat tusschen Isaac le Maire, en Willem Cornelis Schouten, weghen dese Reyse eenich overlegh soude sijn ghedaen / hoe men de selfde best soude beginnen / en aenlegghen / en veel minder / dat door hem seecker Accoordt soude sijn ghesch iet / en aenghegaen weghen het furneren vande Penninghen / als andersins / wesende desen Willem Cornelis simpelick voor Schipper aenghenomen / sonder dat voorder yets met hem is gheaccordeert / maer wel waerachtich / dat de voorschreven Isaac le Maire, met Pieter en Ian Clementsen Kies, Mitsgaders Ian Ianssoon Molen-werf t'samen zijn gheaccordeert / weghen den aenvanck van dese Voyagie / hebbende den Schipper ghebruyckt tot vorderinghe van het werck / die hem daer inne soo qualick heeft ghedraghen en ghequeten / datse hun daer grootelicx over hebben te beclaghen: ghelijck in tijt en wijle sulcx breeder verclaert en ghededuceert sal worden : ende op dat de ghewillighe Leser soude moghen weten en oordeelen met wat fondament / en in wat maniere de Austraelsche Compaignie begost en aenghevanghen is / salmen hier naer int langhe en breet verstaen.

(.·.) 2 Extract

Extract uyt 't Register der Resolutie vande Hooghe ende Moghende Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden.

Iovis den xxvij. in Meerte 1614.

IS ghelesen de Requeste van verscheyden Coopluyden, Ingesetenen vande vereenichde Provincien, versoeckende vrijdom dat zy de Passagie, Landen ende Eylanden, die tot nu toe niet ontdeckt oft ghefrequenteert en zijn gheweest, ende die by haer door Godes ghenaden ende hulpe ontdeckt sullen moghen werden, sullen vry moghen ghebruycken voor d'eerste ses reysen, sonder dat yemant anders als sy Supplianten uyt dese vereenichde Provincien die sullen moghen beseylen ofte frequenteren, directelick noch indirectelick, voor ende al eer dat sy Supplianten de voorschreven ses reysen, int gheheel volbracht ende ghedaen sullen hebben. Na deliberatie is verstaen ende gheresolveert, datmen de Supplianten het versochte Octroy, ofte concessie sal accorderen, ghelijck hun dat gheaccordeert wert, mits desen, voor vier reysen, midts dat de Supplianten d'eerste reyse ghedaen hebbende, aen hare Ho. Mog. ghearbitreert ende verclaringhe ghedaen werden, in wat tijt dat de vier Reysen ghedaen sullen mogen werden, behoudelick oock dat dese Concessien van hare Ho. Moghende niet en sullen prejudiceren eenighe voorgaende Octroyen ende Contessien van hare Ho. Mog. ende mits conditie, by soo verre alsser twee oft meer Compaignien in een Iare sulcke Landen ofte Passagien vinden, dat d'selve tsamen dit beneficie ende Privilegie sullen ghenieten, ende dat de verschillen die desen aengaende, ofte andersins vallen sullen, de selve staen tot decisie van hare Ho. Moghende.

GENE-

GENERAEL OCTROY

Voor die ghene die eenighe nieuvve Passagien, Havenen, Landen oft Plaetsen sullen ontdecken.

Je Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / Allen den genen die dese seghenwoordighe sullen sien oft hooren lesen / salupt: DOEN TE WETEN, Alsoo wy verstaen / eerlick / dienstlick ende profijtelick voor dese Landen / ende tot vorderinghe vanden welstant van dien / oock tot onderhout van het Zee-varende-volck te wesen / dat die goede Inghesetenen verweckt ende gheencourageert worden / omme hen te employeren ende vercloucken int ondersoecken ende ontdecken vande Passagien / Havenen / Landen ende Plaetsen / die voor desen niet ontdeckt ofte bevaren zijn geweest / eñ by eenighe Coopluyden ons openinghe is ghedaen / dat zyluyden door Godes ghenadige hulpe / met diligentie / moeyten / periculen ende costen / hen daer toe sulcx verhopen te employeren / dat daer van goede vruchten souden staen te verwachten / indien onse beliefte ware / hen te octroyeren / privilegieren / eñ begenadigen / dat zy die Passagien / Havenen / Landen eñ Plaetsen / by henluyden van nieus te vindẽ ende ontdecken / alleen souden mogen bevaren / beseylen ende frequenteren voor ses reysen in recompense van hare costen / moeyten ende periculen / Mit interdictie dat niemant / directelic ofte indirectelic / de selve Passagien / Havenen / Landen ofte Plaetsen soude moghen bevaren / beseylen ofte frequenteren / voor ende aleer die eerste ontdeckers ofte bevinders der selver / de voorsz ses reysen souden hebben volbracht. SOO IST, Dat wy de voorsz saecke rijpelick overgewogen hebbende / ende bevindende als hier voren verhaelt is / het voorsz voornemen voor den welstant der vereenichde Landen loffelick / eerlick ende dienstelick: Ende willende het besoucken voor alle ende een yeghelick vande Inghesetenen deser Landen vry eñ gemeen maecken / hebben by desen allen ende een yeghelick vanden Inghesetenen der vereenichde Nederlanden tot het voorsz ondersoeck by desen willen noodigen / ende over sulcx geoctroyeert ende geconsenteert / octroyeren ende consenteren by desen / dat die ghene die eenighe nieuwe Passagie / Havenen / Lan-

Landen ofte Plaetsen van nu voortaen sal ontdecken/ hy de selve alleenlick sal bevaren ofte doen bevaren voor vier reysen/ sonder dat yemant anders directelick ofte indirectelick de selve nieuwe ontdeckte ende gevonden Passagien/ Havenen/ Landen ofte Plaetsen sal moghen uytte Vereenichde Landen beseylen/ bevaren ofte frequenteren/ voor dat den eersten bevinder ende ontdecker de selve vier reysen selfs sal hebben ghedaen/ ofte doen doen/ Op pene van confiscatie vande Schepen ende goederen daer mede hier jeghens sal worden gheattenteert/ ende een mulcte van vijftich duysent Nederlantsche Ducatē ten proffijte vande voorsz Bevinder ofte ontdecker: Welverstaende dat den Bevinder die eerste reyse ghedaen hebbende/ ghehouden sal wesen binnen veerthien dagen nae sijne incomste vande selve reyse ons te doen pertinent rapport vande voorsz ontdeckingen ende sijn wedervaren/ omme t'selve ghehoort/ by ons ghearbitreert ende verclaert te worden (na de ghelegentheyt ende distantie) binnen wat tijdt de voorsz vier reysen volbracht sullen moeten worden/ Behoudelick dat wy by desen niet en verstaen eenighe prejuditie ofte verminderinghe te doen aen onse voorgaende Octroyen ende Concessien/ Ende soo verre in ofte omtrēt een tijt/ ofte in een jaer/ een ofte meer Compaignien sulcke nieuwe Passagien/ Landen Havenen ofte Plaetsen vinden ende ontdecken/ dat de selve te samen dit ons Octroy ende Privilegie sullen ghenieten/ Ende ingheval eenighe gheschillen ofte differenten desen aengaende ofte andersints uyt dese onse Concessie commē te rijsen ofte ontstaen/ sullen de selve by ons worden ghedecideert/ waer na hem een yegelick sal hebben te reguleren. Ende ten eynde dese onse Concessie tot een yeghelijcx kennisse mach commen/ hebben wy gheordonneert/ dat dese inde Vereenichde Landen ter ghewoonlicker plaetsen ghepubliceert ende aengheslaghen sal worden. Aldus ghedaen ter Vergaderinghe vande Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael/ in s'Graven-Hage den seven-en-twintichsten Martij sesthien hondert ende veerthien. Was geparapheert I. van Oldenbarnevelt vt. Onder stont/ Ter Ordonnantie vande Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael. Gheteeckent C. Aerssen. Zijnde daer op gedruckt het Contre-Zeghel der selver Heeren Staten in rooden Wassche.

Maurits/

Aurits / Prince van Orangnie / Grave van Nassau /

Catzenellenboghe / Vianden / Dietz / etc. Marquis vander Vere ende Vlissinghen / Gouverneur ende Capiteyn Generael van't Hertoghdom van Gelderlant / ende vande Graefschappen van Hollant ende Zeelant / Zutphen / West-Vrieslant / Utrecht ende Overyssel / Admirael Generael van Nederlant / etc. Aen allen Keysers / Coninghen / Hertoghen / Princen / Republicquen / ende Gouverneurs van de Keyserrijcken / Coninckrijcken / Hertochdommen / Republicquen / gouvernementen ende Provincien / die desen vertoont sal worden / saluyt / in Gode onsen Heere / Biedende de selve aen alle dienste ende vruntschappe / Alsoo wy altijt eerlic ende nuttich voor onse Republicque ghehouden hebben niet alleen mit de nabuerigen volckeren / soo veel moghelick is goede vrede ende eendracht te houden / maer oock de vruntschap te procureren vande verste ghelegheene Natien der Werelt / als wesende ten hoochsten ghenegen tot den handel ende trafique al waert inde verste Eylanden / Provincien ende Natien / welcke genegentheyt van daghe te daghe meer ende meer toeneemt / Ende hier uyt occasie nemende / om mit den Inwoonderen deser Landen te maecken ende bevestighen accoorden van reciproque ende volstandighe vruntschap mit alle behoorlicke beleeftheyt.

Doen wy te weten aen den Doorluchtichsten Keysers / Coninghen / Hertoghen / Princen / Republicquen ende Gouverneurs / aen den welcken dese vertoont sal worden / hoe dat wy gemoveert ende beweecht sijnde door den voorschreven oorsaecken ende t'versoecken vanden veel gheachten ende onsen wel beminden **Jacob le Mair** van Amsterdam Capiteyn Mayeur van onse twee Schepen ghenaemt **d'Eendracht** ende **Hoorn** / Ende Willem Cornelisz Schouten van Hoorn Schipper van de voorschreven Schepe **d'Eendracht** / gaende sy selve / namelick de voorschreven Capiteyn ende Schipper op den voorschreven Schepe **d'Eendracht** / henluyden oorlof ghegeven ende authoriseren / omme te mogen gaen besoecken de Keyserrijcken / ende Coninckrijcken van Tartarien / China / Japhan / Oost-Indien / Terra Australia / Eylanden ende Landen ghelegen inde Zuyt-Zee / ende alle andere die sy sullen connen ontdecken ende op doen / het Eylandt van Lotta / de wech van't Noorden ende Zuyden / ende alle andere Passagien die sy willen ende hun goet duncken sullen / Ende oock om over al te maecken contract ofte contracten van vrede ende vruntschap / ende trafiqueren ende handelen mit den Inwoonderen / ende van haer coopende / vercoopende ende teghens haer ruylende allerhande soorten van Coopmanschappen / Pelterijen / Sijden / Speceryen / Ghesteenten / Peerlen / mede aen de selve onse Schepen geladen hebbende / daer mede te moghen wederkeeren in dese Landen / ende van ghelijcken om te

moghen

moghen vercoopen ende vertiere alle hunne Coopmanschappen / alles met verlof vande Magistraten ende Regierders / Begeeren oock dat zy aen den voorschreven Doorluchtighen Keysers / Coninghen / Hertoghen / Princen / Republicquen / haren onderdanen ende yeder van henluyden / van onsen weghe ende in onsen name (want wy haerlieden daer toe ghegheven hebben ende gheven by desen de last ende officie van onsen Ambassadeur ende opper-Capiteyn) sullen moghen aenbieden en beloven onse goede wille / liefde ende begheerte om de selve te dienen uyt dese onse Landen ende Provincien / ghelijck wy mits desen 't selve beloven ende aen bieden / bevestigen ende versekeren. Bidden ende versoecken daeromme aen allen in 't ghe-neraell / ende yeder een in 't bysonder vande Coninckrijcken / Havenen / Landen ende Steden / daer dese onse voorschreven Capiteyn Mayeur ofte sijnen Luy-tenant mette voorschreven Schepen ofte met eene van dien / in dese hare eerlicke Entreprinse sullen aencomen / dat zyluyden niet alleen met minne de selve ont-fanghen ende onthalen / maer oock met hulpe / faveur ende secours assisteren / ende daer in favoriseren / in saecken die zy begheeren / ende tot soodanighe eerlijcke ende prijsselicke imprese behooren / belovende ende versekerende de selve in onsen name by al dien hare Schepen ofte onderdanen t'eenighen tijde in dese Landen in staet souden moghen comen / dat sulcx by ons erkent sal worden met behoorlicke danck-baerheydt / ende gherecompenseert met allerley maniere van dienste / hulp ende seer hooghe achten / dat ons door den tijt eenighe occasien werde ghegheven om de goede assistentien by ons ontfanghen te voldoen met ghelijcke renumeratie der selver / Voor alle dingen belasten wy wel strictelick den voornoemden onsen wel lieven Capiteyn **Jacob le Mayr** / dat hy niemanden van wat staet / qualiteyt / conditie ofte na-tie hy sy / en offendere / mochte de selve vechtender hant bespringhe / ten ware hy eerst ghedwonghen ofte met onrecht vande selve aenghetast ofte hem ofte sijn volck eenich onghelijck aenghedaen ware / in welcken ghevalle wy hem niet alleenlick toelaten / maer oock belasten dat sy met alle macht ende cloeckheyt hem defenderen en alle middelen ghebruycken / die tot hare en harer Schepen en goederen bescherminge van nooden sijn teghens den ghenen die haer soecken te offenderen / thoonende daerinne hare edele aert ende cloeckheyt van hare natie / aenghesien 't recht van allen volcke-ren sulcx mede brenght datmen ghewelt met ghewelt mach teghenstaen / Ghedaen in den Haghe in ons Hof van Hollant / op den **xiij. May** 1610. geteeckent Mauritius de Nassau, lagher staet ter Ordonnantie van sijne Excellentie / *Milander*, we-sende beseghelt met het Seghel van sijn Excellentie / hanghende aen een doublen Franchijnen-staert / in ghecoleurden Wasse.

SPIEGHEL

SPIEGHEL DER AVSTRALISCHE NAVIGATIE,

Door den

Wijt vermaerden ende cloeckmoedighen Zee-Heldt/

IACOB LE MAIRE

President ende Overste over de twee Schepen, d'Eendracht ende Hoorn, uytghevaren den 14. Iuny 1615.

Anno 1615. DEn 14. Junij/ ontrent den avont-stont zijn wy met eē Noordelicke Wint het Lant-diep van Texel uyt-ghezeylt/ met goeden voortganck.

Den 15. was de wint als voren/ ginghen onsen cours nae de Hoofden / met goet weder. Een Visscher van Zierickzee verspraecken wy dien dach / verstonden dat het Veere gat Oost Suyt-Oost van ons lach: ontrent den Noene.

Den 16. smorghens hadden wy stilte / saeghen Duynkercken, en Calis : dreven met labber coelte door de Hoofden met de Ebbe: verspraecken een Man van Hoorn, die van ons tijdinghe brocht aen de Reeders: Snachts hebben wy by ghelept door de contrarie Wint. Iunij.

Den 17. was de Wint noch al contrarie / liepen derhalven in Duyns/en settent onder de Casteelen. Al hier werde onse Schipper Willem Schout, eñ Daniel le Maire aen Lant gheset/ om nae Doeveren te gaen / en een Constapel te hueren/ t'welck gheschiede / en vulden onse leeghe Vaten met Water.

Den 18. continueerde de contrarie wint: Onse Presidēt Iacob le Maire, is met sijnen Broeder Daniel eñ alle

1615. Iunius.

alle de assistenten naer Zantwits ghegaen / om te vernemen nae een Scheeps-Timmerman/ die aldaer niet te becomen was: en quamen savonts nae dat zy haer verversche hadden weder aent boort.

Den 19. was de Wint Noort-Noort-Oost. Lichteden onse Anckers ontrent den middach / en liepen voorby Doeveren, en passeerden de Singhels: sagen een Vlote van veertich Schepen / uyt Spaengien comende met Sout gheladen/ die ons eenighe Orangie Appelen vereerden: wy ginghen met een redelicke voortganck dit etmael.

Den 20. was de Wint Westelick / derhalven wy by laghen / en saghen Beresier: oock verspraecken eē Schip dat uyt Yrlant quam/ met een ander van S^t. Michiel, uyt de Vlaemsche Eylanden / dien wy bystant deden van eenighe roggen Brooden / en andere Provisie / als Stockvis.

Den 21. hadden wy noch den by-legghev / en liepen over en weder/soo dat wy niet vervorderde.

Den 22. was het selfde weder/ doch motachtich/en liepē in Wicht: De Schipper dede vlijt om een Timmerman te hueren/ maer conde gheen becomen.

Den 24. bleef de Wint Westelick. Doen ginck onse President met sijn assistenten / ende de Commijs van't Jacht Aris Claessoon, naer Nieuport om een Timmerman / maer 'tghevïel niet: daer werden van haer-lieden twee cleyne Verckens scheep ghebrocht/ om vet te maecken / tot Scheeps-profijt.

Den 25. smorghens als de Wint goet was / lichteden wy onse Anckers / maer bleef niet langhe alsoo: liepen over en weder tot dat wy in Iarmuyen quamen/ setten het op sesthien Vadem.

Den 26. als de Wint smorghens Noort-Noort-Oost was/ ginghen wy t'seyl met goede voortganck: en bevonden dat wy onse Jacht te cloec int seylen waren: liepen t'savonts voorby Portlant.

Den 27. bleef de Wint als vooren / waren neffens Gout-stert, en liepen in Pleymuyen, daer wy het setteden op seven Vadem. Daer bequamen wy een Timmerman Cornelis Theunissoon van Medenblick, die van Canarien quam.

Den 28. als onse Schipper smorghens vroech te scheep was ghecomen / die de gantsche nacht aen lant was gheweest/ lichten wy onse Anckers/ en ginghen t'seyl met een goede coelte / uyt Pleymuyen: lieten dien dach de Maets het gheweer eens handelen / en proeven/ dat een yder weten soude waer hy opghestelt was.

Den 29. waren wy op 38½. graden/de Wint variabel. Desen dach hebben wy uyt-ghedeelt / aen 55. Man/ twee hondert en vijf-en-t'seventich Kasen / voor de gantsche reyse.

Iulius.

Den 1. 2. ende 3. Julij quelden ons variable winden/ de locht was motachtich.

Den 4. hadden wy de Wint Noort-Oost: smiddaechs hadden wy de hoochte van drie en veertich graden vijf en veertich Minuten. Dit was de eerste dach dat wy rātsoen uytdeylden aen de Maets/ te weten/ voor elck Man vier pont Broodts/ en een half pondt Boter s weecx/ om op haer Broot te smeeren / ende een kanne Biers daechs van een Minghelen. Tot naerder beraet: t'savonts liep de Wint Noordelijck.

Den 5. 6. ende 7. de Wint variabel / 'smiddaechs de hoochte van veertich graden vijfthiē Minuten.

Den 8. liep de wint Noort-West: Doen waren wy neffens de Barrels: op dien dach overleet op't Jacht de Onder-Timmer-man Claes Pieterssoon van Edam: en men doopte

1615. Iulius. doopte eenighe Bootsgesellen / die noyt de Barrels ghepasseert hadden. De ghestorvene werde te vier uren nae noene over boort gheset/ en een Stuck los gheschoten.

Den 9. was de Wint Noordelick met stijve coelte / en bleef alsoo twee daghen : soo dat wy den 11. smorgens saghen Porte Sancto, en Madera

Den 12. smorghens ontrent den vijven saghen wy het Eylant Salvages, daer eenighe Visschers opwoonen / en seylden ontrent den middach voorby / met claer weder. Nae de Eylanden van Canarien toe / daer saeghen wy een Schip seylen / niet wetende van waer/ 'twas West van ons.

Den 13. de Wint Noort-Oost/ ons cours Suydelick. Des smorghens saeghen wy Teneriffa, met namen oock de Pijck, lach West van ons : een weynich daer naer saghen wy groot Canarien, latende tselfde aen bagboort legghen/ seylden tusschen beyden deur / wesende de spatie van thien Duytsche Mijlen/ met een herde coelte.

Den 14. smorghens creghen wy de wint van Noort-Noort Oosten/ met goede voortganck: onse hoochte was smiddaechs vijf en twintich graden/ veertich Minuten/ soo dat wy doen ghepasseert waren den Tropicum Cancri, die Wint continueerde den gantschen dach.

Den 15. was het een betoghen Locht / waren smiddaechs op de hoochte van twee en twintich graden veertich Minuten : soo dat wy gisteden vijf en veertich Mijlen gheseylt te hebben in vier en twintich uyren. Voor de middach raeckten wy in een ghetemperde hitte / 'tsavonts was onse cours / Suyt ten Westen tot den dagheraet toe.

Den 16. smiddaechs hadden wy schaers 20. graden : dit etmael hadden den wint van den Noort-Noort-Oosten Noort-Oosten/ met stijve coelte/en harde voortganc: setteden onse cours Suyden/maer snachts Suyden ten Westen / en Suyt-Suyt-West / om de Wal wat te mijden/ en te schouwen de droochte van Capo Blanco : het Water was heel swart / waer uyt gisten niet verre van lant te sijn / dat wy nochtans niet conden sien / het waeyde een storm / soo dat wy ons Boodt dat achter aen sleepte smorgens als wy de broch-Cost aten/ verloozen : en daer was gheen middel om te salveren / alsoo het de Zee vol Waters ghevult hadde / en dreef achter uyt / eer wy het Schip op de Ly wierpen. Al hoe wel de Sonne int Zenith hadde / waeyde het dagheliicx een storm/twelck schijnt hier ordinaris te sijn / als de Sonne hooghe gaet. De Locht was soo harich datmen de Sonne nau sien conde : Wy vernamen voor middaechs twee Scheepen aen Stuer-Boort van ons/comende van Capo Verde, oft Guinea. Men conde qualick de Sonne peylen om de variatie van de Naelde te observeeren / niet te min men giste de hoochte van twintich graden dertich Minuten.

Den 17. dito hadden wy de hoochte van seventhien graden / dertich Minuten / dit etmael is de cours ghecontinueert Suyden / de Wint vanden Noort-Noort-Oosten: de voorleden nacht beston het Water te slechten / met moy weder. Wy saeghen hier dagheliicx veel vliegende Visschen/met seer warm weder.

Den 18. smorghens hadden wy calmte / drijvende gins en weder: naer de middach de Wint opcoelende van den Westen / en Noort-Westen/cort van't Noorden/ liepen Suyden / en Suyden ten Oosten aen / met tamelicken voortganck: en seer warm weder. Het beliefde onse President Iacob le Maire desen dach de Raet te vergaederen

1615. Iulius.

en Aris Claessoon, en Ian Schout Schipper van't Jacht aen boort t'ontbieden / om te resolveren naer Sierra Liona te loopen / om daer te verversschen / t'welck oock alsoo is besloten/ en bleven by ons smiddaechs op't Noen-mael / hadden doen de hoochte van sesthien graet ende een halff.

Den 19. hadden smiddaechs de hoochte van vijfthien graden / en dit etmael een labber coeltje / met eenighe stilte / gisten de langte van Cabo Verde : twas seer heet weder: saghen veel Steen-kroos drijven/ dat een teecken was niet verde van't Lant te sijn.

Den 20. smorghens/ als de Son op ginck / hebben wy het gheset onder Cabo Verde, alsoo wy het niet boven conden seylen/ vervielen des middernachts int tweede quartier / dicht onder 't Lant be-Noorden de Caep, niet sonder groot perijckel/ bysonder van het Jacht/ ontrent de Mont van de Reviere van Zenega op 3½. vaem Waters en het groot Schip op acht Vaem / ginghen West ten Suyden / lancx de Wal. Vinghen hier op de gront eenighe Visch met Hoecken : Oock waren wy aen het Jachts-boordt/ om te sien hoe sy ghestelt waren.

Den 21. was de Wint Suydelick/ lichten onse Anckers / en ginghen t'seyl / met weynich coelte/ maer goet weder : maer ontrent den avont creghen wy een Travado met Donder en Blixem subijt uyt het lant/ geduerende anderhalf ure.

Den 22. smorghens lichten wy ons Ancker / alsoo de Wint sterck was : maer ontrent de Middach/ dreven wy gantsch in calmte. De Capo Verde lach ontrent van ons drie Mijlen / Oost aen / settent op tweeen dertich Vadem/ sant gront/ die seer effen en schoon was om te legghen/ wy saghen innewaerts al leegh duynich Lant / groen en vol Bosschagien.

Den 23. dito smiddaechs gheen hoochte conden wy becomen / door dien wy dit etmael uyt het ghesicht van de Capo met variable Winden / en reghen / en betoghen locht gheplaecht werden : Nae de middach quam de Wint goet / en naer veel moeyten / alsoo ons de stroom seer om de Noort settede / te reede gecomen/ op 7½. Vadem sant gront. Daer ons terstont veel Swarten aen boort quamen/ alle vrientschap toe segghende / jae alle nootdruft/ om ons te refraicheren / twelck wy namaels contrarij bevonden.

Den 24. hebben wy na ons Bier en Water ghesien/ bevonden groote leckagie / alsoo de Vaten sonder ysere Banden waren : maeckten voorts ghereetschap om Water te halen. Doen quamen ons eenighe Swarten aen Boort / seyden ghesonden te wesen van den Alcayro, die seer onbeleeft waren/ eyschende Brandewijn / en andere Provisien in Flesschen / Vinghen dien dach Visch voor beyde Schepen.

Den 25. quam de Alcayro, (dat is Gouverneur) ghenaemt Gaspar Gonsalvo aen boort / een Man neghenen veertich Jaren out/ met een Almadia, met vier Mannen/ wy deden hem goede chiere / in eeten en drincken / daer hy matich in was: accordeerden met hem voor acht Staven ysers / soo veel Waters te halen als ons beliefde : oock bedongh hy een Flessche Spaensche Wijn voor sijn Vrouwe / segghende alsoo de maniere te wesen. Onse President Iacob le Maire, sprac alderhande Talen met hem/ maer ghebroocken. Nae den noene quam ons Volck weder aen boort / met veel Visch / die sy met de Seghen hadden gevangen aent sloupen Eylant.

Den 26. ginck het Water heel hol uyt der Zee / oock de harde Wint / Reghen / Donder / ende Blixem beletteden ons het Water halen/

1615. Iulius. halen / door de Barringhe. Voor de middach quam eē vreemt Schip by ons op de Reede / was een Fransman.

Den 27. ist al quaet weder ghe-weest / t'welck hier veroorsaeckte de springh vande nieuwe Mane: snachts wert het stille / en creghen coelte uyt den Noorden van't lant: haelden dien dach maer twee boots Water. Dien dach creghen wy weder Swarten aen boort / en ver-sochten 1. oft 2. Vlesschen Wijns voor haer Alcayro, dat niet mo-gelijck was te weygeren. Snachts ontrent twee Mijlen van ons anc-kerde een Schip in Refresco, liet een Prince Vlagghe vlieghen / be-vonden dat het een Rotterdams Schip was / van veertich Lasten / om op de Cust te handelen / en dan naer Brasilien te loopen.

Den 28. hebben de Matroosen met onse twee Boots / ses tochten Waters ghehaelt / en vinghen sa-vonts de Soode / by schoon ghe-tempert weder.

Den 29. seylde onse President Iacob le Maire, ende sijnen Broeder Daniel le Maire, met de Jacht / nae Refresco, om eenighe ververschin-ghe te becomen van Orangien en Limoenen / alsoo aen de Caep niet en was: maer Guillam Block de Rotterdammer / seyde niet ten be-sten te wesen / quam derhalven we-derom sonder ververschinghe / dat ons seer bedroefde.

Den 30. wast eē stille dach weers / met groote hitte: Onse President die de meeste sorge voor ons droech / Iacob le Maire, is met een Flesch Wijns aen Lant ghevaren / en den Alcayer ghegroet / die hem seer fee-steerde. Hy was van meeninghe eenighe grove Beesten te coopen / die daer qualick te becomen zijn / om datse te vooren uyt het Landt moeten ontboden werden: doch hy cochte een schoone Gayt / om een Staef ysers: en vereerde hem met een cleyn Bulleken: dat was al de ververschinghe die hy bequam. Pluckteden een deel Peterselie de Mer. Desen Alcayr hadde 4. Vrou-wen / en ses Kinderen / was een Christen / seer armelick ghelogeert. En alsoo apparent was niet meer ververschinghe te connen beco-men / resolveerde hy om het stadich aen boordt comen der Swarten / smorghens vroech tseyl te gaen / al-soo wy ghereet waren / en al ons Water in hadden. 1615. Iulius.

Den lesten smorghens / was de Wint uyt der Zee: doen quam by ons het Rotterdamsche Schip dat in Refresco gheleghen hadde / ghe-naemt het vlieghende Hert: De Coopman Block bleef smiddaechs onse Gast. Dit etmael was het schoon weder / maer des snachts hadden wy een Travado, uyt het Lant / met Donder / Blixem / Re-ghen / en harde Wint.

Den 1. Augusti zijn wy met onse twee Schepen: en de Rotterdam-mer Man / tseyl gegaen naer Zee / met een Noor-Noort-Oste Wint: onse cours was Suyt-West: smid-daechs nam de Rotterdammer-Man sijn afscheyt / en liep sijnder weghen. Augusti

Den 2. de wint als vooren / met redelicke coelte / staecken over nae de Cust van Brasilien: des avonts wert het heel stil / en dreven den gantschen nacht oock in stilte.

Dē 3. liep de wint Noort-West / met redelicken voortganck / aten dien dach ons Vlees dat wy op Cabo Verde becomen hadden: hiel-den daer een heylighen dach af van ververschinghe / deylende die op beyde Schepen / oock de Peterse-lie de Mer. Smiddaechs hadden wy de hoochte van 13½. graet. Den gantschen nacht ginghen wy een redelicken cours.

Den 4. creghen wy een schoone coude van drie oft vier uyren van-den Noorden: de cours was Suyt-

1615. Augusti

West: maeckte een ghewelдighe voortganck/ met Donder/Reghen/ en Blixem. Daer naer creghen wy calmte. Snuddaechs hadden wy de hoochte van derthien graden.

Den 5. smiddaechs de hoochte twaelf graden. Dit etmael hadden wy de wint vanden Noort-Westen/ schoon weder/ met goede voortganck: saghen acht daghen lanck veel Schilt-Padden/ oock somtijts Albecore, en Bonniet.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 10½. graden/ dit etmael was de wint als vooren/ schoon weder/ de kimmen betoghen en Dijsich/ dese wint brocht vrij wat coude by/ en was ghetemperder weder.

Den 7. 8. ende 9. al betooghen Locht/ dat men gheen hoochte en conde peylen: dickwils oock kaetken en vlaeghen met reghen/ wy sagen dien dach twee Walvisschen/ en vinghen den eersten Bonniet.

Den 10. was de wint meest variabel. Saghen snachts een Caravelle, dat nae Brasilien wilde/ sochtent te verspreecken/maer was ons smorghens ontseylt door stilte/ dat het ons ontroept was.

Den 11. smiddaechs bevonden wy ons op de hoochte van neghen graden/ 45. Minuten. Dit etmael meest stil: doen bestont de reghen op te houden/ en claer weder te worden.

Den 13. en 14. harden wint van den Suyden dreef ons/ maer vertierdẽ weynich door de grove Zeẽ/ die het Schip seer slingherden.

Den 16. peylden wy de hoochte seven graden. De wint als vooren/ de Zee is hier over al vol Visch.

Den 17. was de hoochte 7½. graden/ dit etmael is de wint wat gheruymt. Desen dach vinghen wy onse eerste Dorado.

Den 18. en 19. continuele wint uyt den Suyden quelden ons soo dat niet moghelick was eenighe hoochte te winnen/ resolveerde de President/met den Raet naer Sierra Liona te loopen/ om dat wy vermoede/ dat die Wint wel wat mochte aenhouwen: daer en-tusschen souden wy ons connen ververschen/ om dat de Scheurbuyck begost te domineren: oock vreesden wy dat wy langhe onder de Linie Æquinoctiael mochten in stilte drijven. Op den middach hadden wy de hoochte van ses graden 52. Minuten.

Den 20. Augusti: hadden smiddaechs de hoochte van seven graden. Dit etmael continueerden wy onse cours: Oost ten Suyden/ en Oost aen/ om Sierra Liona te beseylen: De wint hadden wy Suyden: en veranderinghe van water/ uyt den groenen en swarten. Nae den noen saghen wy groote ravelinghe van stroom/ wierpen het loot op ses en dertich Vadem santgront: seylden alsoo naer lant toe/ tot dat wy dertich Vadem wierpen al slechte gront: voort loopende tot middernacht/ op twintich Vadem/ wendent tZeevaert om het drooghen/ maer smorgens anckerden wy op achthien Vademen: en waren aen de West-cant van de Baixos van S. Anna.

Den 21. met Sonnen opganck saghen wy 't Lant van Sierra Liona: hooch: Noort Oost ten Noorden van ons/ ontrent ses Mijlen aent Suyt-Oosten saghen gheen lant voorder loopen/ dan wel aent Noorden/ wesende leegher Landt: sagen oock een Clippe/ oft Eylandeken van Mabrabomba, teghens hooch lant aenlegghen in een keep of sneede van't gheberchte/ derhalven ons Ancker lichteden/ en met cleene coelte daer op aen hielden/ droogende heel slechtgens/ soo dat men dese heele Cust die seer vlack loopt mach loden in Zee of buyten tghesichte van't lant wel veerthien Mijlen. Wy liepen al over de Baixos van S. Anna, al seylende naer

1615. Augusti naer 't lant toe/ met weynich coelte/ soo dat wy het niet by daghe conden aen seylen/ met de Sonnen ondergancq ghesetop vijf Vadem schaers: het ghetijde ginck hier op en neer een Vadem: t'savonts als wy Noort-waert seylden dieptent/ maer Oost-waert droochtet: De Vloet loopt Suyden en Noorden/ het was schoon weder/ en heldere locht.

Den 22. smorghens voor daghe begonnen wy weder preparatie te maecken/ onse Schipper voer aen 't Jacht/ seylde voor uyt ons te waerschouwen/ soeckende een bequame reede: liepen naer een Baye voor by t'Eylant/ en de punten en hoecken van't vaste lant/ die West en Suyt-West in Zee strecken: hebbent alsoo teghens den avont gheset neffens t'hooghe landt/ op vier Vadem schaers/ sterck gront/ tis hier over al seer vlack/ hebbent hier by provisie ghesetverhopende dat dit de Reede soude wesen. Den President voer noch dien avont aen landt/ om naer volck en ververschinghe te vernemen/ vernamen gheen ghewach of teecken van volck/ dan over al Bosschagie/ dat mer niet door en conde. Oock soo dorsten zy haer niet diep int landt begheven/ sijnde maer recht voor aen strant.

Den 23. voer onse Boot om te diepen om dieper water te soecken/ ende met ons Schip daer te setten. Den President is voor de middach met onse Boot en twaelf ghewapende Mannen naer lant ghevaren om volck te vernemen/ ververschinghe ende water te crijgen/ roepende naer een sant-Strant teghens t'hooghe gheberchte/ daer wy seer schoon water vonden/ comende tusschen de steenen door/ opt Strandt gheloopen/ Voorts marcerende de Strant Suyt-Oost aen/ of lancx; saghen over al abondantie van water aen strant: Ghinghen somtijdts wat lantwaerts in/ bevonden het heel onbewoont/ niet vindende dan Wilt ghediert/ van Verckens/ Olyphanten/ Ossen/ Bocken/ Meyr-Catten/ en andere/ vol van Bosschagie: quamen ten laetsten geroept en sagen een mont van een Reviere van heel versch water daer 3. en 2½. en 2. Vadem was/ met halff wassende water/ wel een Mijle opwaerts roepende/ vonden die heel crom/ en van ghelijcke wijtte: het ghevoghelte song seer lieffelick; 'twas aen beyde sijden leegh Landt dat de Boomen int water hinghen/ daer wy eenighe palmiten pluckten: quamen t'savonts laet weder aen boort. 1615. Augusti

Den 24. heeft de President beyde de Boots elck aen een quartier ghesonden om te vernemen nae de Reviere/ en een Eylandt daer de Swarten mochten zijn/ wel ghewapent zijnde. Setteden ons schip op vijf Vadem.

Den 25. smorgens/ quamen beyde de boots aen boort/ hadden noch Dorp/ noch Menschen ghevonden/ maer d'eene Boot hadde een Revier/ wel drie oft vier Mijlen op gheweest meenende het Eylandt te vinden/ zy ginghen aen lant by een dorren Boom heel hooch/ en vonden daer een Boomgaert met Lymoenen/ daer zy wel seven hondert mede brachten. De President/ resolveerde nae de Revier te seylen/ om te proeven of wy daer in conde/ om soo veel Lymoenen te crijghen alst moghelick was/ daer comende/ bevont datter een drumpel of ondiepte voor was: hebbent daer geset/ en alsoo onse President int Jacht was ghetreden/ en dat ons Schip volchde/ is hy niet de schuyt/ en Aris Claesz Coopmã van't jacht in de Revier ghevaren/ en 't Jacht gheordonneert te seylen Suydtwaert op/ al waer wy een leeghe Caep saghen/ met twee Eylanden/ meynende dat dat de Suyt Caep

was

1615. Augusti was daer Candisch af schrijft: soo het selfde het landt of plaetse was dat hy daer soude blijven / soo hy gheen Revier / met het Eylandt vondt / dat hy weder voor de Lymoen Revier soude comen setten / soo is 't Jacht den vijf en twintichsten onder seyl ghegaen / ende den ses en twintichsten eerst daer ghecomen door stilte en contrarie wint. Midler tijt is de President, met het Schuytgen in de Revier gheseylt tot drie plaetsen / daer hy duysent vier hondert Lymoenē vont / maer met moeyte / tot de middel toe door 't Water en Moras swemmende: twee nachten uyt gheweest hebbende / eer zy het condē vinden / met groote reghen en doncker.

Den 27. smorghens voeren wy weder nae een cleyn Revierken / daer wy meenden roock ghesien te hebben / doch vernamen niet / maer vonden Patrijsen / Ooyevaers / Crocodillen / en Schiltpadden: oock Oesters die aen de Tacken van Boomen groeyden / die int water hinghen.

Den 28. smorghens als wy een Reviere hadden ghesien / een Mijle oft meer beneden de Suyt-hoeck / daer ons van verre docht dat een Eylant in lach / hebbē wy 't Jachts-schuyt / met Claes Ianfoon, ende den Schipper Ian Schoute derwaerts ghesonden / hopende dat het de rechte plaetse soude sijn: Oock dat wy gheeren volck soude spreecken. Oock sonden wy onse Bock, om te diepen ende sien of wy met onse Schepen daer in conden / om 't Water beneffens het Schip te scheppen / en de Schepen int versch water schoon soude worden / maer bevonden ondiepten. Soo is Willem Cornelisz met onsen Bock aen 't vaste lant aen de Suyt-hoeck teghens over de Revier aen lant ghevaren / t'savonts weder comende hadde gheen versch Water becomen / noch gheen volck ghesien / saghen twee Buffels: 't was al vlack / datse door 't Moras nae de Schuyt quamen / soo dat wy bevonden niet te wesen in de rechte Reviere. 1615. Augusti

Den 29. lichte wy onse Anckers / om soo boven of be-Noorden den hoeck van d'Eylanden van Mabrobomba te comen: de wint was Suyden / liepen lancx de Cust / quamen aen een hoeck die hem West in Zee streckte / daer wy t'savonts achter liepen / en ginghen Oost ten Suyden soo veel wy conden met dit ghetijde aenbrenghen / alsoo het stil was / quamen ontrent een Mijl binnen de Capo, en settent dicht by lant op vijfthien Vademen.

Den 30. met de Vloot ginghen wy onder seyl / de wint Suyden / loopende een Mijle verder / om nae de Reviere te seylen / dan alsoo ons de wint contrarij was en het Dorp saghen boven opt landt / hebben wijt daer voor ghe set / saghen het versch water uyt de Clippen loopen / en 't volck riep ons toe / om aen lant te comen / daer over heeft onse President, Aris Claeſſoon Coopman van 't Jacht / en Claes Ianſoon aen lant ghesonden / wedercomende brochten de Capiteyn van 't Dorp / ende den Tolck Emanuel, ende een Swart aen boort om met ons te accorderen om water te moghen halen: houdende Aris Claeſſoon, met den hooch-Bootsman aen lant in ostagie: wy accordeerden terstont mits gevende drie Vademen Lijnwaets en den Tolck een Vadem voor sijn spreecken / soo dat wy terstont begonnen water te halen / en ruylden voor Craelen en Messen / eenighe Lymoenen en Banannens: daer waren gheen Hoenderen noch Rijs.

Den 31. smorgens voor den daghe / begonnen wy water te halen / den gantschen dach / soo dat wy alle de Vaten vol creghen: midler tijt hebben voor Messen en Coraeltjes

1615. Augusti raeltjes gheruylt ontrent twintich duysent Lymoenen/ en over beyde Schepen de Man 125. uytghedeelt: cregen ontrent twee hondert tsestich oft twee hondert vijf en tseventich voor een Facka, of Mes/ en matense met een Mandeken. Dese dach quamender twee Canoen van teghens over daer een Coninck Faramborey woont/ in d'eene was een Coninck Swager/ en Broeder/ die van hem ghesonden waren/ om ons te besichtighen/ wat wy brochten/ de Coninck seyde/ zy hadden wel Marfil en Gout/ zy vraechdē naer Lijnwaet/ Yser/ Coraeltjes/ Sout/ Copere Beckens/en Ketels: seyden datter binnen veerthien daeghen wel Rijs soude comen/ die noch op't Velt stont/ Sy verclaerden oock datter vele Westersche natien daer quamē handelen/ bysonder de Engelschen die om root Hout quamen dat daer opt gheberchte wast. Een Mijle weechs van dese onse water-plaetse/ is een seer goede reede/ men leyt op acht Vademen Sant-grondt/ dan daer gaet een seer sterck ghetijde/ van Ebbe en Vloet/ men leyt daer bewaert voor alle Winden/ uytghenomen voor West Noort-West: en Noort-West/ dan het is nae by een besloten Haven/ datter gheen hol water can gaen/ om de droochte die voor de Baye leyt/ daer de Zee op breeckt.

Septēb. Den eersten Septembris als wy ververscht waren/ zijn wy smiddaechs met de Ebbe alsoo het stil was en inde wint/ uytwaerts aenghedreven/ 'tsavonts weder gheset/ ontrēt een half Mijle vande Suyt Caep/ wesende een Mijle vorder als daer wy te vooren laghen/ settent voor een cleyne Baye/ ingaende als een Revier/ sijnde sant-gront/ daer uyt wy ons Jacht sette en schoon naeckte/ met een dagheliicx ghetijde/laghen hier op 7. en 8. Vadem Sant-gront/ dicht onder de wal en de Clippen/ maer t'was hier niet seer goet legghen.

1615. Septēb. Den 2. is een partie van't volck aen lant gheset om Palmites/ Lymoenen/ en bananes te soecken/ of Wilt te schieten/of te visschen/Onse President ginck met den Coopman vant Jacht Aris Claessoon ende sijnen Broeder Daniel aen lant/ alsoo hy meende datter een Dorp was/ om de Capiteyn te spreecken/ mits de Negros ons riepen als vooren: maer vonden niet dan drie Huyskens/ het scheen een gantsch Dorp gheweest te hebben maer verbrant/ Dese punt was onbekent/ Wilt/ vol Bosschagie/ en Palmites/ oock eenighe Rijs vonden wy by de Huyskens/ met milie/ maer veel Lymoenen int wilde: gheen gedierte dan Papegaepen en Reygers: smiddaechs quam ons volck weder en brochten Steenbrasems/ met een Roch/ hebbende een steert van een Vadem lanck/ en tsavonts brochten zy een Meyr-Catte/ en een Antilop die jonck was/ in een strick ghevanghen/die van de Wilden gheset was: t'was als een cleyne Hinde/ en van tselfde coleur/ alleen t'Hooft en Hoorentjes van een ander fatsoen; wy vonden hier oock goede druyvē/ indiē die wel gebouwet warē/soude goede Wijn gevē.

Den 3. ginck weder een deel van ons volck aen landt/ en hadden gheweest daer onse President gheweest hadde daechs te vooren/ en hadden veel Lymoenen ghevonden/ van de welcke zy een goede partije mede brochten/ daer af elck hondert en vijftich deylde/ en hadden te vooren/ 125. voor haer deel. En alsoo wy hier onse dinghen gedaen hadden/ en 't Schip een weynich schoon ghemaeckt/resolveerde smorghens vroech 'tseyl te gaen.

Den 4. volghende onse resolutie/ ginghen met de Ebbe tseyl/ uyt Sierra Liona, met weynich coelte/ nae middach is de wint gescherpt/

1615. soo dat wy over beyde boegen geen
Septēb. voordeel dedē: Noort-waerts door dien de Cust Noort-West streckt/ conden wy niet bedrijven/ en Suyt-waerts conden boven de Baixos niet seylen/ en wy mosten West in Zee/ om int vaer-Water te comen 60. Mijlen van't lant: lieten tsavonts t'Ancker vallen op veerthien Vadem zant-gront: alsoo men hier op de Custe mach anckeren tot 10. en 15. Mijlen/ en meer van't lant/ sijnde seer vlack dese heele Custe/ met slecht water/ bevonden dat ons de Ebbe Suyt-waerts settede/ en de Vloet recht naer't lant trock.

Den 6. 7. en 8. bleven al onder Sierra Liona, sonder te connen daer af raecken: vernamen stercke stroomen/ met vele reghens/ en Suydelicke winden/ al-te-met calmte/ al-te met harde winden/ soo dat wy dicwils anckerden / door't onweder van Donder en Blixem.

Den 9. 10. 11. en 12. hadden wy variable winden / al-te-met onder seyl / al-te-met weder aen Ancker/ op 32. Vadem en 29. met weynige voortganck/ smiddaechs hadden de hoochte van 9. gradē twintich Minuten / den President dede het gantsche scheeps-volck den Artijckel-Brief voorlesen.

Den 13. en 14. bleven by leggen/ verwachtende andere wint.

Den 15. smorgens voor dage zijn wy weder onder seyl ghegaen/ eerst met scherpe wint / daer nae ruymdese: cort na de middach begon het weder te waepen van den West-Suyt-Westē/ soo dat wy den gront verlooren / en vernamen wederom vlieghende Vis: twas de gantsche nacht heel caeckich weder.

Den 16. smorgens met een caecke wert het stille / soo dat wy het Suyt waerts overwendeden: corts daer naer quam daer weder een caeck/ met groote regen/ soo dat wy het Jacht niet conden sien/ hebbent derhalven geset/ om het Jacht in te wachten / schoten oock een schoot snachts/ en 'twaeyde een storm/ soo dat wy waeren ghenootsaeckt de Raes te strijcken/ t'welck noyt dese reyse was gheschiet. 1615. Septēb.

Den 17. bleven wy aen Ancker legghen/ om het quaet weder. Den 18. beston het te besadigen/ trocken onse raes weder op/ en gingē tseyl/ conden 't Ancker qualick op crijghen/ om't grove water/ soo dat de Assistenten mosten helpen winden. Resolveerden half weder nae Sierra Liona te loopen / alsoo de stadige Suyde winden ons plaechden / die daer gewaeyt hadden seven en acht weecken: alsoo de 3. winter Maenden aldaer Julius/ Augustus/ September/ regen en quaet weder subject zijn.

Den 19. Nae de vroech-Cost/ was de wint Westelick / daer nae Suyt West / soo dat wy resolveerden weder nae Sierra Liona te loopen/ twelc ons wel bedroefde/ nochtans best voor ons was/ door den harden stroom die wy gisteren achter-middach vernamen/ die ons om de Suyt settede / soo dat wy vreesden by calmte in de Bocht te vervallen: setteden derhalven onse cours na Sierra Liona: tegens den avont quam het Jacht by ons/ seyde / dat het een Ancker verlooren hadde int lichten/ en vijfthien Vadems Tous/ snachts stadige regen/ met variable coelte.

Den 20. smorghens hadden wy weder gront op dertich Vademen/ die wint West / de cours Oost aen/ met moy weder / en goede voortganck: op de middach liep de wint Noort-West met reghen / coelde dicht / soo dat wy ter Zee-waert leyden/ Suyden aen: hadden smiddaechs de hoochte van acht graden dertich Minuten.

Tot het eynde van dese Maent toe/ ginghen wy vast verscheydene coursen/ door de verscheydene winden: hadden oock veel regens: hadden

1615. Octob.

den den dertichsten smiddaechs de hoochte van vijf graden.

Den 1. October hadden wy verscheydene winden/ en coursen: soo dat het Schip weynich vertierde/ door de slappicheyt der windē. Desen dach sagē wy een Tortelduyve/ en gister een Meerle met een Tuyf/ bont van Veeren met een langhe beck/als een Snippe: oock drie oft vier Swaluwen/die eenighe dagen by't Schip hielden: vermoedende dat zy vant vaste lant quamen.

Den 2. dito: liepen de winden variabel / slappe coelten / de Locht meest inclinerende nae het Noorden: als oock op den derden deser/ snachts na het Suyden: hebben het eerste quartier in stilte ghedreven/ met mottige Locht/ savonts claerdet op / smorghens creghen wy een kaeck van den Noort-Westen / die duerde 2.glasen / daer naer worde het stil/met betogen Locht/ soo dat wy heel moeyelick worden.

Den 4. smiddaechs hadden de hoochte van 4.graden dertich Minuten / dit etmael d'eerste quartier dreven wy in stilte / met betoghen Locht: corts daer naer creghen wy een coelte / van den Suyt-Suyt-Westen / en Suyt-Westen: onsen cours was Suyt-Suyt-Oost / en Suyt-Oost: daer naer scherpte de wint / soo dat wy wenden Westwaerts over/met schoone coelte/die wy in langen niet hadden gehadt.

Den 5.peyldē wy de hoochte van 4.graden 28.Minuten/haddē Suyden wint: de dijninghen quamen oock van den Suyden heel grof/ ontrent dien tijdt wasser een groot ghedonnel voor het Schip/dat die onder waren meenden dat het op een Clippe stiet/maer bevondē buyten toesiende/ dat de Zee was ghe-verwet / wisten niet wat dencken: maer als wy in Porto Desire quamen/vondē wy d'oorsaecke/die dese was / dat een Zeemonster met sijn hoorne hadde tegens het Schip geswommen 7. voetē onder het water dat de hoorn int Schip bleef steecken/ de dicte was niet ongelijck den gemeene Olyphants tant/ was ingheddreven int hout wel een halve voet / en een cleyne halve voet daer buyten/dat met gewelt cort was afgebroockē/waer door het Zeemonster soo gheweldich hadde ghebloet.

1615. Octob.

Den 6.7.8.zijn de winden al variabel gheloopen/met groote stilte/ leyden dickwils over en weer over/ met ghestadighe reghen.

Den 9. bestont den dach met slappe coelte van den Suyt-Westen/ aen-ghegaen Suyt-Suyt-Oost/ maer int tweede quartier scherpte de wint / met veel reghens/ en bestont deur te waeyen / dat wy onse Marseyls mosten strijcken.

Den 10.smiddaechs bevondē de hoochte van 3½.graden:de Zee was heel slecht met een eenparige wint/ so dat het Schip goede snede hielt: vingen dien dach acht Dorados , en gister veel Bonietten : en twee van de Matrosen werden in de boeyen ghestelt / om dat zy gheplockhapt hadden.

Tot den 14. hadden by naest al een weder/met groot verdriet/ over en weder loopende: sagen veel raveling van stroom / tginck soo ons docht wel soo hart voort als te vooren / soo dat wy vermoededen / al was ons besteck over de hondert Mijlen van Sierra Liona , dat wy naerder de Guineesche Custe waren als wy meenden/ door dien wy soo veel cleyne Dorado saghen / die hier gemeenlick leven : soo dat wy overleyden West-waert / hopende daer beter winden te becomen / als wy naerder Brasilien souden zijn/ alsoo eenige observatien tsevë ons te verstaen gaven/ derhalven resolveerden soo langhe West over te loopen als wy souden connen / soo niet Oost-waert. Dese dach vinghen wy veel Visch / soo dat de Scheeps-cost ghespaert worde.

1615. Octob.

Den 15. smiddaechs de hoochte twee graden en vijf en dertich Minuten/ de wint Suyt-West: waren al besich met de Visscherije/ t'welck voordeel gaf/ alsoo onse reyse noch lanck dueren soude/ vonghen desen dach voor gantsche Scheepsvolck soo veel zy in twee daghen conden eten/ hier was de Zee soo vol Vis dat onse Ooghen schemerden.

Den 16. smiddaechs hadden wy de hoochte van een graet/ en een vierendeel: hadden een eenparighe coelte/ met schoon drooch weder: sagen desen dach veel Walvisschen/ die d'andere verdreven/ soo dat maer een Bonit gheschoten werde.

De navolghende dagen was het al stil weder/ met slappe coelte/ slechte Zee/ soo datter veel Visch ghevanghen werde voor tijt-verdrijff.

Den 20. snachts passeerden wy de Linie Æquinoctiael: alsoo wy den een en twintichsten hadden de hoochte van dertich Minuten be-Suyden de Linie. De wint bestont al-te-met wat te ruymen/ dat onse cours viel Suyt-West ten Suydē/ en Suyt-West. Van daghe setteden wy twee Anckers vande boughe int ruym.

Den 21. hadden wy de hoochte van een graet twaelf Minuten be-Suyden de Linie: met goede coelte/ de Zee bestont wat grover te gaen/ en ons docht dat wy Rabeling van stroom saghen/ tot op den vier en twintichste als verande-ringe van wint voorviel uyt Oost-Suyt-Oost/ met een doorgaende coelte: de Blinde raeckte aen stucken door de holle Zee. Onse besteck was be-Westen d'Eylanden van Don Fernando Loronha, doch niet ghesien/ noch gheen ghevogelte vernomen/ meenden even wel dat wy veel Oostelicker waren.

Den 25. hadden de hoochte van 5½. graden: Onse cours en wint als vooren: twas caeckachtich weder/ met reghen vermengt: en creghen dit etmael noch schoone coelte: Alsoo wy nu op vijf graden waren/ hebben wy onse Stier-lieden/ Assistenten/ en Officieren verclaert dat onse meeninghe was te varen nae Terram Australem, en haer lieden het memoriael van Quiros, door Claes Iansoon inde Hut voorghelesen/ om te animeeren/ soo datse groote lust en couragie daer in creghen: de passagie beviel de Stierlieden oock redelick wel/ die daer seer in verblijt waren: oock alle het volck die den naem van Terra Australia niet en conden onthouden/ schrevent met crijt in de Mutsen/ andere op Bardekens/ eenighe in haer Tafel-Boecken: hopende voor haer reeckeninghe van soo een treffelicke reyse/ goet profijt te doen.

Den 26. smiddaechs hadden wy de hoochte van ses graden dertich Minuten/ hebben dit etmael de wint ghehadt van den Suyt-Oosten/ ginghen Suyt aen/ nu wierden wy ghewaer dat wy soo Westelick niet en waren als ons besteck/ en metten stroom al Oostelick mosten ghedreven zijn/ en alsoo wy nu de Custen van Brasilien aen boort creghen/ gisten dat wy nu oock inde stroom quamen/ die om de Suyt dees tijdt s'Jaers loopt.

Den 27. des middaechs was de hoochte van acht graden schaers/ dit etmael is de wint gheruymt/ en gheweest vanden Oosten/ somtijts Oost-Noort-Oost: sloeghen onse nieuwe Marseyls en Blinden aen: Onse President Iacob le Maire, was met de Schipper int Jacht/ om haer oock bekent te maeckē werwaerts wy varen souden/ de Officieren in de Cajuyt ontbiedende/ en is hun alle gader wel bevallen.

Int laetste van October al Suydelicke Winden/ saghen geen lant/ noch

1615. Octob. noch de Capo S^t. Augustijn, die wy gisten nae by te sijn: Den laetsten hadden wy de hoochte van 13½. graden / hadden dit etmael de wint uyt den Oosten / en Oost-Suydt-Oost / met schoon claer weder en doorgaende coelte. Saghen twee oft drie Sweert-Visschen / vele Bonietten, en Albecoren die't Schip stadich volchden / wy hadden hier seer schoon blau water / en saghen dagheliicx uyt om lant / en seylen / maer te vergheefs: vermoedende oock om dat wy gheen baet van stroom hadden / dat wy noch een goet stuck daer af waren: het bleec oock uyt de Noort-Oosteringhe van de Naelde van acht graden / twelck is ontrent tsestich Mijlen / nae onse calculatie: Somma wy bevonden dat wy het vrij al wat om den Westen hadden laten gaē / om ruyme Winden te crijghen / en van de Cust van Guinea te geraecken: en 'tis seecker / doen wy onse cours West-waerts eerst oversetteden / dat wy al de lengte van de Capo de drie puntas hadden / als wy de witte meeukens saghen / en veranderinghe des waters. Doen werde gheraemt soo langhe te laten West overstaen / als den wint soude ruymen / alsoo eenighe gheschriften ons segghen. Met ons besteck vande Stier-lieden / waren al achter door het landt van Brasilien gheseylt / voor de mont van Moranhou, neffens Fernando de Laronho.

Noveb. Den 1. November: hadden wy de hoochte van 15⅓. graden / en dit etmael den wint ghehadt vanden Noort-Oosten / ende Noort-Oost ten Oosten: ginghen aen Suyden / en Suyden ten Oosten / met schoonen voortganck voor de wint en claer weder.

Den 2. smiddaechs de hoochte van 17⅔. graden / den wint hadden noch van den Noort-Oosten: de Zee stadich van achter / sonder dijninghen van vooren.

1615. Novēb. Den 3. was de hoochte van neghenthien graden. Corts nae de middach sagen wy een van de Eylanden van Martin Vaz, te loefwaert aen backboort van ons / een cleyn hackelich Eylant / meenden dat het Ascention was / niet seer hooch / saghen eerst menichte van swarte en grauwe Ian van Genten, oock eenighe cleyne Meeuwen die wit waren. Veranderden onse cours / om naer het ander Eylant te loopen / en nae de vaste Cust te gieren / om wat naerder by de wal in de streeck van de stroom te comen / die om de Suyt nu liep / soo wy 't Eylandt saghen schooten een schoot om 't Jacht t'advijseren: desen dach passeerden wy d'Abrolhos, en saghen oock dit Eylant / dat wel met ons besteck over een quam. Gaven van daghe de Maets drie Mutskens Wijns inde plaetse van 1¼. tot een teecken van blijschap dat wy die periculeuse droochten ghepasseert waren.

Den 4. smiddaechs de hoochte van twintich graden. Dit etmael de wint ghehadt uyt den Noort-Oosten / en Oost-Noort-Oost / onse cours was Suyt West: twas duysterachtich weder / datmen nauw hoochte conde nemen / 't Water slecht / en t'begost coelder te werdē / twelck men al over twee oft drie daghen conde voelen: wy saghen oock gheen Visch meer.

Den 5. de Wint Noort-Oost: onse cours Suyt-Suyt-West / twerde duysterachtich met betooghen lucht / den voorleden nacht hadden wy regen / en oock van daghe een dichte vlaghe. Variatie elf graden van Noort Oosteringe / soo dat ons Suyt-West ten Suyden / was Suyt West.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 22½. graden / dit etmael was de wint Noordelic / cours Suyt-West ten Suyden / met goede coelte.

1615. Den 7. de hoochte van 46. Mi-
Novēb. nuten min als de Tropicus Capricorni, dit etmael calm gheweest/ de wint Suyt-Suyt-West/ met cleyne voortganck.

Den 8. smiddaechs de hoochste van drie en twintich gradē 35. Minuten/ dit etmael de wint van den Oosten/ met lieffelick weder/ en slecht water/ saghen noch gheen Seylen/ hoe wel wy maer twintich oft vijf en twintich Mijlē van St. Sebastiaens Eylant waren.

Den 9. 10. 11. 12. 13. 14. de wint al uyt den Oosten/ en Suyt-Oosten/ met claer weder/ al-te-met Noort-Oost.

Den 15. smiddaechs de hoochte van 32½. graden. De wint uyt den Noorden/ met harde coelte/ de cours Suyden ten Westen: wy creghen heden een schrickelicken reghen/ waren verwondert door de subyte veranderinge des wints/ die rontom liep: soo dat wy inde wint creghen.

Den 16. 17. 18. drooch helder weder/ de wint uyt den Suyden/ onse coursen meest Suyt-West/ eñ West ten Suyden: al-te-met stilte/ hadden smiddaechs de hoochte van vier en dertich graden thien Minuten/ en der Sonnen opganck ses graden be-Suyden t'Oost/ ende ondergane be-Suyden t'West/ wel veertich graden/ is seventhien graden wassende Noort-Oosteringhe. Meenden dat ons de stroom groot voordeel ghedaen hadde.

Den 19. smiddaechs de hoochte van vijf en dertich graden seven en twintich Minuten/ stil weder met een cleen labber coeltje/ van daghe docht ons het water te veranderen/ te weten bruyn en dicker alst gheweest was/ want saghen veel onsuyverheyts en gruys int water als cleyne squallekens/ met twee hoorenties die leefden/ en waren soo wit als Cristal/ met een bruyn plackjen aen't Hooft: wy achteden dat dit de Vlopen oft Zee-luysen 1615.
waren daer Sybolt de Weert af Novēb.
schrijft: saghen oock veel Walschot drijven: Het was seer ghetempert weder: verthoonden eenighe Tonijnen.

Den 20. smiddaechs de hoochte van seven en dertich graden/ min thien Minuten/ de wint van den West-Noort-West/ onse cours Suyden ten Westen/ en Suyt-Suyt-West met slecht water/ en claer weder/ hadden van daghe de variatie van sesthien gradē Noort-Oosteringhe.

Den 21. hadden wy de hoochte van 38¼. graden/ dit etmael de wint ghehadt van West Noort-West/ met slappe coelte/ onse cours Suyt Suyt-West/ ginck wel voort/ met schoon weder/ en slecht waeter/ t'welck te vooren ons docht te veranderen/ maer nu weder bruyn worde/ soo dat wy het Loot wierpen/ maer met hondert Vaem bots gheen gront. Heden saghen wy een tacrken van een Boom met bladeren daer aen drijven/ wesende moghelick Croos: en twee witte Meeukens als Lant Vogheltjens: oock een Schilt Padde heel groot/ soo dat beneffens het water dat verandert en groen werde/ voorseeckere teeckenen saghen van niet verre van Landt te sijn/ en haest gront te bewerpen. Dese Cust is heel vlack/ soo dat-men gront heeft eermen 't Lant siet/ soo Olivier van Noort, oock gheobserveert heeft: wy waren verwondert van onse hoochte/ maer de stroom hadde ons om de Suyt gheset: en merckteden dat wy seven en twintich Mijlen dit etmael hadden vertiert. Het begon alhier al weder wat warmer te worden. Desen avont saghen wy de Mane/ wesende maer seventhien uren out/ als de Sonne een vierendeel uyrs hadde gheweest/ om dat het soo helder weer was/ en de kimmen

claer.

1615. Novēb. claer. De dijningen begonnen achter te comen.

Den 22. smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en dertich graden 48. Minuten: dit etmael de wint gehadt vanden West Noort-Westen / al-te-met Noordelick: de cours was Suyt-West: noch al schoon weder: ontrent den Noene liepse Noorden. Saghen heden veel Croos / en witte Meeukens; oock veranderingh van water: saghen oock Tonijnen / en een grooten Visch met een vinne op de rugghe / die water uyt spooch als een Walvisch. Onse President ontboot de Schipper en Coopman van't Jacht aen boort / hun ghevende het journael van Olivier, om de coursen en t'Lant aen te soecken / discourerende / en confererende met malcanderen.

Den 23. smiddaechs de hoochte van een en veertich graden 5. Minuten / dit etmael is de wint gheweest uyt de Noordelicker handt / met propere coelte / met schoon weder / ende slecht water: Heden hadden wy veranderinghe van water / seer groen / als in de Noort-Zee / veel ravelinghen van stroom: oock eenighe Walvisschen. 't Werde oock heden ghestatueert / dat elck Matroos soude daechs voortaen een mutskē Spaensche Wijn hebben / ende ter weeck een Mutsken Olie / om dat de Boter ende de Fransche Wijn gheconsumeert waren.

Den 24. hadden wy op den middach de hoochte van een en veertich graden / acht en veertich Minuten: inde nacht beviel ons een storm subijtelick / soo dat men de Marsseyls qualick conde in crijghen. Door dit onweder saghen wy veel groote en cleene Meeuwen op het water. De Malefiten tickten int water ghelijck Ian Huyghen schrijft: ontrent den noene claerdet op / en sagen een groote Walvisch by het Schip.

Den 25. en 26. ginghen wy redelick boort / t'water was groen / nae Turquois blau / meenden derhalven dat wy verder van lant waren als gisteren: alsoo wy nu hoogher of Suydelicker aengaende / t'lant hen oock Westelick ontvalt / met een inbocht wel Suyt-West ten Suyden inde Caerte.

Den 27. ende 28. variable winden quelden ons / oock al-te-met een Travade.

Den 29. smiddaechs de hoochte van vijf en veertich graden min thien Minuten: wint en cours variabel: saghen veel Croos drijven: oock eenige Zee-Wolven: tegens den avont was het Schip heel nat / als oock de Seylen op veel plaetsen: een teecken in ons Lant van onweder / dat ons oock daechs daer naer aen quam uyt den Noordt-Westen.

Den lesten / hadden wy groote coelte ende goeden voortganck / teghens den avont was het water subijt verandert / wierpen het Loot en vonden gheen gront op hondert 50. Vadem: Onse onder-Stuerman reeckende van daghe te sijn vijf en veertich Mijlen vant lant / ende over de hondert Mijlen van Porto Desire.

Den 1. December: smiddaechs de hoochte van seven en veertich graden net. Dit etmael de Wint gehadt van West-licker hant / aenghegaen Suyt-Suyt-West: dese nacht was den coutsten nacht die wy opt ghehadt hadden. Decēb.

Den 2. smiddaechs de hoochte van acht en veertich graden / min thien Minuten / die wint Westelick / int laetste quartier Noordelick / met schoone coelte / ende goede voortganck: wy conden niet hoogher seylen en behouden als West Suyt-West / t'welck hier lancr het lant loopt / en seer weynich nadert / ligghende Porto Desire West / of wel soo Noordelick van ons. Somma wy

1615. Deceb.

ma wy en conden de wal met dese scherpe winden niet aen boort crijghen / en raeckteden beneden / dat seer verdrietich is / hebbende de Cust wat te seer ghëschout : waren nae de onder-Stuyrmans besteck vijf en tsestich Mijlen van Porto Desire, en een en dertich Mijlen van't lant / of de Capo die op dese hoochte leyt.

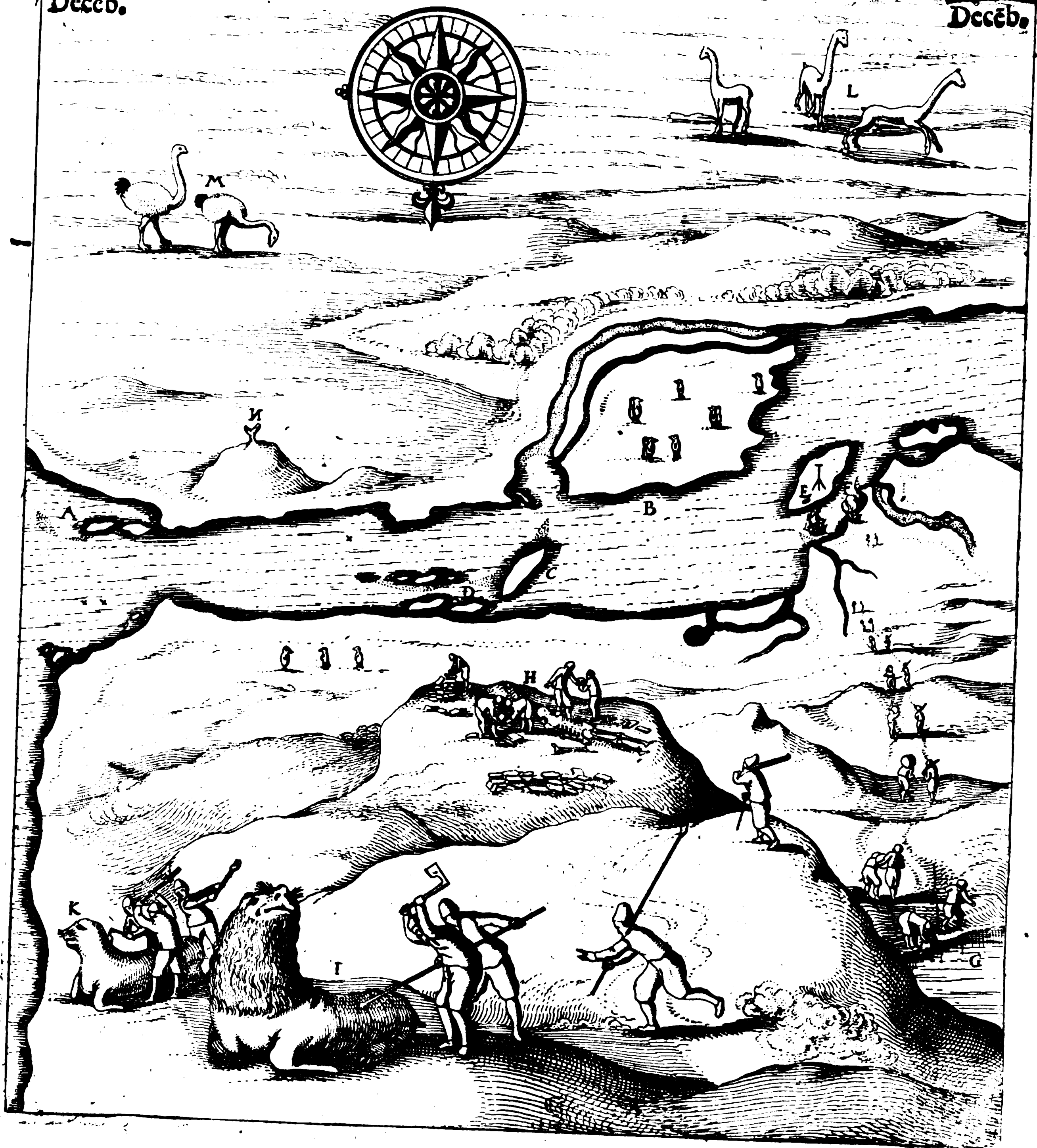
Den 3. en 4. Diversche coursen: saghen veel ghevogelte / met bleeck water : 'tghevoelen was niet verre van lant te zijn.

Den 4. smiddaechs de hoochte van 47½. graden: creghen soo harde wint / dat de Marseyls in mosten / de Zee ginck uyter maten hol. Het Jacht Hoorn / wierp tsavonts grõt / op vijf en tseventich Vadem: wy saghen bleeck water / en veel ghevoghelte.

Dẽ 5. dit etmael de wint gehadt variabel : wy ginghen by naest Westelick / om't lant aen boort te crijghen : dit was seer schoon weder / nochtans soo cout dat wy ons Voeten in de Kop niet conden verwarmen : wy saghen veel teeckenen van't lant / Walvisschẽ / Croos / doode Pinguijns / Vleughels van doode Voghelen : wierpen gront op 64. Vademen / seer grau swert zant / tsavonts wierp de Jacht 54. Vademen : saghen bleeck water : die coelte was van den Noorden / gingen West en West Suyt-West aen / schoon claer weder : Dese middach gisteden de Stierlieden / noch sesthien Mijlen van lant te wesen.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 47. graden 25. Minuten. Dit etmael de wint ghehadt uyt den Noorden / ginghen West Suyt-West / ten naesten by soo hooch als wy seylen conden / wierpen van de morgenstont gront op vijftich Vadem : op de middach hadden wy twee en veertich en drie en veertich Vadem / wit en swart sant-gront / met cleene steentjes: het was heden warmer weder / soo dat wy maeckten dat het veel verscheelde van de Suyt-Weste winden : Die hier waeyen sijn meest tusschen Noort en West / selden van den Oosten. Oock observeerden wy hier / dat met den Somer alst nu hier is / alst hart begint te waeyen / een stijve coelte / oft storm / dat het niet langh en duert / comende dickwils subijt overvallen als een Travade / maer drie / vijf oft ses uyren daer naer / of een dach ten lanckstẽ / ist al weder mooy weder / en slecht water : Alst hier coelt heeft men veel Meeuwen / en ghevoghelte groot en cleyn / dan alst schoon weder is niet veel. Olivier van Noort sach op acht en dertich Vademen lants / en wy hadden nu 42. en 43. Vademen : hy seylde drie daghen Westelick naer het lant / al gront hebbende / soo dat dese Cust seer vlack loopt / en buyten ghesicht van lant altijt gront / van Rio de la plata : tot Magallanes: Van daghe setteden wy onse cleene Sloupe in Schip op / om in Porto Desire haest ghedaen te hebben / d'een Boot om water / d'ander om ander verversschinghe / oock om in de langhe daghen om de Suyt te raecken / en de Somer te gebruycken. t'Was heden een schoon weder / met een claren Hemel. Andere die ons na-comen moeten de Cust soo niet schouwen / maer 'tlant stout aensoecken / sonder eenighe vreese / gelijck Magellanes, Draeck, ende andere ghedaen hebben : en uyt Porto Desire gaẽde 'tlant lanck houden. Nota bene.

Aldus seylende West / en West ten Zuyden / met een mooye coelte / sagen ontrent Suyt-Wester Sonne het vaste Lant van America, beNoorden Porto desire, nae de wal seylende / wierpen al-te-met twintich / na thien Vademen / eerst sant / daer naer singhel : seylden tot ontrent een en half Mijl vande wal / en settedent op thien Vademen singhel-gront.

Numero 1.

A. IS de Spieringh Bay.
B. De plaetse daer wy met de Schepen in groot perijckel aen de wal dreven.
C. Is het Voghels Eylant.
D. t'Leeuwen-Eylandt.
E. Het Coninck-Eylandt daer wy onse Schepen schoon maecken.
F. Verbrant ons Jacht.
G. Is de water-Plaetse daer wy met veel moeyten water haelden.
H. Sijn de graben vande Patagones op hooghe Clippen/ daer waren beenen onder van thien en elf voeten lang.
I. K. Sijn twee Zee-Leeuwen.
L. Sijn Harten met seer langhe halsen.
M. Voghel-Struysen die wy hier vele vonde;
N. Een Steen van natuere ghegroeyt ende verthoont sich als een Mick.

1615. Decemb.

ghel-gront. Vondent geraden dese nacht hier te anckeren/en niet naer Zee te legghen / om te behouwen dat wy hadden/ alsoo de stroom hier seer om de Suyt gaet / jae dat int setten de betingh/ roockte vant tou/ dat soo snel te cluse uyt vlooch/ dat wy het leschteden / of het soude ghebrant hebben : daer ginck soch achter uyt / als of het met goede coelte seylde : achtende dat het de Ebbe is/ die uyt de Noort comt. De Cust streckt hier Suyden en Noorden/en saghen Noort Noort-West 2½. Mijl van ons een hoeck daert scheen ofter een Bay/ of een inwijck tusschen 'tlant inliep / tusschen twee hoecken / die over malcanderen sneden/ met twee Bergen of groote Clippen. Dese Clippen van hier onder seyl gaēde/en Noorden ten Westē/ of wel soo Westelic van ons legghende/ verloozen die: en sagen doen een groot stuck van't landt/ van buyten eenen hoeck/ de welcke scheen of het hem vant lant affonderde / twelck wy naderhant bevonden / alst Noorden ten Westen / en Noort-Noort-West van ons lach/ een groote spacie tusschen beyde sijnde / soo dat het de plaets was daer Olivier schrijft ghemeent te hebben dat het Port Desire was. Ons docht datter eē groote stroom uyt most vallen / al waer de Ebbe of stroom uyt de Noort teghens truyste/ oft teghens aen sneet / soo dat het barnde als oft Clippen waren : maer wy bevonden / dat het de uytval was van den Ebbe / uyt dien inbocht / dat teghens het ander water aen liep.

Den 7. smorghens vroech lichteden wy't Ancker/ en seyldē neerwaerts om Porto Desire de Haven te soecken/met een achter-vloet/een en een half Mijle de Cust lanct/ was een schoon Velt-achtich leech lant/wit/ of het Crijt en Sant ware : snachts aen de Sterren hadden de hoochte van 47½. graden: Terstont quamen wy een Eylant te sien / dat een goet stuck van de Custe lach / waer aen wy bemerckten/ dat hier de Haven most wesen: terstont werden wy Porto Desire kennende/ wesende leegh lant/ den Noort-hoeck als witte Clippen/ daer wy een Eylandeken van saghen ligghe../ de Haven / insiende. De Noort-hoeck hoogher sijnde/ als de Suyt-hoeck : hebben dus al Suyt Suyt-West heen ghesejlt/ en Suyden / met schoon weder. Hadden corts een droochte vernomen daert ses oft sevē Vadem diep was / en de stroom daer teghens ravelde / daer wy draghende hielden / en creghen terstont dieper water veerthien Vadem : dit was al singhel-gront / saghen be-Suyden Porto Desire, diep in't lande heel hooch hackelich geberchte / eenich blau/eenich wit ofter sneeu op lach. Wy seylden met de Vloet na de Haven/en liepen in een gat daer veel droochten en cleyne clippighe Eylandekens en rutsen waren/seer nau om in te comen/en hebbent geset/ en met de Boots ghevaren om beter gheleghentheyt te soecken/ die rapporteerden dat wy 'trechte gat of Canael niet in ghesejlt waren/ dwelck be-Noorden ons lach/ en waeren in een kille daer men nieuwers heen conde / wy laghen op 4½. Vadem. Als men voor dit gat is/siet ment heel diep inloopen/ en wijt als een Revier / oft als de Rhijn ontrent Schencken-Schans, oock diep met hooch water / maer met laech water ist vol Rutsen/ soo dat het valt 3. Vadem op en neer. Wy laghen hier al aen de gront/ en t'Roer van't Schip gheknelt/ dat het soetelick wiechde / hadder quaet weder gevallen/ wy souden't quaet genoech gehadt hebben van den Oost Suyt-Oostē. t'Savonts quamen de Boots weder van de rotsighe Eylandekens / brengende de zoode van diversche Visschen: als

1615. Decemb.

1615. Decemb.

als Cabeljau/Gullekes/ en Schelvis: oock Visch als Carpers mede uytter maeten groote Spierinck lanck sesthien duymen/daerom wy dese inwijck noemden de Spierinck-bay: oock vette Mosselen: snachts quam onse ander Sloep aen boort/ brenghende hondert vijftich jonghe Pinguijns/ en 2. groote Zee-Robben/ van het Pinguijns-Eylant/ twelck stijf twee Mijl 't Zeewaerts/Oost Suyt-Oost en Suyt-Oost ten Oosten van Porto Desire leyt/ daer abondantie van Voghelen is.

Den 8. smorghens voor dage/ de wint Suyt-West/ liepen wy uyt het gat/om voor het Canael te raecken: wy sagen na Sonnen opganc een grooten roock opgaen/ dochten dat het van de Patagones was: oock saghen wy veel bonte Bruyn-Visschẽ twater door haer hooft blasen/ hadden dwerse steerten/ niet ongelijck de Bruyn-Visschen die Sebalt de Weert in sijn Caerte stelt. Smiddaechs sagen wy noch eens de rooc op gaen van de Inwoonders. Nae middach liepen de Haven in van Porto Desire by naest tot een Mijl/ daer wy het setteden/ dat was hier tusschen 2. steenige Clippen Wallen/daer 't twintich en vijf en twintich Vademen diep was/ al steenen Clip-grondt/ soo dat t'Ancker niet wilde houden/ en 'twaeyde stijf van den Noordt-Westen/ soo dat wy met ons warp en dagheliicx Ancker door ginghen/ als oock het Jacht/ en dreven teghens de leegher wal: en bevielen met de Ebbe heel drooch/ mits het hier 2½. en drie Vadem op en neder vloeyt/ doch t'beviel op een slechte keeselinghe steen-gront/heel op sijn kimmen/ en lagen in groot perijckel achter int rijsen/maer het Schip schoot met een hort daer af/ en viel daer teghens aen: hadde het daer op blijven staen/ en soo bevallen/ t'hadde omgevallen:voor bleef het heel vlot/en alsoo het met backboort tegens de wal en steenẽ lach/ was het aen stier-boort ses/ seven/ acht Vademen diep/ soo dat het teghens heel steyle Clippen lach: soo dat wy met stil water/ en wint ons werp Ancker uyt brochten/ en wonden van de wal/ en aen twee Anckers vast ghelept: 't Jacht met de Vloet oock vlot raeckende/ wonden oock van de Wal/ maer een storm soude ons weder aen de Wal ghedreven hebben. Savonts quam onse Sloep aen boort ende hadde 's Coninckx Eylandt ontdeckt/ brocht de halve Schuyt vol Eyeren: de Boot van't Jacht brocht veel Voghels/ als Roc-Gansen: hadde oock veel Robben vernomen op de Clippen; daer was oock goede gheleghentheyt om met den Seeghen te Visschen.

Den 9. wast claer Sonne-schijn weder/ de Wint Noort-West/ en West Noort-West/ en laghen op leegher wal/ en effen steen-gront/ voort warp-Ancker/ en een swaer Ancker/ maer ginghen door/ ten laetsten hielt. De Vloet incomende/ maeckten wy Seyl/ in de wint laverende/ tot 's Coninckx Eylant/ maer niet daer achter/ daer't Jacht wel quam/ Ons President ginck aen tselfde Eylandt om te sien nae eenighe Brieven oft teeckens van Spilberghen, oft andere/ maer vont niet/ dan een Rae van een Besaen: twas een ruych Eylandt/ van cleyne Boomkens/daer uytter maten veel Meeuwen in nestelen/ en ontelbaer Eyeren/ daer wy soo veel creghen als wy begheerden/ doch waren meest al vuyl.

Den 10. sont onse President onse groote Boot/ aen de Noort-sijde van't vaste lant/ om naer water te vernemen/ dan niet ghevonden als sout water in een Valleye: ginghen voorts op d'Eylanden om onse cost te soecken/ mede brengen-

1615. Decem.

de honderd vijf en elfentich waren Vogheles / waer van eenighe / met Eyeren van differente soorte groot en cleyn: noch een Reygher/ en een Pittoir / die daer veel waren: wy vonden op't groen Voghel-Eylant teeckens van Hollantsche Schepen / als stucken van Potten / en Aerde drinck-Cannen. Desen avont raeckte Conincx-Eylant in brant / dool ongheluck van't Vyer ghestoocht om te warmen / dat soo seer roockte / dat men vreesde de Patagones daer mede wacker te maken. Ons volck dat aen lant gheweest hadde / vernam niet dan spoor van ghedierte met ghecloven Clauwen / t'ghebercht meest van witte sachte steen.

Den 11. dede de President de Boot weder mannen/ en sont mede Aris Claessoon, ende Claes Iansoon, met d'assistenten / om te gaen nae de Baeck aen Zee staende / om alsoo te becomen teeckenen van Schepen die daer gheweest waren / oft Brieven: maer was al vergheefs: oock hielden de Jonckhaers dat aen de Suyt-zijde van't vaste lant soet water te becomen was / maer vonden niet.

Den 12. is de President selfs met sijn Broeder Daniel le Maire met de Sloope aen de Noort-zijde van't Eylandt ghevaren / met twintich Musquettiers/ en ginck door 't lant 1½ Mijl / door een dorre champaigne sonder gheboomte / geen versch water vernemende/ door de drooghte / wy saghen grooten Roock opgaen achter een Berch / al waer wy volck vermoededen: oock veel Wilts als Harten/ met seer langhe halsen / seer schou van ons. Vonden eenighe Graven van de Patagones op hooge Clippen en Steen-Rotsen / daer al steenen op ghelept waren/ daer waren Beenderen onder van thien en elf voeten lanck.

Den 13. heeft de President weder de Sloupe doen mannen / ende is met alle de Assistente met de Vloet de Revier meer als twee Mijlen opwaerts ghevoert / gaende drie waels te lande / twee mael aen de Noort-zijde / en eens nae de Suytzijde / een groot stuck weeghs by de Zee-cant langhs over Berch en dal; sach wel twee schoone diepe groene Valleyen/ daer water in was gheweest. Olivier en Candisch van sijn twee reysen segghen datter versch water moet wesen aen de Suytsijde / maer wy vonden niet.

Den 14. is de President, met Aris Claessoon en twee Assistenten neerwaerts nae de Suyt-hoeck ghevaren/ daer Huydecoper begraven is/ en na de Put daer Cādisch af schrijft maer vonden niet. De President meende een Hart te schieten/ maer raeckte niet: ginck in de Sloepe/ en voeren aen't groene Voghelen Eylandt/ en brocht ontrent hondert Voghelen: schoot oock de seghen en creegh 1½ Ton Spierinck/ ende andere soorte van Visch/ en brochtse aen boort. Na noen voer hy weder aen de Noort-sijde van't vaste lant/ teghens over het Eylant/ daer wy laghen / een weynich over het ghebercht in een groene Valleye/ dede hy een Cuyl delven van vijf en twintich voet int ronde / en vijfthien voeten diep / maer alse elf en twaelf voet diep was / begon het water door d'Aderen van onder/ en van sijden/ uyt den Noorden en Westen te comen/ heel claer / maer brack.

Den 15. is de Sloepe weder naer 't Voghel-Eylandt ghesonden / en brocht twee Ton Spierinck: en tsestich verscheyde soorten van Voghelen: hadden twee Zee-Leeuwen gheslaghen / op een Clippe sijnde van sesthien voet lanck/ 't Hayr aen den hals sijnde wel een Vingher lanck/ ende op't lijf cort: zy waren soo groot als een jonck Peert: men conse met een hant-spaer nau doot slaen / in vijftich Slaeghen: seer vreese-

1615. Decemb.

breeselick en wonderlijck om aen te sien / dick van Cop en Hals / voor twee breede Handen en achter twee / waer mede sy snel connen door 't water swemmen: het Vel is swart en de Huydt lanck veerthien voeten / en onghelijck dicker als de beste Ossenhuyden van Indien, oft in Hollant. Het Vleesch is goet / en redelick van smaeck. Men dolf hier een groef of Boorn nae de Put van 't gheberchte af / om de reghen daer in te leyden / en soo versch water te crijghen.

Den 16. heeft het Schepes-volck 't water uyt de Put ghehaelt / maer 't was onbequaem voor de brackheyt om te drincken.

Den 17. is de President weder met het Jachts Boot neerwaerts ghevaren / om versch water te becomen. Van daghe brochten wy ons schip Eendracht aen de Noortsijde aen de wal / met hooch water / bevielen heel drooch / soo dat het heel schoon ghemaeckt worde aen back-boorts-dien dach.

Den 18. is ons Schip Eendracht heel schoon ghemaeckt / vallende met de springh van de nieuwe Maen heel drooch / soo dat men daer om conde gaen / in Clay gront / met wat singel / vallende verschien voet waters: Het Jacht lat op Strant op singel-gront / maer heel drooch / twee Mosquet scheuten van ons Schip. De ruychte daer mede wy branden haelden wy vant vaste lant / daer oock bequame steen is tot ballast.

Den 19. nae middach is de President met de Schippers die het Jacht hadde ghehuert / nae 't Jacht ghewandelt / om te sien hoe het schoon ghemaeckt worde / wy wiesen dorst daer naer / en men beconde met ruychte de Back-boorts-sijde te branden / maer de brant vatte soo heftich in de Casjuit en in het Want / dat het onmoghelijck te blusschen was / en verbrande also ghe-

heel in ons ghesichte: nachts ginck het Jacht gheel aen brant / en de Stucken / daer poet voor ghevreest hadde.

Den 20. is de President met alle de Officieren / aen het verbrande Jacht ghevaren / en hebben den brant ghebluscht / saghen datter niet veel overich was: dat Yser / ende d'Yseren hoepen werden inde sloep gheladen / en aen 't Schip Eendracht ghebrocht / dat nu al van lant was / oock het Gheschut / en d'Anckers. Wy sochten veel nae het gheit achter op de kiel van 't Schip / dat buyten int water op de Strant / dan conden niet vinden / maer 't was niet te vatten vande Crupt int water ghesmolten / daer uyt wy het noch vonden / 's avonts soeckende langs de Strant / en vonden met het leeghe water een clomp ghesmolten Silver / dat soo swart was dat Frans Claesson Aukent die het haelde niet en kende / en ick 't selfde kennende / also daer een heele Reaal van achten in stack / en voorts soeckende met alle macht / vonden in alles wel een derich pont Silvers.

Den 21. 's morgens na de vroech-Cost / Is de President met sijn Assistenten weder aen 't lant ghevaren / maer 't water was niet laech ghenoech: maer 's avonts omtrent drie uren / ginck hy weder aen lant en vont achthalve pont Silvers.

Den 22. noch al aen het wrack ghesocht. Dese verleden nacht heeft het so ghewelditch gewaeyt / en waerde den gantsche dach / dat de Sloupe die om Vis uyt was / niet conde aent Schip comen / ende de maets bleven 's nachts in de couder wint en reghen / soo dat het veel erger was als een Travade: de Volck vanghen smacken aen.

Den 23. haelde de Boot aen boort / met Vis en Voghels ghelaeden voor tachtentich mannen hondert stuck Voghels: 's nachts weder een onweyende storm.

1615. Decemb. Den 24. zijn wy weder doende gheweest aen 't Jacht te sloopen/ sochten weder nae versch Water/ maer vonden niet.

Den 25. heeft de President ghe-remarqueert, dat eenighe Herten/ ende viervoetighe ghedierten/ tot drie diversche reysen over het ghe-berchte quamen/ dwers nevens ons Schip/ peysde hy hem in dat sy daer quamen om t'versche Water/ ghelijck hy oock bevonden hadde aen de Capo de bonne Esperance, sont strackx eenich volck derwaerts/ die daer vonden in de Valleyen twee Putten met water/ maer wa-re niet diep ghenoech/ derhalven wy die diepte/ om meer te crijghen.

Den 26. wast schoon weder/ soo dat de Sloep weder om de Cost uyt ginc: brocht ontrent twee hon-dert Voghels. Smorghens is de Schipper aen landt ghegaen met Aris Claessoon, om de water-plaet-sen te visiteren/ en vonden nu abon-dantie: soo dat wy van daghe noch aen boort brochten vier Vaten wa-ters/ twelck wit en heel dick was.

Den 27. smorgens/ is ons volck aen lant ghegaen om water te ha-len/ brochten elf Tonnen water/ dat wel dick van Cley was/ maer soo soet als een Note. Hadden we-der sulcken storm dat het scheen dat de Mast over boort soude gewaeyt hebben: soo dat het volck stauher-sich werde/ door stadighe onweder: t'hadde oock sijn swaricheydt om met het Schip uyt de enge Reviere te comen/ daer soo quade Ancker-gront was.

Den 28. overviel ons soo groote storm als wy opt hadden ghehadt/ soo dat het Schip op twee Anckers legghende/ door ginck op sachte Cley gront/ en teghen 's Coninckx-Eylandt dreef/ zijnde al steen en Clip/ soo dat wy met het achter-Schip aen gront saten: maer als het water wies/ raeckteden daer af door Godts hulpe. Waren van da-ghe besich om water te halen/ twelc seer moeyelick was door oneffen weghen/ met Galey vaetkens op de schouderen: dit water was oock wit en dick/ door de kickvorsschen en andere ghedierte: mosten oock wacht uyt setten/ voor den aenval der Patagonen. Het waeyde hier alle daghen schrickelick.

Den 29. verhief hen weder de wint smorghens. De President ginck met d'Assistenten aen lant/ aen de water-plaetse/ daer de Matroosen het versch water schepteden/ die droeghen soo vlijtich dat het vel van haer schouderen ginck/ jae 75. Galey-vaetjens een half Myle weechs: eenighe waren gheladen met Musquetten/ om niet overval-len te worden: Dese groeve vol waters streckede hen lanckx de gant-sche Valleye.

Den 30. is de President aen lant ghevaren/ met onse Corporael/ Aris Claessoon, ende Daniel le Maire en twee Bootsghesellen/ om het Loot dat seer ongheslen en swert was te versmelten/ dat uyt de Jacht ghe-bercht was: en vergoten dien dach ses hondert ponts Loots/ alles in baren/ arbeydende in de hitte/ ter-wijl de andere besich waren met water te halen. De President liet van daghe voor d'eerste reyse sien de Caerte van Australia, t'welck onse Opper Stierman/ en hooch-Bootsman wel behaechde: wy cre-ghen van daghe thien Vaten wa-ters aen boort.

Den 31. des smorghens wast schoon weder: t'volck weder aen het water halen, ende een partie aen 't Jacht om de rest te berghen.

1616. Januarij. Den eersten Januarius/ wast seer schoon weder/ soo dat de So-mer een staepen aenvanck nam: de Maets droegen vast de Vaten vol. De President voer aen de Suyt-sijde aen een Eylant daer hy meen-de eenich Wilt te schieten/ maer twas te schoon/ stack het aen brant/ en bran-

1616. Ianuarij

en brande door de droochte heel af. En alsoo het van daghe nieuwe-Jaers-dach/ quamen eenighe van't volck/ met Trommelen/ Trompetten/ en Duytsche Fluyten voor de Cajuyt/ het nieuwe Jaer spelende/ daer voor zy vereert werden met een Canne Wijns/ en een yder van de Maets nae de vroech-Cost een Mutsken Wijn.

Den 2. saghen wy twee Regenboghen/ daer een vlaghe reghens naer volchde/ sonden ons volck weder aen lant om water. De President heeft van daghe de reste van't Loot en Tin ghesmolten/ en aen boort ghebracht/ alles in baren van vijf pont/ tot ontrent duysent vier hondert pont Loot/ en veertich pont Tinne.

Den 3. de voorleden nacht was het schoon weder/ ende het hadde ghedout; maer twee uyren nae de vroech-Cost/ verhefte hem de wint seer sterck/ van den Noort-Noort-Oosten/ gheduerende tot den avont/ soo dat op goet weder hier gheen reeckeninge is te maecken: wy hebben van dage ons Schip van buyten ghetEert: De President heeft heden sijn resolutie beginnẽ te stellen/en verstont van Aris Claesſoon, dat de Schipper de selfde niet wilde teeckenen/ sonder reden daer af te gheven: cregen heden seven Vaten waters aen boort.

Den 4. ginghen de Matroosen om onse ordinarie provisie van water te halen. De Onder-Stierman om de zoode/ die een wonderlicke Visch vinck: hadde een steert als een Ratte/ vier groote breede Vinnen/ en een snuyt aen de mont met perfecte Tanden boven/ en ander/ hy hadde Eyeren int lijf/ en scheen een soorte te wesen van een Haye/ sonder schobben/ heel glimmende/ en vilden hem.

Den 5. heden werdender thien Vaten waters aen boort ghebrocht soo groot en cleen. Als de President met sijn volck aen Tafel sat/ liet hem de Schipper ontvallen/ dat hy wilde naer Oost-Indien gaẽ/ dat de Piloot en Claes Ianſſoon hoorden/en op malcanderen sagen/ en hy lachte by hem selfs/ waer mede hy soo veel te weghe brocht/ datmen het volck niet en heeft uyt het hooft connen praten/ van naer Oost-Indien te gaen: soo dat het niet ginck nae de wille van de President. Ons volck saghen aen de Water-plaetse drie Struys Voghels/ sijnde de eerste die ghesien waren.

Den 6. is de President de Revier opghevaren/ om sijn streeckinghe te sien/en waer datse belangde/ dan daer stack op groote storm tot den avont toe/ dat hy weder keerde. Wy waren alle seer verslaghen/ door dit continueel onweder/ en besonder alsoo wy een periculeus exploict voor handen hadden. Heden liet de President Claes Ianſſoon lesen sijn instructie vãde Raet voor de eerste reyse: en verordonneerde een Vat ghebrandewijn van de Coopmanschap tot provisie van't Schip/ om in Zee uyt te deelen/ creghen heden twaelf Ton waters aen boort.

Den 7. stelde de President een pael op't Eylant/ met een Loot/ en een Blicken busken/ of Cokerken/ in t'welck was een Brief/ verhalende van ons arrivement aldaer/ en van onse gantsche reyse. En resolveerde ter gheleghener tijdt af te drijven/ om slaechs te legghen.

Den 8. dreven wy op diep met de Ebbe/ buyten het Eylant/ hadden vande morgen een stijve Donder vlaghe/en oock reghen: wy settedent terstont/ daer volchde wint en regen niet weynich/ t'welck veel de couragie benam om t'Suyden te passeren/ bysonder als de Schipper seyde/ dat het noch dickwils daer suer uyt soude sien: jae Ian Schouten die een ander hoorde t'animeeren/

1616. Ianuarij

nimeren / om dat hy sijn Schip verlooren hadde/ vraechde al-te-met/ of men malcanderen op een Vleesbanck wilde brengen: alle die propoosten waren verdrietich om hooren. Dese dach wert niet uytgherecht om t'onweder.

Den 9. waeyde het weder een halve storm/ soo dat wy niet conden t'seyl gaen: lieten de Boot noch eens om t'laetste water varen nae de middach/ en creghen dat aen boort.

Den 10. zijn wy met een proper coelte/ en moy weder tseyl ghegaen/ maer op de middach quam ons de wint teghens uyt der Zee: ons Boot voer aen t'Robben Eylandt/ en de Sloep aen't Voghels-Eylant/ vinghen veel Visch/ en Voghelen.

Den 12. werde onse Sloep ghesonden naer de Pinguijns Eylande/ om Pinguijns te halen ende die te souten/ oock om Eyeren. De Bodt voer aen't Robben Eylandt/ daerse ontrent twaelf Zee-Wolven met Musquetten doot schoten.

Den 13. quam onse Sloep met de Pinguijns weder aen boort/ die snachts inde Spierinck-Bay hadde gheleghen/ waren meest bedorven/ door de hitte/ maer souteden een Ocxhooft vol. Saghen oock drie oft vier Zee-monsters/ hebbende grau Asverwich hayr/ met langhe Becken/ als Crocodillen. Des na middaechs seylden wy uyt Porto Desire; en door stille wint settedent/ maer als die corts daer naer wackerde/ liepen wy't Zeewaert.

Den 15. smorghens hadden wy Donder en Blixem/ met herde slaghen/ en veel Haghel caecken van de Suyt-Westen/ dat het Schip op veel plaetsen wit was: concludeerden int generael dat het Suyden in equipollentie veel couder is/ als het Noorden: en was met dese Suyden wint veel couder als met ons de Noorde Wint inde Herfst: ginghen meest aen Suyt Suyt-Oost/ en Suyt-Oost.

1616. Ianuarij

Den 16. lieffelick weder: hadden smiddaechs de hoochte van vijftich graden/ thien Minuten min: en maeckten gissinge dat ons de stroom om de Suyt settede/ oft Suyt-West naer de Straet Magellanis: wy saghen noch eenighe Pinguijns soo dat wy niet verre van lant waren/ en twater heel bruyn: wy leyden ons mette stroom t'gat om te drijven be-Suyden/ om alsoo de wint ons van't lant van de Straet hout/ die wy geerne souden verkent hebben. Dreven snachts in stilte.

Den 17. smorgens wast stil/ lieflick weder/ maer smiddaechs door de betoghen lucht gheen hoochte ghepaelt. Heden zijn onse Assistenten wat beschrolt om haer desperate propoosten/ die zy gebruyckten van wel te willen naer huys varen/ met de welcke zy andere de couragie seer benamen.

Den 18. was de wint van den Suyden: sagen veel Walvisschen: De President achter uyt de Galerije siende/ sach de Eylanden van Zebold de Waert, die hy stelt inde Magellaensche Caert/ en laghen ontrent drie Mijlen van ons/ Suyt-Oost: en legghen van de Straet Oost Noort-Oost/ en West Suyt-West ontrent vijftich Mijlen: wy hadden rechts te vooren ghewent/ anders souden wy daer by lanck heen gheloopen hebben/ soo wy daer nu boven of be-Westen liepen: smiddaechs door betoghen locht conden gheen hoochte becomen/ de Son nochtans hem daer naer openbarende/ bevonden dat wy souden gehadt hebben 51⅓. graden: en dat de stroom ons om de Suyt settede/ tsavonts begont te coelen/ namen de Marsseyls in: maer het weder beterde/ en lietense de gantsche nacht staen/ door dien

het

1616. Januarij

het tamelick licht was: t'was hier beter weder als in Porto Desire.

Den 19. smorghens was het seer moy warmachtich weder / slecht water / de wint Westelick / wy saghen veel Wal-Visschen / en cleene lant Meeukens / wy saghen gheen Croos drijven / soo dat int Suyden gheen Eylanden moeten wesen / en daer quamen groote dijninghen van daen / naer de wint die daer waeyde / smiddaechs hadden de hoochte van twee en vijftich graden / t'savonts maeckten gissinghe de hoochte te hebben vande Straet van Magellanes, wy bevonden dat al de Vis die wy in Porto Desire ghevanghen hadde / soo drooch was geworde datse nau te beuckē was / jae al haer smaeck verlooren hadde: tsavonts begon het wat te coelen van den Westen / soo dat het te nacht stormde / seylende met schover-Seyls / nochtans twater niet hol / mits het een opperwal was / maer t'Schip slingherde ghewel-dich.

Den 20. smorghens begon het quaet weder te stillen / waeyende met buyen van de Westelijcker hant / met betoghen locht: saghen veel Croos drijven / en Voghels die onder twater queeckten / sonder twijfel van de Straet van Magallanes: hadden smiddaechs de hoochte van drie en vijftich graden / t'weder te begon te claren: twater noch al bruyn / blauachtich. Wy hadden tsedert wy uyt Porto Desire liepen vochtighe locht / soo dat het alle dinck ontliet / Marmelade / Honich / het Parckement van de Caerten in de Cajuyt / wy waren in groote hoope dat ons de stroom om de Suyt settede / en door t'Suyder / of naer het Suyder gat trock / t'savonts de wint uyt de Suyt Suyt-Westen / leydent West-waert over / met stil weder / soo dat wy weynich vertierden / te meer dat wy seer groote dijninghen creghen uyt den Suyt-Westen / die de vaerdicheyt van't Schip benamen.

1616. Januarij

Den 21. was het smorghens heel lieffelick weder / de Wint Suyt-West / hadden van daghe een harde reghen-caeck / doch cort / nae stilte / smiddaechs de hoochte van drie en vijftich graden schaers / is voorts den gheheelen dach schoon weder ghebleven. Wy stopten van daghe een leck boven de kuyes / dat heel groot was / daer mede wy van't pompen verlost waren: Snachts conden wy in onse Coyen ons niet verwermen.

Den 22. was het heel stil weder / vertierden niet.

Den 23. smiddaechs dreven wy in stilte / en wierpē t'loot op vijftich Vadem singhel-gront: inden achter-noen aengaende Suyden ten Westen saghen wy of het Eylandekens en broecken waren / setteden onse cours aen Suyt-Oost / om het Lant mis en boven te loopen: snachts wierpen wy het Loot op veerthien Vadem / onse President sliep dien nacht niet / mits hy in groot bedencken was hoe de saeck soude afloopen / mits hy onverwacht dit lant vernam.

Den 24. smorghens saghen wy voor uyt niet dan lant / daer door Suyt-Oosten ten Oosten aen ginghen / sijnde met de variatie Suyt-Oost / soo als het Lant streckte / te weten / Suyt-Oost ten Oosten / en Suyt-Oost: waer over onse President seer verslaghen was / meenende dat het nae het Caertjen van Willem Ianssoon al vast lant was / en alsoo hem de Custe niet om de Suyt en ontviel / maer seer Oostelick strecktede / vreesde hy dat het noch meer Oostelicker soude strecken. Want als wy Suyt-Oost ten Suyden aenginghen / saghen noch al voor uyt Landt / als Eylanden / heel hooch / dat ons docht met sneeu bedeckt te sijn / maer gheleeck ghebroocken Lant meest. Ten laetsten

D onsen

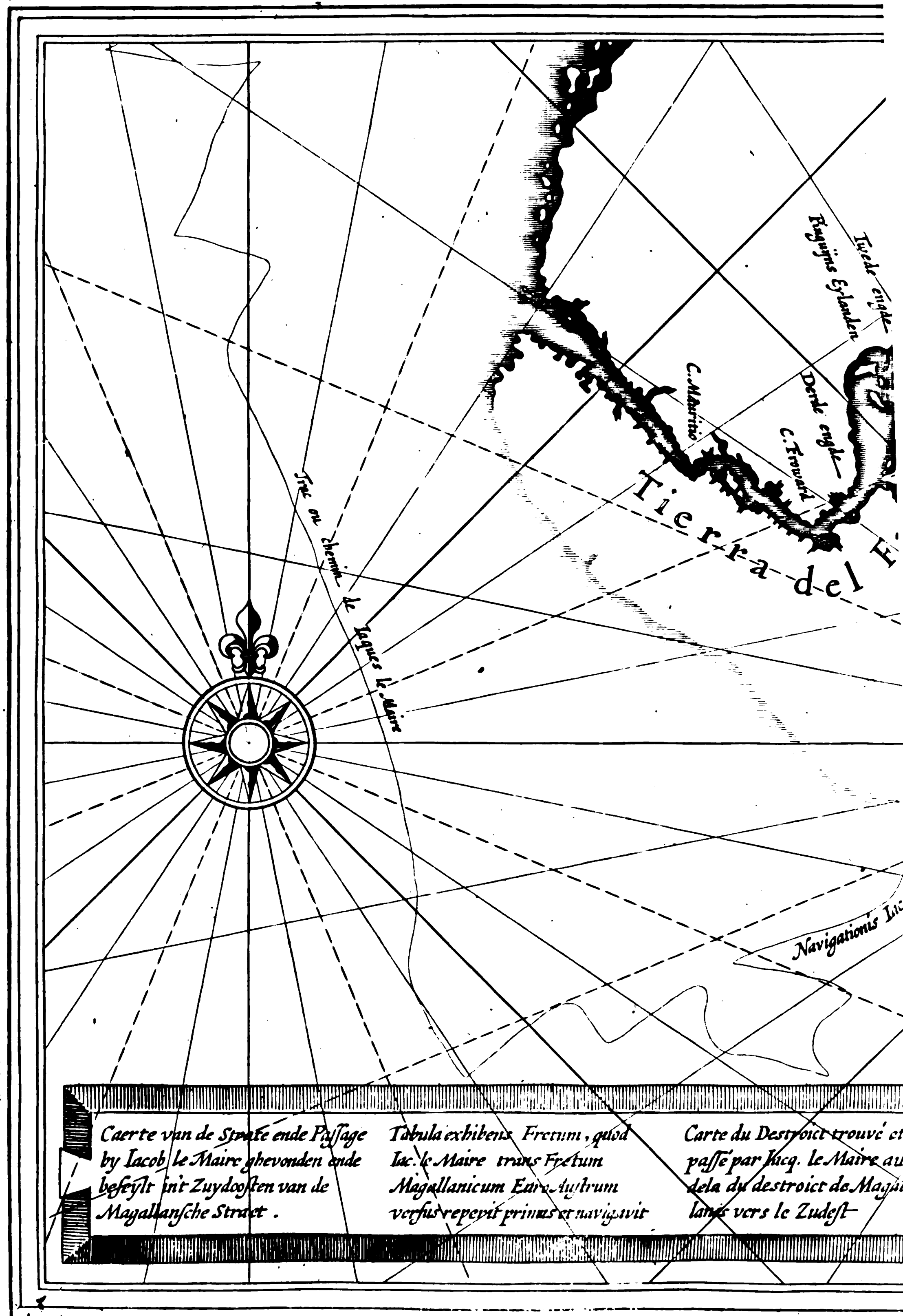
1616. onsen cours noch wat lancr de wal houdende / saghen een gat of Canael daer groote stroom upt quam/ twelck teghens het Zee-water seer hert het gat quam upt vallen / soo dat het soo ravelde / en brande teghens malcanderen / dat ons het met elcke Zee t'Schip tot de blinde Ree/ jae by nae de geheele boug-Spriet onder water viel/door dien het water soo teghens malcander schermde: wy hadden hier gheen gront / en twas uytnemende diep int Canael: namen de hoochte op 55. graden schaers. Nae den noene liepen wy nae het gat toe/ werwaerts ons oock de Vloet trock/ maer alsoo het stilde / en de wint ons tegen quam/ hebbent de nacht by ghehouden.

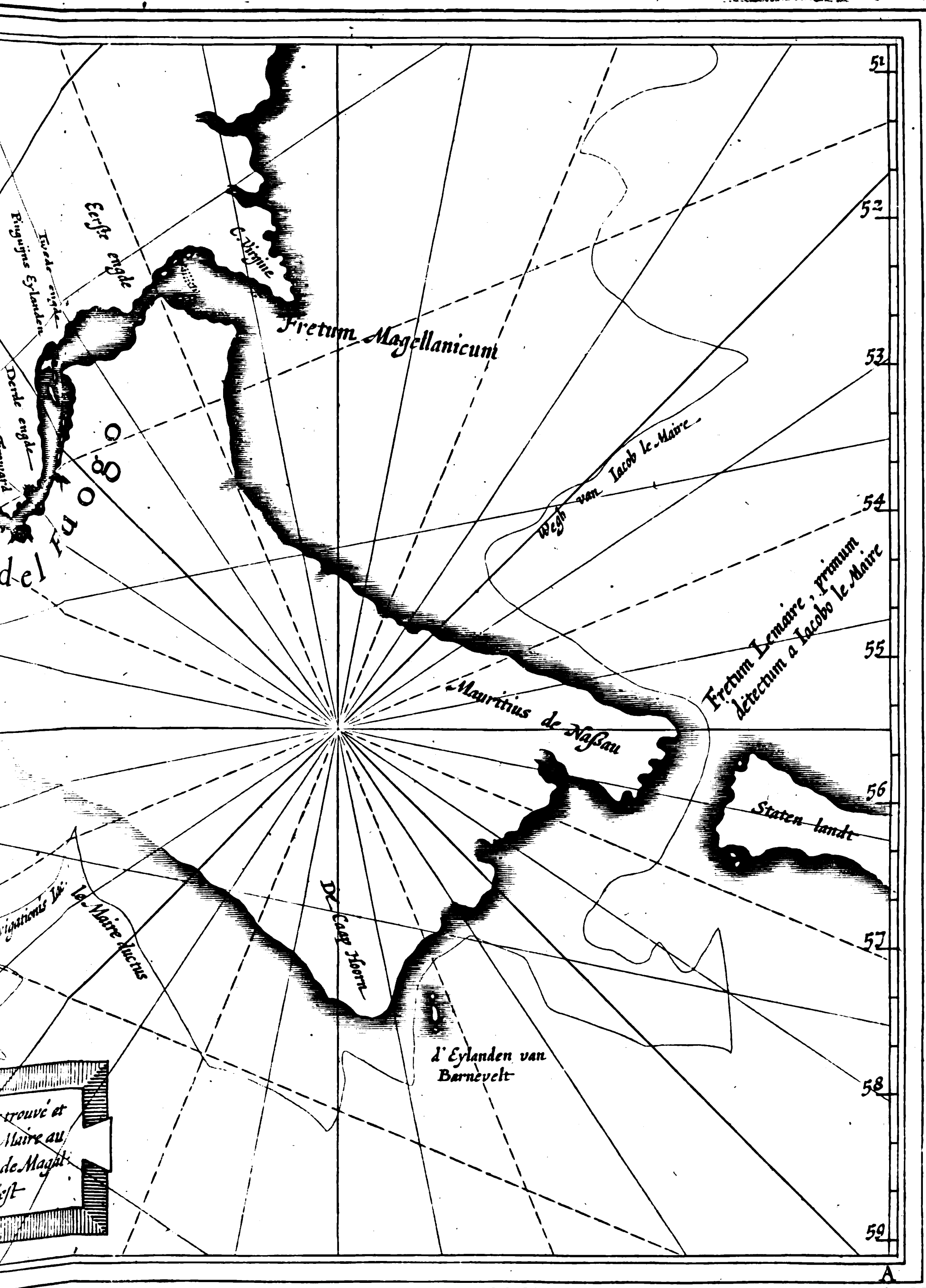
Ianuarij

Den 25. smorgens sijnde schoon weder / seylden al het Canael in/ cours doende eerst Suyt / Suyt-West/ nae Suyden/ en saghen aen beyde sijden landt dat Berch-achtich en hackelich was: wierpen in de Straet een Mijle van het lant dat aen back-boort lach / het Loot op vijftich Vadem schulpen steentjens : alsoo met groote vreuchde seylden wy door de Royale passagie: Godt danckende dat hy eensdeels verleent hadde / nae t'ghene wy soo verlanght hadden. Daer naer wert met ghemeene resolutie des Raets / het Westelickste lant ghenaemt Mauritius de Nassau: en het Oostelickste Staten lant. Inde Straet selfs / hadden wy soo harden stroom die in de Noort-Zee viel dat wy dien nauwelick conden door seylen met top-seyls coelte/ hier was gheen gront: Sagen hier veel Croos drijvē/oock Pinguijns/ Zee-Robben / en seer groote menichte van Wal-Visschen soo inde Noort-Zee / door de passagie / als mede inde passagie selfs ende inde Suyt-Zee/soo dat't een verwonderinghe was te sien / oock dat het Schip int seylen die moeste wijcken ende cours veranderen. Onsen Opper-Stierman heeft voor de passagie een Cabbeljau gevangen. Onse Stierman was aen de stenghe / sach Suyt-Oost en Suyt-West gheen landt. Op Mauritius lant saghen wy de Sneeu op sommighe Berghen legghen / maer op Staten lant docht ons eenige groente te sijn. Het scheen datter aen beyde sijden goede Reeden waren / en Havens / met al de inwijcken en bochten en stranden van Sant: principael in Staten lant, al waer Noorden af een Eylant scheen te legghen. Het Lant Mauritius liep Noort-waerts af seer leeg-achtich/ aen de Zuyt-sijde Berch-achtich. Wy hadden smiddaechs de hoochte van vijf en vijftich graden ses en dertich Minuten: ginghen Suyt-West aen: de dijninghen quamen hier van voren/en twater dat gisteren heel grondich sach/ wiert blau. Het Staten lant saghen wy strecken aen de Suyt-sijde meest Oost / en Mauritius streckte binnen Oost ten Noorden/en West ten Suyden/ de breede Suyt en Noort ontrent 10. Mijlen: En ontdeckte sich 'tlant West op soo verre als men sien mocht : en Staten landt soo verre Oost Suyt-Oost op alsmen met claer weder dat hooghe Lant ooghen conde. Corts nae de middach wert het mottich weder / met goede coelte / de dijninghen van vooren/ vande Suyt Suyt-Westen/ sagen int Noort-West / en West Noort-Westen veel hooch lant/schijnende ghebroocken lant te zijn / dat beSuyden de Straet leyt. Teghens de nacht liep de wint teghens/ met holle dijninghen/ soo dat wy voorseecker statueerden dat wy nu de Suyt-Zee beseylden/ en die passagie door ghesevlt hadden / die voor alle Menschen tot nu verborghen hadde gheweest. Hier was groote menichte Voghelen. 1616. Ianuarij.

Den 26. smorghen continueerde

de We-

Tierra del F
Pinguijns Eylanden
Tweede engte
Derde engte
C. Maritio
C. Frovard
Tre ou chemin de Jaques le Maire
Navigationis
Caerte van de Strate ende Passage by Iacob le Maire ghevonden ende beseylt int Zuydoosten van de Magallansche Straet.
Tabula exhibens Fretum, quod Iac. le Maire trans Fretum Magallanicum Euro-Austrum versus repevit primus et navigavit
Carte du Destroict trouvé et passé par Jacq. le Maire au dela du destroict de Magal lanes vers le Zudest

Fretum Magellanicum
C. Virgine
Eerste engde
Pinguijns Eylanden
Derde engde
d el Fuogo
Wegh van Iacob le Maire
Fretum Lemaire, primum detectum a Iacobo le Maire
Mauritius de Nassau
Staten landt
De Caep Hoorn
d' Eylanden van Barnevelt
le Maire ductus
51
52
53
54
55
56
57
58
59
A

1616. Januarij

de Weste wint/ met reghen en Haghel/ met dijninghen en Zees die schrickelick waren: De wint begost hem te verheffen/ en in storm te veranderen/ dat het water over't schip stortede. Smiddaechs hadden de hoochte van 57. graden: en ginghen Suyt-waert aen/ snachts liepen wy meest Westwaert.

Den 27. was het weder wat bedaert. Haddē smiddaechs de hoochte van 56⅓. graden. Saghen hier veel Jan van Genten: hadden die grootste coude van daghe die wy oyt ghehadt hebben: snachts een propere coelte/ daer naer heftich van den Suyt-Westen.

Den 28. smorghens wast seer schoon lieflick weder: hadden de hoochte van 56½. graden/ settende onse cours West Suyt-West: maer corts daer naer liep de wint Noordelic/ en dreef ons geweldich voort. De President was wel 3. of 4. mael snachts op/ sorgende voor droochtē.

Den 29. was het betogē locht/ de wint Suyt-Oost/ sagen lant in Ly van ons/ West en West ten Suyden: en wat op clarende saghen wy dat het heel perfecte Eylanden waren/ leggende ontrent twee Mijlen van malcanderen/ of het ghebroocken lant ware: hebben aengheloeft om daer boven te seylen; de stroom settede ons hier dapper om de West: hadden oock lancksame dijninghen uyt de Suyt-Westen/ een teecken van volle Zee/ twater blijvende by sijn coleur. Aldus voor by het Lant seylende gaf het verscheyden ghedaenten/ saghen geen Walvisschen/ noch Pinguijns/ maer Vogelen als in Porto Desire. Dese Eylandekēs leggende op de hoochte van 57½. graden/ be-Suyden de Linie Æquinoctiael, noemde onse President Barnevelts Eylanden/ ter eeren van de Heere Iohan van Oldenbarnevelt; liepen ten laetsten Suyt-West/ conden boven of be-Suyden de Eylanden niet seylen/ mosten be-Noorden om. Daer legghen Noordē af noch 3. cleyne Eylandekens ontrent een groote mijle van de Noort en Suyt-sijde/ en bevonden merckelick dat ons de stroom om de West settede. Nae de middach saghen wy lant Noort Noort-West/ seer hooch/ en wit van Sneeu/ en saghen twee hooghe Berghen int Westen: gissende dat daer het hooghe landt ten eynde liep/ alsoo wy de eynden conden sien/ met claer weder: twelck onse President ter eeren des Stadts van Hoorn noemde Capo de Hoorn: lach op de hoochte van seven en vijftich graden/ acht en veertich Minuten. Om desen hoeck te mijden leyden het Suyt-waert over den gantschen nacht/ nae Westelick.

Den 30. wast de wint Westelick/ over lancksame dijningen/ het water blau/ t'welck soo groen bruyn was by de Eylandekens gister/ daerom statueerden vastelic dat wy nu in de Suyt-Zee al waren. Hadden smiddaechs hoochte van 57½. graden: verlanghende seer van de Westelicke winden/ en dijninghen ontslaghen te sijn/ en van de coude.

Den 31. de wint uyt de Noorden/ ginghen West aen: wy sagen gheen meer lant/ tsedert wy Capo de Hoorn hadden verlaten/ bevonden smiddaechs hoochte van 58. graden min thien Minuten: en dat wy nu in den aenvanck van de Suyt-Zee waren. Na den noene liep de wint ten Westen.

Den 1. Februarij: de wint als vooren/ met storm: leyden over tegen den nacht Suyt-waert: maer het bedaerde snachts. Februa.

Den 2. smorghens was het tempeest over/ de wint Westelick/ smiddaechs de hoochte van 58. graden: saghen Croos/ en Lant-Meeuwen: den heelē dach en nacht hadden wy een by-leggher/ maer savonts stilde het: Het water is hier terstont

1616. Februa. ontstelt hoe het waeyt/terstont gaet de Zee Hemel hooch/en blijft lang ontstelt.

Den 3. was de wint al Westelick/ maer matigher: saghen oock dat de stroom ons om de West settede.

Den 4. wast claer weder / smiddaechs de hoochte van 56½. graden/ en alsoo wy veranderinge van water saghen/ wenden Suyt-waerts/ tsavonts West-waerts: snachts ginckt voor de wint/ maer cruypt haest weder Noort West/ alsoo de Westelicke windē hier meest waeyen/ en selden Oost oft Suyt-Oost.

Den 5. eerst wast schoon weder/ nae noen storm/ soo dat wy al ons tuych mosten innemen/ en drijven op Godts ghenade.

Den 7. meenden wy dat wy de mont van de Magellaensche Straet van ons ontrent Noort-West hadden: met reghen/ naer stilte.

Den 8. en volghende daghen vele Winden uyt den Westen/ met Haghel/ Regen vermengt/en groote caude.

Den 11. wast seer schoon weder/ de Wint Suyt-West / ginghen Noort Noort-West aen: met slecht water: saghen twee oft drie cleene Robben/ maeckten gissinghe dat die vande Magellanes quamen: hadden smiddaechs 57. graden vijftich Minuten: en souden dertich Mijlen ghesëylt hebben/ dat niet conde wesen: teeckende derhalven dat ons de stroom te baet ghecomen was. 'tWas dese dach heel warm.

Den 12. scherptede de wint/ van de Noordelicker handt/ ghewent West-waert: Ons verwonderde dat wy sijnde be Oost de Straet/ nu dagheliicx begonden soo goet weder te crijghen / met soo slecht Water / daer het schrijvens van d'andere contrarie is. Heden is alle het Scheeps-volck met dubbel Rantsoen vereert gheweest/ tot een vreucht-teecken dat wy nu in de Suyt-Zee voeren/ en de Strate Magellanes al boven / jae achter hadden. Oock wert by Generael advijs vanden breeden Raet gestemt/ dat men de Straet, oft nieuwe doorgtocht tusschen de Landen Mauritius en Staten Lant / den name gheven soude de Passage oft Straet le Maire, door wiens cloeckmoedicheydt en stadighe sorghe dit treffelick / onsterffelick werck is beleyt / en uytghevoert: Derhalven t'sijnder eeren heeft de gantschen Raet / dese Acte hier naer volghende/met haer eyghen hant onderteeckent. 1616. Februa.

IN den name Godes. De welcke is het begin, maecker en Schepper van Hemel en Aerde ende sonder de welcke niet goets wert ghemaeckt; begonnen en gheconserveert. Alle goede beginselen bestaende by en door Gode, en in sijnen naem alles moet aenvanck nemen; tot sijnder eeren ende glorie van sijnen heylighen Naem. En want het seer eerlick en vorderlick is, voor alle Landen, Provincien, en Staten; bysonder die by de Zeevaert bestaen, door middel van de selve haer te doen valeren, en bethoonen de animositeyt van hun natie, tot welstant en proffijt van hare Landen, en Inghesetenen. Sy notoir en kennelick aen allen den ghenen, die desen Instrumente sullen sien, oft hooren lesen, saluyt. Dat wy onderghesehreven verclaren ende ghetuyghen, dat inde Maent van Ianuario, van het teghenwoordich Iaer sesthien hondert en sesthien nae Christi gheboorte, naer dat wy uyt Hollandt van de Stadt Hoorn waren gheseylt, met onse twee Schepen d'Eendracht en Hoorn/ daer op voor President is Iacob le Maire, ende Schipper Willem Cornelis Schouts, onder de protectie, patenten, en banieren vande Edele, Hooch-Moghende Heeren Staten Gereael, van de geunieerde Provincien, en sijn Princelicke Excellentie Mauritius van

Nassau:

1616. Februa.

Nassau: Admirael van de Belgische Zee, &c. Omme te ontdecken de Passagien, Landen en Eylanden vant onbekende Suyder ghedeelte des Werelts, in conformiteyt van hun vergunde Octroyen en Patenten. Dat wy naer veel periculen en travaillen door Godts ghenade, gevonden, ontdeckt, en ghezeylt hebben, door ende langs eene nieuwe passagie, ons leydende van de groote Ocean, in de Suyt-Zee. Te weten by Suyden en boven omme de Strate van Magallanes, ende Eylanden daer annex, en dat tot onder de latitude van 58. graden, en neghen en vijftich Minuten. Al waer wy ondergheschreven ghetuyghen, en verseeckeren ghevonden te hebben een heel Royale ruyme Zee, by Suyden de Landen, en Eylanden van America, daer door by ons ghenoemt de nieuwe Suyt-Zee, hebbende int Suyden van de selfde gheen Landt, noch apparentie van dien vernomen, oordeelende oock vastelick door sijne qualiteyten van sich seer wijt en breet te strecken, en te extenderen. Experimenterende dat lanckx hier den voorschreven Ocean, ende Noort-Zee embrasseert, en ghemeynschap heeft met de spatieuse Suyder-Zee, tot faciliteyt vande navigatie. Testificerende oock voor de waerheyt, dat wy niet en weten, of oyt ghehoort hebben dat eenighe Volckeren uyt Europa oft andere deelen des Werelts, dese passagie beseylt en doorghevaren zijn, waer door wy ten opsien ende opmerckinghe van't selve, ontdeckende drie Eylanden, legghende ter sijden af in Zee, ten Suyt-Oosten het Landt America ghenaemt hebben, Staten Landt, Mauritius Lant: en Barnevelts Eylandt, ende de Passagie die daer by lancx valt Iacob le Mairs Passagie. Van welck Landt, passagie, ende Zee, uyt cracht en authorisatie voorschreven apprehenderen de eerste possessie en preferentie voor, ende in den name vande voornoemde Edele, Hooch-Moghende Heeren Staten, en sijn Princelicke Excellentie, als eerste ontdeckers, ende beseylders, volghende d'oude usantie. In testimonie en tot verificatie van alle t'welcke voorschreven is, hebben desen onderteeckent. Actum int Schip Eendracht.

1616. Februa.

Iaques le Maire.

VVillem Cornelisſ. Schouts.

Ian Dirckſs. van Hoorn. Opper-Stierman op Hoorn.

Coen Dirckſs. van Oosterblocker: Stierman op Hoorn.

Claes Pietersz. van Oosthuysen, Opper-Piloot, op Eendracht.

Cornelis Kinersz. van Rijsdam, Onder-Stierman op Eendracht.

Den 13. al dijsich mottich weder / het water blau: saghen eenighe Zee-Robbe/ maer geen Visch.

Den 14. weder mistich: veel Toninnen en Bruyn-Visschen by't Schip / de hoochte smiddaechs 51. graden / saghen eenich Croos drijven / t'welck met de stroom van't Lant most komen.

Den 15. continueerden wy onsen cours vāde Noort Noort-Ooste met dicke Mist: Smiddaechs de hoochte van vijftich graden / vijftich Minuten.

Den 17. saghen wy veranderinghe van water / in bleeck en groen / wierpen het Loot / op hondert Vadem gheen gront.

Den 24. quam ons by de generale Suyde wint / met goede voortganck / smiddaechs de hoochte van vier en veertich graden / ses en dertich Minuten / soo dat wy dit etmael dertich Mijlen vertiert hadden. Saghen hier daghelicx veel Jan van Genten / en grauwe en witte Meeuckens; en Walefijten. Heden brochten wy ons gheschut boven / en settent ter boort.

Den 25. smiddaechs de hooghte

1616. Februa. van 42½. graden / en setteden onse Bramseyls op / alsoo wy nu waren in een gheruste Zee.

Den 27. continueerde noch de schoone Suydelicke wint: saghen een jonghe Robbe by't Schip / een teecken niet verre van lant te sijn: oock eenighe Wal-Visschen / of Pots hoofden.

Den 28. smiddaechs de hoochte van 38. graden acht Minuten. Desen dach werde van de President in volle Raet besloten / om de victualie te strecken / ende te ververschen te loopen aen de Eylanden van Ian Fernando: alsoo ons Bootsvolc met de Scheurbuyck gequelt was / en niet weynich van de Zee ghetormenteert was.

Den 29. continueerde de Suyde wint / smiddaechs de hoochte van 35. graden / vijftich Minuten: namen onse Blinden in om de Eylanden niet voorby te seylen.

Martius. Den eersten Martij: smorghens met den dagheraet sach de Onderstuerman van de stenghe t'landt: Smiddaechs op de hoochte van drie en dertich gradē / twee en vijftich Minuten / waren wy een half Mijle vant Suydelickste Eylant: wierpen het Loot / hadden gheen gront: het Eylant dat ten Suyt-Westen leyt / ghelijckt heel dorre / steyl / Clippich / hier en daer wat groens. Aenseylende Noort Noort-Oost / en Noort-Oost ten Noorden / ghenaeckten t'lant soo lanck soo meer / al sonder gront / sijnde seer hooch / steyl / hackelich lant / verseylden den Suydelicken hoeck / vant Eylant / daer wy daer Oostelick door in Zee saghen / en cregen het ander groot Eylandt op sijde / dat boven groen en vol gheboomte was: hadden vele variable winden en stilte / soo dat wy nae onsen wille aen lant niet conden comen: lieten de witte Vlagghe van de Compaignie waepen / niet wetende waer een Reede was / noch gheen gront vernemende waren versuft. De President relateerde de kennisse die hy uyt eenighe schriften hadde / maer werde van de Schipper niet gheacht / t'welck ons daer naer schadelick was: en siende gheen inwijcken liet hy de Boot uyt setten / sont den Onderstuerman met den Onder-Coopman na den wal / bevonden een redelicken inbocht / en de diepte dertich en veertich Vadem / swart sant / dicht onder de wal: twee van de Maets liepen aen lant / en saghen een Riole van versch water / uyt een Valleye comende in Zee storten / oock veel Robben / Bocken / Geyten / ende andere viervoetige gediertē: brochten de loode van thien Crotcowaden / en een Brasem aen boort / met hoecken opghehaelt / saghen oock ververschinghe van Fruyt: maer wy condē ons Schip niet op gront brenghen / om t'Ancker te werpen / so door stilte / en scherpe wint. Hielden snachts by.

1616. Martius. Den 2. saghen wy dat wy seer verre van't Eylant ter Zee-waert ghedreven waren door den stroom: wy dreven den gantschen dach in stilte / conden gheen grondt noch reede crijghen: en die de reede wil beseylen die ghelegen is int Noorden / in een groene Valleye / moet be-Oosten t'Eylant omloopen / comende uyt de Suyt. Smiddaechs haddē wy de hoochte van 33½. graden. Onse Boot was aen lant / en brocht wederkeerende wel drie hondert Visschen al met de Hanghel ghevanghen / legghende aen de dregghe onder het lant. Zy sagen oock veel Bocken / en Geyten / ros van coleur met Baerden / en Hoornen / oock jonghe Capritiens / die wy niet conden vanghen / door de ruychte vluchtende. Men sach daer oock schoone groote Creeften: Men ghelooft dat hier de Spaengiaerts veel Visch drooghen / die zy aen't vaste lant verboeren.

Den 3.

1616. Martius

Den 3. saghen wy dat wy dit etmael meer verlooren hadden dan ghewonnen / en wel vier Mijl van het Eylandt waren: resolveerden derhalven het Roer op te douwen/ en gaen onse cours nae Terram Australem: verlieten alsoo het schoone Lant / alleenlick becomende wat waters/ en Visch/ legghende op de drie en dertich graden veertich Minuten.

Den 4. ginghen wy onse cours/ met d'oude coelte/ vanden Suyden/ ende Suyt-Oosten / met schoone voortganck acht en dertich Mijl in een etmael.

Den 8. was onse President niet wel: de Schipper was aen de loop: niet-te-min lettede de President op het swerte Wolckjen t'welck men niet sien en can/ dan als de Sonne een wijltje is onder gheweest / en sach een ander wolckjen aen de Pool bleeck wit/ natuerlick als een licht drijvende wolckjen.

Den 11. hadden wy smorghens een goede coelte / smiddaechs de hoochte van drie en twintich graden twaelf Minuten: soo dat wy nu voor de tweede reyse den Tropicum Cancri passeerden: hier creghen wy den algheméenen Oosten en Oost Suyt-Ooste wint/ ginghen Noort-West aen.

Den 17. hadden wy de hoochte van neghenthien graden / hadden gheen Landt vernomen: doen de hoochte ghenomen was / heeft de President doen vergaderē de Stierlieden en den Raet/ en resolveerden aenghesien wy nu drie etmael West aen hadden ghegaen / onse cours te veranderen/ om aen te seylen op't hoochste Lant van Terræ Australis, en ginghen aen de voorghenomen cours.

Den 19. continueerden wy den voorschreven cours/ met schoon weder/ hadden smiddaechs de hoochte van $17\frac{1}{2}$. graden: soo dat wy gisteden te sijn drie hondert vijftich Mijlen van de Custe van Peru.

Den 20. dito: de wint Oostelick / saghen eenighe witte Pijlsterten/ en veel vliegende Visschen: smiddaechs de hoochte van schaers seventhien graden:

Den 21. bleef de coelte/ met groote dijninghen vanden Suyden/ als in de Spaensche Zee: wy saghen een Visch wel $1\frac{1}{2}$. Vadem lanck/ met een Speer oft Sweert voor uyt oock wel $1\frac{1}{2}$. Vadem lanck/ hebbende seer groote Vinnen op de Rugghe/ dien eenighe de naem gaven van Hoorenvisch. Het ginck alle daghen stijf voort.

Den 24. hadden schoone coelte/ uyt den Suyt-Oosten/ cours recht West/ hoochte $15\frac{1}{2}$. graden: waren nu vier hondert tsestich Mijlen van Peru, verlangden seer naer tlant/ soo dat wy vreesden datter gheen Terra Australia was: oock seyde de Schipper in dien hy hadde gheweten datter gheen Hollantsch Indien, oft Australis Terra, aen dees sijde van Salomons Eylanden gheweest ware / hy soude noyt een voet int Schip gheset hebben: Een praet die niet en sloot.

Den 31. wast heel schoon weder / saghen gheen lant / maer veel Voghelen: wy waren verwondert dat wy het Eylant S. Paulo niet en saghen dat op dese hoochte leggen moet: hadden de hoochte van $15\frac{1}{12}$. graden / hadden noch groote dijninghen vanden Suyden.

Aprilis. Den eersten Aprilis hadden de hoochte van vijfthien graden acht Minuten.

Den 3. wesende Paeschdach: een Maent dat wy van het Eylant Ian Fernando seylden: waren nu seven hondert vijf en twintich Duytsche Mijlen van Peru. De Scheurbuyck bestont seer onder ons te domineren. Bemerckteden gheen afwijckinge/ maer de Nael de track Noorden en Suyden.

Den 9. hadden noch goede coelte van

1616. Aprilis.

vanden Noorden/ onse cours West/ waren stijf op vijfthien graden: saghen van daghe twee cleene Bonietten/ en Sterre-Meeuwen met menichte: daer was ooc veel Visch/ maer wy condense niet vanghen. Desen dach overleed Ian Cornelisz Schouten: Schipper op't Jacht gheweest/ Broeder van onse Schipper/ nae dat hy een Maent langh niet wel hadde gheweest in sijn borst/ niet vrij sijnde van Scheurbuyck.

Den 10. was de wint noch redelick/ met reghen en caecken: wy setteden heden het doode lichaem buyten boort/ met droeffenisse. Het ghebedt voleynt sijnde / sach onse Barbier landt: liepen dat stracx lancx om Ancker gront te vinden/ maer vonden niet. De Sloep werde ghemant/ en afghesonden / dede oock rapport / datter gheen apparentie was om te landen door de barninghe. Daer naer ginck de Hooch-Bootsman naer landt en quam ghemackelick daer op / maer wederkeerende moste hem met een Tou nae den Boot / van het lant int water begheven / en soo swemmen met groot perijckel. Vertelde datter gheen versch water op het lant was / dan wel eenighe plasskens uytnemende bitter / die daer mochten gheregent zijn / maer veel Visch onder het lant / veel Meeuwen en ghevogelte dat op de Boomen nestelde. Dit is het Eylant/ dat Magallanes heeft beseylt / en by hem ghenaemt Desueutturada, daer af Ieronimo Benzon schrijft/ een cleyn Eylant drie Mijlen groot int ronde/ sijnde seer leegh op sommighe plaetsen / soo dat met hooch ghetijde t'Zeewater tot int midden van't Eylant loopt. Dit Eylant staet vol Waterkersse / wassende aen cleyne Boomkens seer bitter van smaeck/ doch seer goet voor de Scheurbuyck/ en de Maets brochten een goet deel daer van aen boort: het heet als Dragon / het maeckte afganck/ en verversichtede de mont seer. Het leyt op de hoochte van vijfthien graden / vijfthien Minuten: en van de Custe van Peru negen hondert twintich Mijlen. En om dat zy ghesien hadden aldaer drie Spaensche honden / die magher waren / noemden wy het Honden Eylant / dat heel binnen vol Zeewaters was/ door den hooghen Vloet / wy ginghen van hier West aen nae de Eylanden van Salomon.

Den 11. de wint vanden Noort-Oosten / smiddaechs hadden de hoochte net van vijfthien graden: snachts coelde het dapper aen / wy vreesden daer ergens eenighe leege Eylanden/ als Tiberones mochten legghen / daer wy schade van souden crijghen / maer Godt lof Neen.

Den 12. heeft de President den Opper en onder-Stierman hun Caerten van Australia, en Nova Guinea ghegheven / om datse uyt souden moghen sien / en gissinghe maecken.

Den 14. een eenparighe coelte vanden Oosten. Heden was het thien Maenden dat wy uyt Texel seylden / en wy meenden dat wy in thien Maenden/ Terram Australem souden beseylen: naer middach sach Bartholomeus Pieters een Assistent/ eenich lant leggende West Noort-West van ons / ontrent twee Mijlen / daer op staende eenich gheboomte/ als de Tuberones, een groot Eylant / maer heel leeghe / soo dat wy heel verheucht waren / bysonder de Crancken / om de verversschinghe. Setteden onse cours derwaerts Westelick aen / om aent Noort-eynde van't landt daer boven te loopen / en Ancker-gront te soecken. Aldus seylende saghen een Canoa/ met vier geele naecte mannen naer ons comen: zy hielden een stick van't Schip/ en riepen en creten / hadden soo het scheen veel te segghen/

1616. Aprilis. segghen / maer conden haer niet verstaen / noch zy ons / wat wy wenckteden / riepen / Trompetten bliesen / de witte Vlagge uyt wierpen / twas al vergheefs. Wy quamen onder het lant / maer wierpen gheen gront / liepen t'Zeewaert: Corts hier naer comt weder een andere Canoe / riepen en tierden als vooren; maer daer was niemant van d'onse die haer verstaen conde: Met een dyninge viel haer Canoe om / maer zy rechteden dien met een rassicheydt: en alsoo wy niet conden anckeren / resolveerden wy onse reys te vervorderen.

Dit Eylant is by gissinge twintich Mijlen int ronde / streckt meest Noort-Oost / en Suyt-West / lach op de hoochte van veerthien graden vijf en dertich Minuten / sijnde seer leegh lant als de Turberones, en vol Cocos Boomen: daer was oock water midden int Eylandt. Saghen volck by het Bosch aen de water-cant sitten / t'was uytter-maten geel / nae den rooden treckende / met peck swert lanck hayr / inden Neck opghebonden. De President sach een Man die een wit Cleetjen om sijn middel hadde / die in een Prautjen scheptede.

Den 13. smorghens / als wy een stuck ter Zee waren / hielden weder nae het Eylandt toe / en hadden hoope van Ancker-gront / om de witte sant-Strant: maer vonden gheen: het volck van't lant wenckte ons met haer Cleetjens / en groene Tacken dat wy aen lant souden comen / en het Schip volghende: De President sonde ons Sloep uyt om te diepen / daer-en tusschen quam een Canoe af met drie mannen / die met haer te woort quamen / maer condense niet verstaen / en gavense drie Messen ende wat Coraeltjes / dat haer wel aen stont. Zy gaven ons volck terstont de slincker Hant / en maeckten vrientschap met hun / leggende boort aen boort: ten lesten wesen haer d'onse dat zy nae ons Schip souden varen / t'welck zy deden / maer met schroom: zy hadden ons veel te segghen en loeghen en verwonderden haer over het aenschouwen van't Schip / dat het soo hooch was / en soo hooghe seylen / maer overcomen wilden zy niet / blijvende met haer Prau aen boort leggen: schoncken haer te drincken / maer proefdent qualick / en nae langh wachten hielden onse Schael: zy thoonden datse wel Yser begeerden / hadden zy de macht ghehadt / zy souden de ysere Spijckers en Bouten uyt het Schip ghetrocken hebben / proevende over al: soo dat wy haer twee oft drie Spijckers gaven / daer zy blijt om waren: wy gaven haer Broot en Kaes / t'welck zy neder leyden. Al Yserwerck was haer gadingh / maer hadden niet voor ons. Zy hadden swart hayr / dat eenige op bonden boven opt hooft / oft achter in de Necke / zy zijn heel bruyn geel van vel / de Vinghers al ghepicqueert met swerte langhe strepen / en oock met Raderkens / en Ruyten vol werck: waren vet gelat / en sterck / groot van stature / en corpulent: platachtige Neusen / gaten in d'Ore / daer zy de Spijckers en Coralen die zy van ons creghen in steecken: bedeckten alleen de schamelheyt met een lapken / oft een fijn Guinees Matjen om haer middel / tusschen de Beenen doorghehaelt. Zy bleven al by de Sloep / daer zy gheerne de Dregghe uytgestolen hadden: quamen oock wel in de Galerije / maer daelden terstont weder neder. Ten laetsten besloot de President datmen de Sloep anderwerf soude uyt senden om alle gheleghentheyt te weten / sont 6. Musquettiers naer lant / met Aris Claessoon, en Claes Ianssoon, met wat ruyl goet / alsoo zy te verstaen gaven dat daer Verckens en Hoenderen waren / en saghen

1616. Aprilis. veel Cocos Boomen: aen lant comende conden niet te rechte raecken/ mits zy terstont het volck aentasteden/ inde sacken soeckende naer Yser/ ende Spijckers/ hadden een onder de voet/ die zy overweldichden/ en twee droeghen zy teghens haer danck nae het Bosch/ dat d'onse siende schoten met drie Musquetten inden hoop/ doen schepdense. En alsoo hier gheen gront te crijghen was/ gaven het Eylant de naem van sonder gront, dat rontsom met Palmites Boomẽ was beset/ en van binnen niet sout water verbult: Gheen apparentie van vrientschap siende hielden dragende inden achter-noen/ volghende onse cours West aen/ met eẽ Suyt/ Suyt-Oosten wint/ hadden savonts groote reghen. Het Water liep seer slecht/ vermoededen derhalven dat hier noch eenich Landt most ontrent wesen van d'Eylanden van Salomon, oft Terræ Australis: Dit Eylandt lach op 14½. graden: wy conden niet mercken dat het opt van yemandt beseylt was: mits d'armoede die daer was: de Vrouwen hadden Cleetjes om't lijf van de Buyck tot beneden de knyen: schenen haer Mans te bekijven/ dat zy soo rou met d'onse ghehandelt hadden/ daerom wy door ginghen.

Den 16. een ure voor de Sonne/ sach onse Schipper weder landt/ heel leegh/ sandich/ clippich en veel gheboomte/ maer noch Cocos, noch Palmites/ docht ons onbewoont. Sonden de Sloep om te diepen/ wierp veertich Vadẽ waters/ maer niet bequaem om te leggen: d'onse ginghen aen lant/ vonden Cuylen met varsch water. Vonden oock Thuyn-Cars/ en Oost-Indische Salaet/ sonder anders: Vulden vier Vaten waters/ conden niet meer crijghen om de barninghe. Brachten oock een sack Cars/ en Salaet daer wy Moes af coockten/ dat de Siecken seer verquickte. Ginghen onse cours West Suyt-West/ met labber weer/ en cleynen voortganck: begheerende op oft boven de vijfthien graden te wesen/ om de Baye van Quiros niet voorby te seylen/ alsoo wy vermoeden t'vaste lant hier ten Suyden dicht by most wesen. De President noemde dit lant/ Waterlant, om dat wy wat waters ghecreghen hadden/ alhier legghende op veerthien graden ses en veertich Minuten. 1616. Aprilis.

Den 17. saghen wy verscheyden soorten van Voghelen met breede vleugelen: soo dat wy seecker waren datter landt int Suyden was. Gaven van daghe ses Mutskens water/ om die Vaten die wy ghecreghen hadden: ons beviel oock een goede reghen/ die veel waters by brocht.

Den 18. wast moy stil weder/ slecht water/ saghen in de Ly weder leegh lant: smiddaechs hadden wy de hoochte van 15⅓. graden: lach ontrent twintich Mijlen van Waterlant, Suyt-West van ons. Sonden terstont de Boot aen lant/ vonden niet dan dat brack water was/ saghen een wilt Mensch loopen met een Boghe in sijn handt aen strant of hy Visch wilde schieten/ groot van stature: en d'onse gheen gheweer hebbende vertrocken stracx: als zy op de vaert waren/ verthoonden hare ses Mannen op de Strant/ die oock stracx int Bosch wederkeerden. In dit Eylandt was soo groote menichte van Vlieghen/ dat onse Maets/ de Boot/ de Riemen/ en alles hadden beset: jae vloghen ons nae drie daghen lanck/ tot dat een dappere coelte/ haer verdreef: noemden derhalven dese plaetse. Het Vlieghen Eylant.

Den 22. hadden drock weder/ met een Noordelicke wint/ veel Donders en Blixems int Suyden/ ginghen West aen.

Den 27.

1616. Aprilis. Den 27. hadden weder dijninghen van den Suyden: ons docht dat de-Suyden ons gheen Landt conde wesen / of 'tmoste verre van ons sijn / hadden smiddaechs de hoochte vijfthien graden vijftich Minuten.

Den 24. de coelte uyt de Oostelicker handt / al-te-met met een taeck die reghen by brocht / daer af het water werde ghegaert: saghen veel ghevoghelt.

Den 28. smiddaechs de hoochte 15½. graden / de wint al continueerde vanden Oosten / cours West ten Suyden/snachts meest stilte.

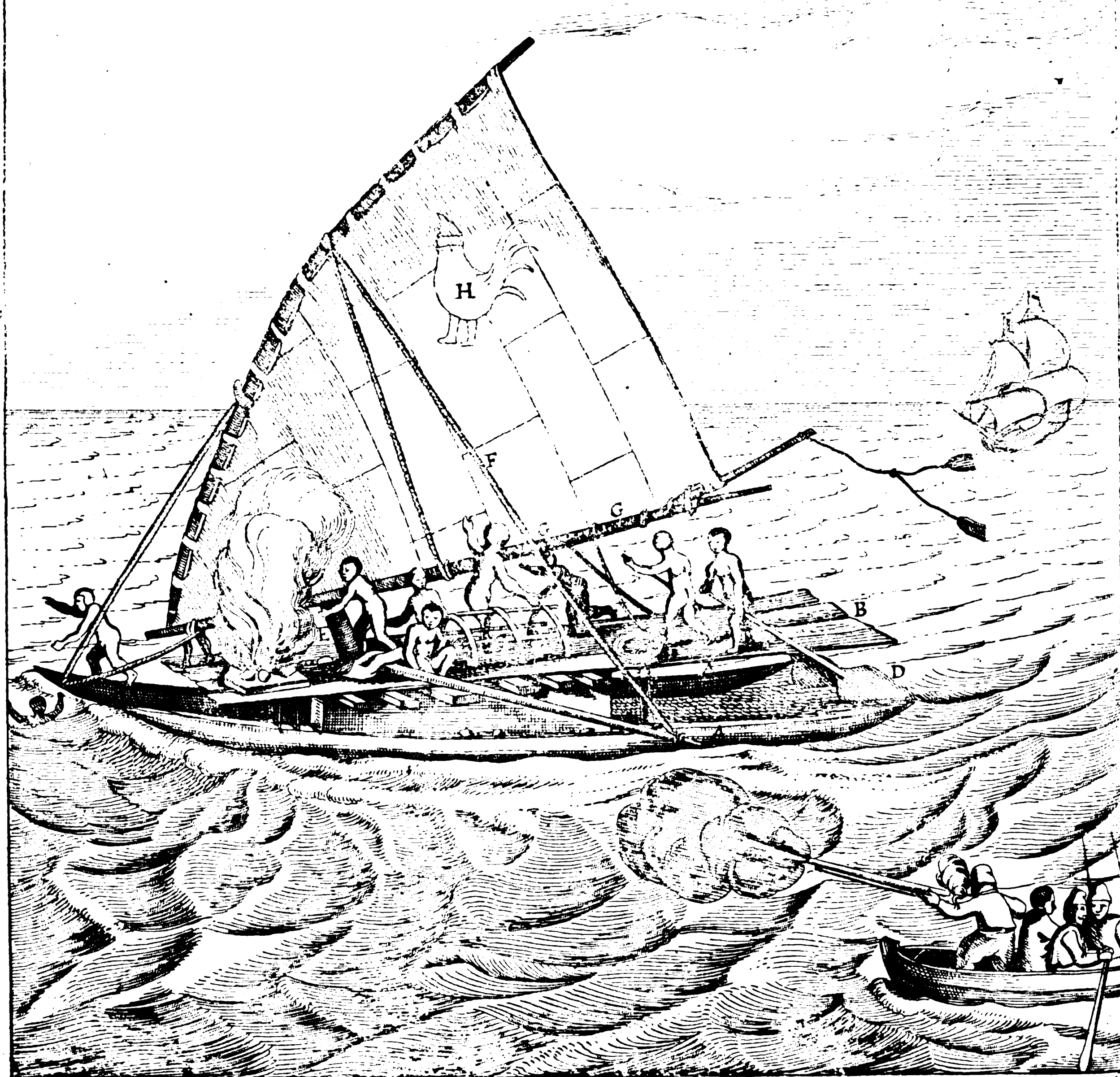
Majus. Den eersten May coelde de Oostelicke wint moy op: onse cours was West ten Suyden: de dijninghen uyt den Suyden begonden te slechten.

Den 3. smiddaechs hadden de hoochte van vijfthien gradẽ. Dien dach was ons volck meest ghesont ghewozden / vande Thuyncors te eten/soo dat scheen dat de Scheurbuyck uyt het Schip ghebannen was / wy saghen d'eerste vijf oft ses Dorados inde Suyt-Zee schoon en groot / met eenighe vlieghende Visschen. Dese middach was onse reeckeninghe dat wy waren van het vaste Landt van Peru derthien hondert Mijlen.

Den 4.5.6.7. meest al eenẽ wint/ en cours als vooren.

Den 8. smorgens quam de Son claer op: van daghe sagen wy teeckenen van lant / cleyne Tackjens van Boomen / of ghewas sonder loof: oock sagen een Qual / en veel Bonietten voor de Boech. Nae de middach lach de President in de Galerije specülerende Suyt-West uyt / sach wat wits blinckende/ waer over hy de Piloot riep / om't selfde oock te siẽ/ naerder comende/ sagent voor een Seyl aen/ in forme van een Besaen/ en quam recht op ons aen uyt de Suyt/ en wilde nae een ander landt / het onder schoot hebbende/schenen zy of zy vervaert waren / en hielden van ons of: wy setteden de Sloup uyt / daer acht Muskettiers in ghestelt worden/en alsoo d'onse saghen dat al de mans boven stonden en al de Assagaien ghereet/ schoten zy een Man in sijn Rugghe een schamp schoot/ in elcke Schouderblat een gat / die spronck buyten boort / en noch 15. of 16. met hem: hun aensichten eerst swert maeckende met Assche of zy ter doot ginghen / latende alle de Vrouwen en Kinderen / met een oude Man / die een grijse Baert hadde/en een Jongman int scheepken / die int water meenden haer te salveren met swemmen / ter tijt toe dat wy wech souden zijn: Een hadde een Kint in sijn arm / daer mede hy in't water spronck: d'onse enterden het Scheepken / en stuerdent volck na ons toe/ en t'Scheepjen oock aen ons boort / wierpen eerst veel Matjens over boort / en Hoenderen / en stelden haer niet te weer: aen boort comende saghen dat het geele Indianen waren / en verstonden gheen van onse Talen/ wy deden de Mans overcomen en dedese goet tractement / de Vrouwen claechden met traenen / dat haer Mans verdroncken waren/ maer zy hebbense daer naer alle weder ghevischt / alsoo zy seer goede swemmers waren. Onse Sloep creghen noch twee van die ghene die buyten boordt ghesprongen waren / teghen den avont setteden wy haer in haer Scheepken/ by de Vrouwen / die haer soenden. Bevonden by haer eenighe Cocos-Noten, Obes-Wortelen, Matjens/ en Cleederen van Bast / daer zy de schaemte mede deckten. Zy schenen Zee-water te drincken/ gavent haer jonghe Kinderen/die drie in't ghetal waeren / oock eenighe de ouder waren. De President sont Aris Claessoon met Daniel le Maire, met eenighe snuysteringhe om de

1616. Majus. 1616. Majus.

Numero 2.

1616. Majus.

Vrouwen te vereeren/ diet terstont om den Hals/ en op de Borst hinghen/ wesende daer mede heel verblijt. Int afgaen saghen wy dat een Vrouw seer weende om haer Man / die zy meende verdroncken te wesen. Zy gaven twee Cacos Noten en twee Matjes Aris Claesson voor sijn presenten/ om dat wy haer niet misdoen souden: Zy hadden swert hayr/ eenighe los/ eenighe wat gecrolt/maer niet ghecrispt. De Vrouwen was het hayr cort afghesneden/ soo datmense niet en verkende / dan aen de Borsten. Zy hadden een drollighe fatsoen van een scheepjen / met een soldering op twee besloten Praukens/ die anderhalf Vadem van malcander quamen / dweers over ghebonden met Balcken/ en Stocken / en daer Plancken over ghelept / daer op haddense een Hutjen oft Tentjen van Matten lancwerpich/ daer de Vrouwen en Kinderen in waren: en stierden met Riemen voor en achter/ die wel dick en grof waren. De Mast stont int voorschip/ op een dwars hout ghehecht / met Hooft-Touwen / oock hadden een langhe Spriet besaens wijse / en conden wel aen de wint seylen: zy hadden schoon Tou van differente stoffe en fatsoen seer meesterlick gemaeckt: het boepsel van't barckje/ was van root Hout/ als Suycker-kisten: soo dat alles aerdich quam/ hadden een Dissel van een swerte Toet-Steen/aen een stock ghebonden/ die zy niet gheerne missen wilden: haer Seyl was van Matten/ het scheen dat zy op de gissinghe voeren / hebbende gheen Compas by haer. Doen zy van ons seylden setteden haer cours Suyt-Oost aen.

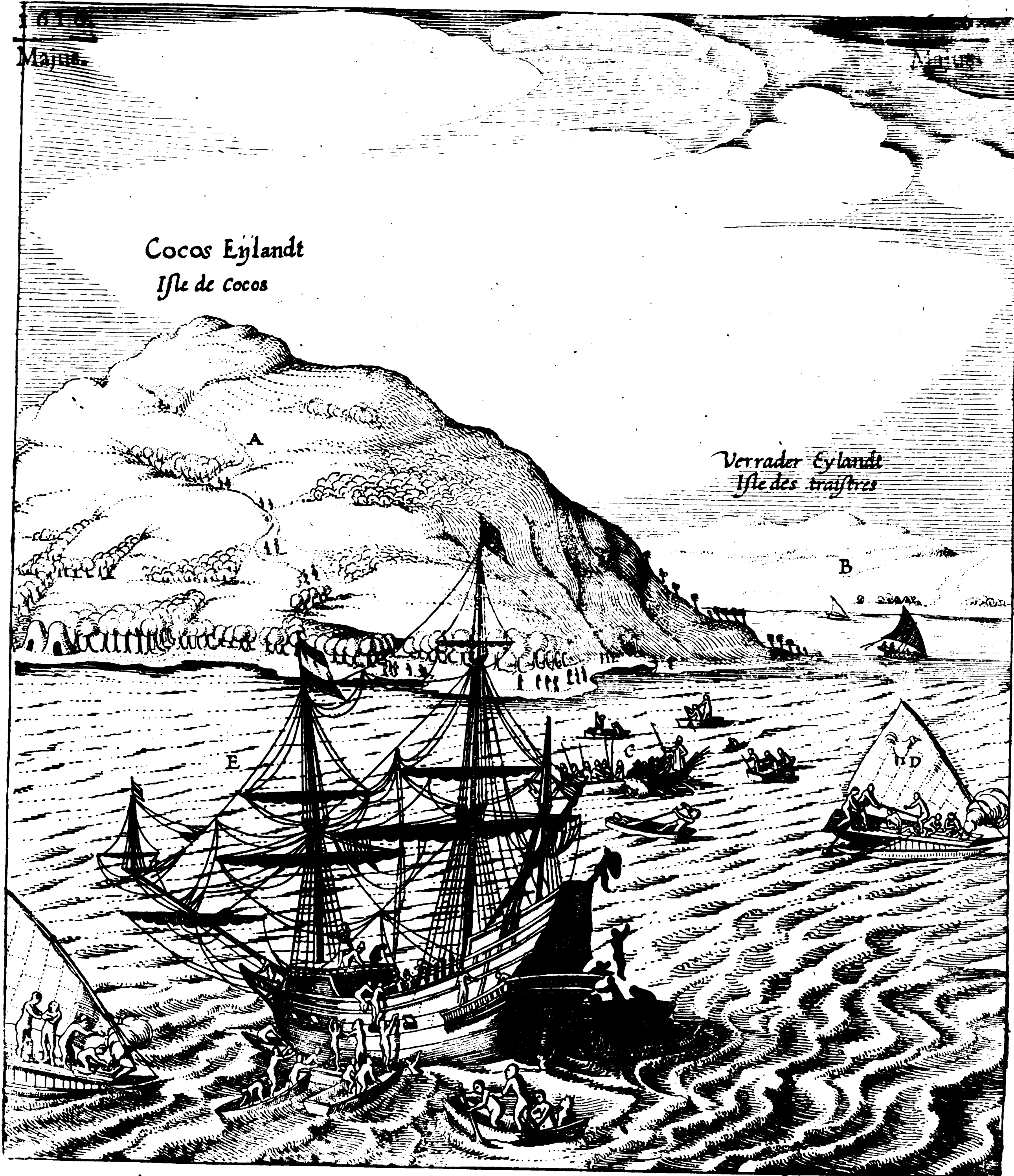
Den 10. smorghens hadden wy slecht water/ en een proper coelte van Suyt-Oost: onse cours West ten Suyden / De President vermoedede gisteren al landt/ maer nu sachmen een hooghe Bergh als Ternate; oordeelende tselfde voor een Eylandt / en lach Suyt-West ten Suyden van ons/ liepen derwaerts/ lach seven Mijle van ons/ hadden grove dijninghen van vooren / uyt den Suyden / maer conden het Eylandt by daghe niet beseylen. Nae middachs clam de President aen de stenghe/ en ontdeckte noch een Eylandt dat ten Suyden daer af lach / wesende leech-achtich en hackelich. Dese twee Eylanden / d'eene groot / ende een cleyn/ Noorden en Suyden legghende comen over een met het segghen van Quiros, hopende dat wy de rest oock soo naer advenant souden vinden/ ende Terram Australem haest souden sien. Corts daer naer saghen een seyl Noorden van ons / daer naer noch een seyl tusschen beyde Eylanden / meenden dat het Visschers waren/alsoo zy snachts vierden.

Den 11. smorghens / hielden wy Suydelick aen boven het Eylant/ de wint Oostelick / wierpen onder 'tlant op veerthien Vadem gront/ schoon cleyne schulp als gruys met sant/ daer over sijnde / creghen sesthien / twintich / 25. 26. Vadem diepte / soo dat wy de gront weder verlieten / en t'water slechter wierde / t'welck teghens het Rif aenbrack / dat Noorden af van't Eylant lept. Saghen twee Visschers/ d'eene quam dicht by ons Schip/ hadde veel te segghen / maer conde hem niet verstaen / noch aen boort crijghen of locken met Coraeltjes. Thoonde ons Visch/ die hy in sijn back hadde / wy lieten een geleyVaetjen af met een Tou / om te grijpen / maer hy bont daer twee Cocos Noten inde bolster aen/ met een seer groote vlieghende Visch: en wy haeldense naer ons / zy bekeecken onse Vaetjen/ en ginghen daer mede door/ om het Yser dochten wy. Omtrent den middach

1616. Majus. 1616. Majus.

quamen wy by 't Eylant daer gront was / Noorden van t' Eylant cleyn sant en schulp-grondt / oock wat crael gront / laghen aen de Noort Noort-West sijde / niet verre van een hoeck twee Gotelinghen schoot van 't Lant / op ses en twintich Vadem. Twee Visschers quamen uyter Zee / loopende naer een ander Eylandt dat twee Mijlen van het ander lach be-Suyden / niet seer hooch / maer groot: wilden ons gheerne derwaerts hebben / maer als zy sagen dat wy het naeste Eylandt cosen / quamen rontom ons Schip. Onse Sloep ginck te diepe / bevont vijfthien / veerthien / twaelf Vademen schulp-gront: wy liepen aent eynde van 't Eylandt en settedent op vijf en twintich Vadem sant-gront: de Wilden volchden ons nae. Dorsten eerst niet by comen / daer naer clommen zy wat wijmoedigher op het boort: toch door veel noodes quamender twee inde Cajuyt / dat d'andere siende / quamen alle uyt de Canoen boven / op de Compaignie / daer Dirck Boelisz Assistent op de Violons speelde / zy dit hoorende / behaechde haer wel / seer onder malcanderen lachende / en ons Volck ghelijck Matroos seer drollich is bestont te dansen / dat deden zy oock terstont mede: Zy hadden over al sin in / soo vercregen wy haer vrientschap: wy bedieden haer datse Cocos-Noten, Banannes, Oubas, Verckens / Hoenderen / of anders wat souden brengē / dat zy seyden te sullen doē / en kenden al 't selfde / en wisten te segghen datse ghenoech hadden / en noch veel meer dingen diese noemden: wy presenteerden haer Spijckers en ander goet voor fruyt van 't Lant: zy voeren en quamen weder met wel twee hondert Cocos-Noten: daer naer quamender ons soo veel aen boort / dat wy niet wisten wat doen: zy bonden haer Cocos om de halsen / en swommen aen boort / zy warē seer diefachtich / stalen alles wat zy sagen / de Spijckers uyt treckende met ghewelt: namen de Cogels / oock onse Cocrjonghen een Mes uyt sijn handt dat zy al sijn Vingheren doorsneden / en spronck over boort: Een ander nam een Coperen inckt-Cokerken / uyt een Cop: D'ander nam een Bultsack / Oorcussen / Bolckvangher / en sprong in Zee. De derde was in Constapels Camer doende / soo datmen met hondert ooghen most toe sien. Onse Sloep van lant afroepende / werde van thien / twaelf Canoes beset / en namen 't diep-Loot met ghewelt van de Stierman / en dreychden d'onse met Assegaien / d'onse schoten twee mael met loos Cruyt / daer zy niet op een pasteden: doen schootmen op de Capiteyn in sijn Borst die neder-viel / doen vlooden zy allegader van d'onse af. Dit was meest al pover volck / sonder Coninck of Overhooft / waren rontom becleet met grove biesen / als Wildemans / Haer cieraet was een draytjen om den hals / met een root Slackenhuysjen / daer aen ghebonden een Duyve / die zy ons wilden vercoopen: sommighe hadden Perlemoeders-schulpen in plaets van Madalien: saghen oock een Peerlemoeders Arm-Ringhen om den Arm hebben / boven den Elleboge / ghelijck de Inwoonders van Capo de bonne Esperance. Het ander Eylant was seer bewoont Huys aen Huys / t' was over al sant strant / teghens de Bosschagien / tegens den avont saghen wy veel vierkens / denckende dat een yder sijn Cost coocktede. Dese Inwoonders waren fraeye Mannen van lijve / robust / sonder cleedinghe / dan alleen de schaemte / het hayr cierden zy verscheydelick / d'een hadde het aen vlechten opgebonden / d'ander hadde het cierlick ghefriseert / de derde was het cort. Zy thoonden haer

conste

Cocos Eylandt
Isle de Cocos
A
Verrader Eylandt
Isle des traistres
B
C
D
E

Numero 3.

1616. Majus. | 1616. Majus.

constе int swemmen. Dit Cocos-Eylant leyt op de hoochte van sesthien graden thien Minuten.

Den 12. smorghens wast dijsich weder / met Reghen-vlaghen / soo haest de reghen ghecesseert was / quamender vijf en dertich Canoes aen boort / al met Cocos, soo dat wy van daghe wel seven hondert vijftich Cocos-Noten ruylden / en met die van gisteren wel thien hondert met veel Bananas, en Oubas-Wortelen: Van daghe maeckten wy een merckt met haer / van vijf Cocos-Noten voor een enckel middel-Naghel / twee enckele snoerkens met Coralen voor vijf Cocos: oock stelde wy in dat zy ons eerst het goet souden leveren / dan betaelden wy haer / oock dat men int eynde vande Galerije soude ruylen / en noyt boven: dat men oock soo wel by nacht als by dage most toesien / soo dat nu de Coop-handel heel mackelick toe ginck / als zy ledich waren / en t'hare hadden / spronghen zy van boven neder in Zee / als wilde Menschen / en swommen naer haer Canoes: als zy aen quamen doocken zy onder de Canoen door / om aent Schip te comen. Zy wesen ons dat de Overste of Coninck van't Lant aen boort soude comen / die ons vereerde een Verckеn / een Haen / een Hinneken / en diet brochten begheerden gheen recompense. Een ure daer naer saghen wy een Seyl af comen / met een Canoe / daer den Adel in was / met wel vijf en dertich Canoen vergeselschapt / en sat int midden / met een groote fijne Matte / als een Tente over sijn Hooft. Als hy ontrent ons Schip quam / dat seer solemnelick gheschiede / riep hy driemael met groot geluyt / maer de vierde reyse / riepen zy allegader hem nae. En hy bewees ons groote reverentie met sijn Handen voor't hooft te slaen / en te men in de Neck legghende: sont een aen boort / die een Overste scheen te wesen / met een groot fijn Matjen / en een ander Cleet als Pampier: hy quam in onse Galerij met sijn Edelen / die seer corpulent en vet waren: wy schoncken haer Wijn ende Broot / maer ten smaeckte haer niet: wy lieten de Overste sien een Printe van sijn Excel. Graef Maurits / niet wetende of hy't verstont: oock een Cam en Spieghel daer hy goet behaghen in hadde / maer onse President gaf hem die niet: maer als hy hem sijn present ghegeven hadde / gaf hy hem weder een Vaem Lijnwaets / een Bijl: twee Bosjens Coralen / dat een van allen aenvattede / en spronghen daer mede over boort / en brocht het den Coninck / die alleen een Matten Cleetjen om't lijf hadde / ontfinckt in danck / legghende het in sijn Neck / thooft buyghende / oock op't hooft van vijf oft ses Edellieden: wy schoncken hem daer naer een Mes / met een roode Mutse / die aen boort was die oock commandeerde d'andere te vertrecken / alsoo zy te veel waren / seggende Fanou, en wech wijsende met de Handen / soo dede hy int aencomen de Prauwen achter af leggen: Gaven ons te verstaen dat haer Coninck van het ginste Eylant was / en dit sijn Sone / zy seyden ons veel dinghen / maer conden niet verstaen. Dit verstonden wy dat wy ons Ancker soude lichten / en comen by haer / daer was alderhande ververschinghe van Verckens / Henne / Koeyen / Fruyt: wy thoonden dat wy eerst hier mosten water halen / dan souden wy comen / alsoo vertrocken zy met luyt roepen / ende wy met Trommelen / en Trompetten / de Vrede-Vaen uyt steeckende. Zy hadden goede sinne in de Presidents Riem die geborduert was / en oock in al het gene dat Yser hadde. Daer was een die dooc onder de kiel vant Schip / om de Spijckers uyt te halen / maer hy cre-

1616. Majus.

hy creegh splinters in de Handt. De President ruylde met haer eeghe Vishoecken / dan het Visch-tuych/ wilden zy noode vercoopen. t'Was seer eerbiedich volck/ vielen op haer knyen en custeden onse Voeten / seer verwondert over ons Schip. Sy hadden de Bellekens van d'Ooze opgesplitst/ en soo lang getrocken/ dat zy schier op de schouderen hingen/hadden oock al blauwe grauwe placken op't lijf/ ghelijck van Bossecruyt gebrant. Haer hayr was verscheyden / boven de mont hadden de knevels af gheschoren/ de Baert onder de Kinne/ die oock cael was.

Den 13. smorghens voor Son laghender al twee Canoen aen boort/ die d'oude voet hielden in de Coopmanschap / maer daer naer quamender wel vijf en veertich met Cocos, Bananes, Verckens/ Hoenderen: Een Vercken voor een vijfduym / ruylden in twee uren wel seven hondert Cocos, en andere Waren. Daer naer saghen wy eenige Canoen van achteren comen/ en ons dochte dat de Coninck dien zy Latou heeten / daer in was: en quamen al om ons Schip/ daer wy achterdocht in creghen: het principaelste Seyl was gheschildert met een Figuere van een Haen/ van coleur ros en grau / dat volchden zy allegader / en dat voer door de Vloot/ als ordre stellende: als zy nu in slachordre waren / sonde wy ons Ancker lichten / ghelicht hebbende/ seylden / doen quam ons aen boort leggen een van haer Canoen; met groot gheluyt/ of zy ons wildẽ vervaren/en wierpen fel met Steenen: en wy schotẽ twee of drie schoten/ soo dat eenige op de plaets bleven legghen / andere swommen deur / met de Vrouwen die by haer waren. Wy besloten vastelick dat zy alle haer macht by een hadden ghebracht / mits datter wel thien hondert Menschen by een waren.

1616. Majus.

Het Scheeps-volck hadde gheerne met ghewelt te lant ghevaren/ maer twerde by de Presidẽt ende de Raet afgheslaghen.

De Overste die daechs te vooren aen't Schip quam/ die presenteerde den President een vrucht oft gewas daer een Wortel aen was/ dien hy niet wilde aennemen/ en gaffe weder: maer daechs daer naer bracht hy het wederom/ ende gaft uyt sijn Canoa aen sijn volck/ die hem dien brochten/en bethoondent datse goet was om te eten / selfs die bijtende en suyghende / maer spoghent weder uyt / waer uyt hy suspitie nam dat zy hem wilden of vergheven /of van sinnen berooven: alsoo men sulcke Vruchten elders vint. Het Eylant dat een Mijl van ons lach/ gaven wy den naem van Verraders Eylandt, om dat den meesten hoop van't Landt van die plaetse was ghecomen.

Den 14. was het duyster weder: alst op-claerde saghen wy ten Westen een ander Eylant/ seven Mijlen van ons: doch niet soo hooch als Cocos-Eylandt / lach dertich Mijlen van het ander: Het scheen twee Mijlen lanck te wesen Suyt en Noort/ op de hoochte van Cocos-Eylandt festhien graden; stijf/ als wy onder de Wal quamen/ zijn terstont Canotjens naer ons ghecomen / wel 27. soo dat wy qualick conden looden/ waeren oock diefachtich/en wilden de Lijn grijpen/ en 't Loot afsnijdẽ/maer wy dreychden haer met Steenen te werpen uyt de Gaelderije / trocken aen de Bouten. Onse Sloep ginck naer lant om te diepen/dien meenden zy t'overvallen / maer als d'onse twee schoten ghedaen hadden / velden zy der twee/ die inde gront stortеden/en quamen niet weder op:doen vluchteden zy alle aen lant / en riepen bou, bou, bou: gheen kennisse hebbende van't schieten. Daer quam een Canoe van't lant die nae

1616. Majus.

de Dooden soude sien. De Sloep vont geen gront/ dan met de neers op de Wal te legghen / wesende weeck Steen-gront / van twintich tot dertich / veertich / vijftich Vadem. Wy saghen veel Cocos-Boomen, en veel Hutten: saghen het volck lancx het Landt loopen / jae boven op het gheberchte: de aerde was swert aen te sien / hoorden de Voghelen van't landt singhen seer melodieuselick. Dit was een volck van fatsoen / met het voorgaende: zy en wisten niet van Verckens oft Hoenderen / als de President haer die noemde in haer Tale Wacka en omo: soo dat wy hier niet creghen dan die vier vlieghende Visschen die wy eerst met haer verruylden voor eenighe bondelkens Coralen/ doen wy noch vrienden waren / en souden oock wel vrienden ghebleven hebben / hadden zy het op verraet niet aenghelept: Onse President hadde gheerne alsoo by ons groot ghebreck van water was/ met het Schip aen den Oever ghelegen/ ende met grove Stucken een weynich ghespeelt / om een clare bane te maecken / en dan de Sloep te mannen met Musquetten/en soo met ghewelt water te halen / maer hy werde overstemt. Dit Eylandt noemde onse President de goede hope / om dat wy allegader ghehoopt hadden daer verversschinge te crijghen/die wy wel ghebreck hadden.

Den 15. smiddaechs hadden de hoochte van sesthien graden twaelf Minuten / de wint vanden Suyt-Oosten/ onse cours West: daer waren eenighe die wel ghewilt hadden Noort-Westen cours nemen/ maer onse President en vont niet gheraden.

Den 17. smorgens wast seer lieffelick weder: hadden smiddaechs de hoochte van 16. graden ruym. Dese dach werdender by de President ordre ghestelt op't water dat seer minderde/ en dat een yder soude hebbē een half Mutsken Spaensche Wijn / in plaetse van vroech-Cost / t'savonts vonghen wy een Albicorer aen een Peerlemoeder Hanghel: werde heden besloten by de President ende de Raedt West Noort-West aen te gaen.

1616. Majus.

Dē 18. quam de Sonne op claer en lieffelick: hadden den gheheelen dach tamelicke coelte van den Westen en Suyt-Westē: maecten reeckeninghe nu te wesen duysent vijf hondert vijftich mijlen van de Cust van Peru: wy hadden gheen dijninghen uyt eenighe quartieren/ dat ons dede dencken ontrent lant te sijn / of ten minsten int Suyden van ons: van't Noorden hadden oock gheen dijninghen ghehadt: De Pilote comende in de Galerije seyde teghen onse President, dat de wint West was / wy mochten wel Noorden aengaen: en ginghen Suyt-West ten Suyden aen: het beviel onse Schipper seer wel / en wilde hem persuaderen t'Roer terstont op te douwen en Noort aen te gaen/ daer op hy seyde/ datmene tot de middach toe soude laeten doorstaen / hoochte ghenomen hebbende / sullen malcanderen wel spreecken: hy hadde wel ghewilt datmen al West aenghespoort hadde/ om het goet ghevoelen dat hy hadde / dat wy noch lant aen dese sijde van Nova Guinea souden vinden: doch hy werde niet met vrede ghelaten/ hy moste resolveren: segghende/dat hy meende dat wy duysent ses hondert Mijlen souden seylen eermen cours soude veranderen / oft daer van spreecken / dan hy sach wel twilde niet vallen: stemde derhalven alsoo de wint niet langhe Westlick soude blijven/ghelijck hy savonts oock al weder Suyt waeyde / dat wy dan Noort-West souden aengaen / recht op't eynt van Nova Guinea aen / en soo souden West en Noorden beyde aengaen / en al met eenen weghe/

t'sy

1616. Majus. t'sy dat wy wat Oostelicker of Westlicker sijn: in allen gheballe souden wy oock door-snijden de Eylanden op derthien graden be-Noorden de Baye / en soo souden wy doen als wy schuldich waren. Daer op soo antwoorde de Pilote/ dat wy wel op't midden van Nova Guinea souden verballen / en soo eenige handel plaetse voorby gaen: daer werde doen in conformiteyt van resolutie besloten Noorden aen te gaen tot twaelf en elf graden toe / het eerste Lant het beste om Water. Hadden snachts veel reghen / en vergaderden ontrent vijf kitten waters voor't Schip.

Den 19. smorghens was het claer weder / maer stille / nae noen coelde uyt den Suyden / cours ten Noorden: hadden de hoochte van vijfthien graden schaers: teghens den avont saghen wy lant int Noort-Oost ten Oosten van ons / twee Eylanden / ontrent ses Mijlen van ons / 'tscheen tamelick hooch Landt / daer inne wy al te samen seer verblijt waeren: liepen derwaerts met slappe coelte Noort Oost aen: snachts hadden wy de Wint uyt den Noorden / ginghen al Oost-waerts ten naesten by aen.

Den 20. dito/ smorghens saghen het Landt / en waeren vrij wat ghenadert / maer lach noch wel stijf drie Mijlen Noortlijck van ons/ en saghen een grooten roock op't grootste Eylandt: en saghen datter twee Eylanden waren / een groot / en een cleyn: 'twas den gantschen dach schoon weder/maer contrarie Wint / soo dat wy't Landt qualick conden crijghen/ met den Noordt Noordt-Oosten Wint.

Den 21. waren wy't Lant wel een goet stuck ghenadert / dan waren wel twee Mijlen daer noch af: saeghen dat het seer hooch landt was/ en vol gheboomte/ de Strant al van dit wit Zant / al vol Cocos-Boomen: ontrent den middach saghen veel Canoes van verscheyden plaetsen/ van beyde de Eylanden comen/ quamen achter / en ter sijde van het Schip wel vier en twintich Canoes/ in elck drie man/ en maeckten groot ghetier/ t'welck een teecken van willecome is/ wy riepen wederom so luyde als zy/ en Trompetteden / dan schreeuden zy weder: 'twas meest een ghedaente van Canoes en volck als aen't ander lant van goede hope / van coleur / hayr / propoortie / tale / maer ons docht dat zy wat grusiger waren: zy brachten niet te coop / dan quamen alleen om vrientschap te maecken/gaven haer wat Coraeltjens/ en Spijckers / daer zy seer blijde mede waren / gaven weder twee / drie cleyne Visskens. Dit volck was seer begeerich en uytnemende diefachtich / want clommen by de sijde op / quamen onder de sijde van de Galerije / en namen de Presidents hemt dat uyt het water opghehaelt wesende / aen het Toutjen noch soo laghe hing dat die vande Canoes dat mochten berecken/ de opper-Coopman van't Jacht wilde haer beweghen dat zy het Hemde souden weder gheven/ maer zy weygerich zijnde wierpen hem met steenen nae het Hooft/ gelijck hy in revenge oock met een steen nae haer wierp / waer op yemant van't schip-volck sonder last daer toe te hebben/ een grof Stuck gheladen leggende op den Canoes los schoot / daer worden eenighen gheraeckt / want die van't Schip eenighe saeghen bloeden / ende zy met macht wech scheppende wierpen het Hemde in Zee / soo te achten is / door vreese van haren Oversten. 1616. Majus.

Daer naer quamē weder eenige Canoes ons by/en wy seyden datse ons Cocos en andere Fruyt van't lant halen souden: En schoncken

1616. Majus.

een rist Coraeltjes aen haer Overste / t'welck wy niet weten of hy ghedaen heeft : alsoo wy gheen gront hadden / setteden onse Sloep met de hooch-Bootsman en opper-Stuerman upt / met acht Musquettiers om te diepen / maer vonden gheen gront om te anckeren : als onse Sloep vertrock van de wal / wildense de Sloep besetten / lieten de Assagaien over 't hooft waepen / en quamen soo na dat zy met knodsen ons volck souden gheslaghen hebben : doen gaven d'onse vyer / met hun Steenstucken en Musketten / schotender drie doot / en creghen een Canoa / daer een doot Man niet sijn been onder den doft vast was gheschoten / en lach met het lijf int water / d'andere waren int water ghesprongen : daer laghen oock twee Crodsen in / door het aendringhen van den hooch-Bootsman hy beweecht wesende met advijs vanden onder-Stierman / door den noot vã water / alsoo wy maer een Vat water hadden / wiert die nacht het besluyt van den Raedt van Noort op te gaen aen Zee / weerhouden ende sijn voorstel ghevolcht / van by te houden dichte by het lant / om op den dach met de Sloepe by het lant langs te varen / ende ghewapender hant water te soecken.

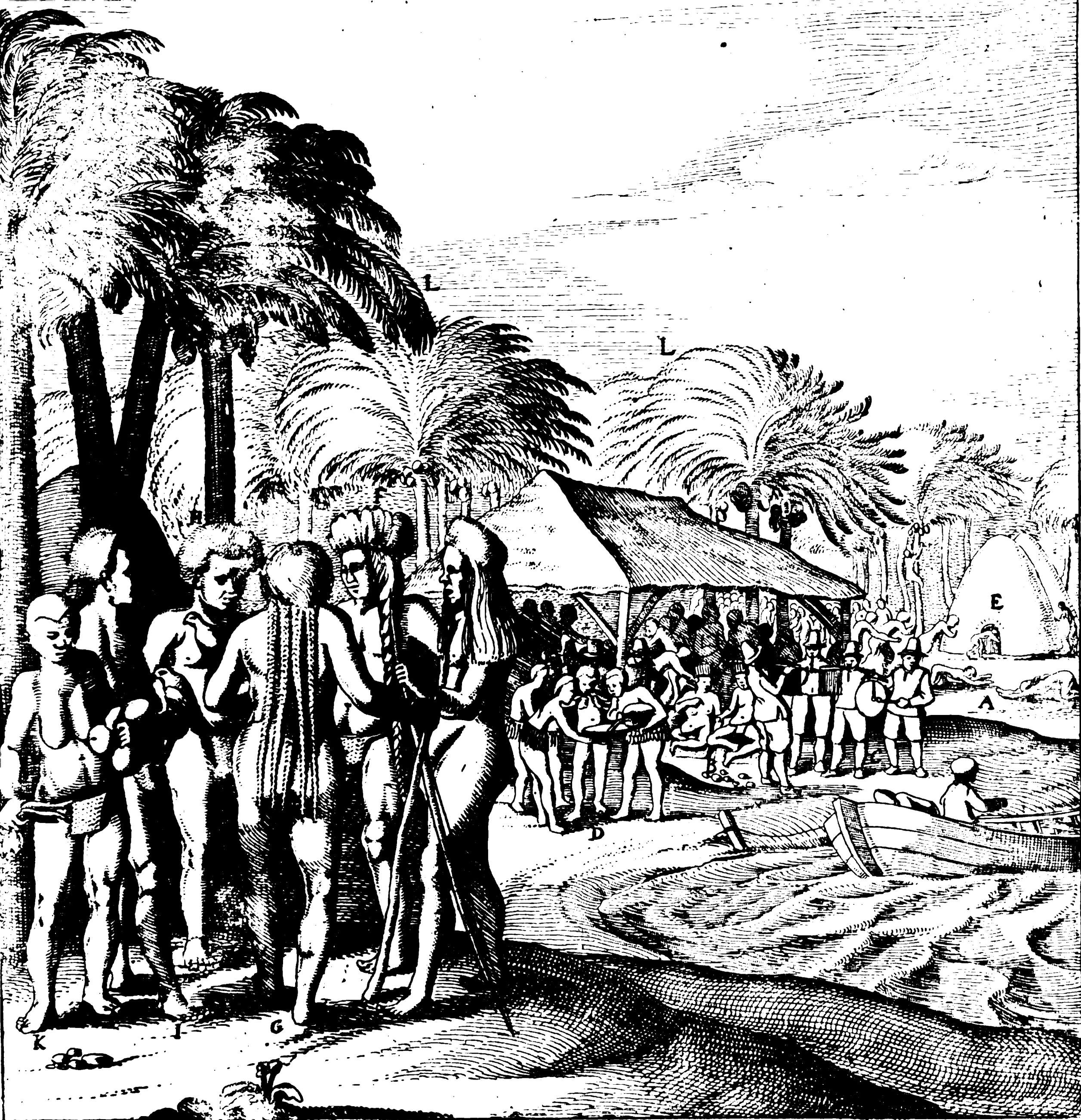
Den 22. smorghens creghen wy een slachbough / dat wy vry hooch seylden / met een reghen-caeck / dat wy recht midden van't Eylant aen stevenden / tot onsen grooten gheluck. Deden de Sloep diepen / vont 50. Vadem sant en schulp-gront / daer over wy seer verblijt waren / mits wy een Revierken sagen van een groote Valleye door de Boomen door comẽ daert niet en barnde / en seer goet aencomen was / wy seylden door die tijt de wal soo nae / als goet was / tot dat wy gront hadden / tot ontrent vijf en veertich Vadem. Onse Sloep die werde nu wat gemijt / besonder alsoo daer een Musket los ginck onverhoets / die schrick maeckte. Van daghe bestonden wy te ruylen ses hondert of seven hondert Cocos, water / Calabassen / Patattes / en anders meer: daer quamen aen boort eenighe die brochten een Wortel Acona, op haer Hooft al buyghende / en stuppende in de Neck legghende / een out man dede eerst een Oratie / daer d'andere int eynde al op schreeuden / maer wy ontfinghense niet / doen wierpen zy dien in't water / wy saghen wel datse dien knauweden / maer niet aten / daerom zy dien niet weder brochten : wy bedieden haer datse Cocos, Bonanas, Verckens en Hoenders / souden brengen / dat deden zy oock / en wy gaven haer Coraeltjens / en Spijckers. Zy brochten de eerste Verckens ghebraden / maer half ghenoech / en seer grusich / mits het hooft bebloet was / hadden het Inghewant uptghetrocken / en gloeyende heete steenen van binnen inghesteecken / en met groen Cruyt ghevult. Dese Steenen waren daer in ghelept om van binnen oock te braden. Wy meenden datse dagelijcx Verckens mosten eten / om dat wy daer veel aen lant saghen loopen / doch twijfelden of dese van den Oversten mochten comen / al hoe wel wy die betaelden / met een Mes / een scheerken / en eenighe Coraeltjens. Doch het scheen dat het derde levende Vercken quam als een schenckagie van den Oversten / wesende een cleyn tamelick Vercken / dat met een Canoa alleen / met twee oude Mannen van landt afghesonden werde / van een plaetse daer haer Belay, dat is des Coninck sitplaetse was : Zy staeckent van verre op / en bondent terstont aen een touwe dat wy van de Galerije af lieten / soo wy alle het goet van dage hadden ghedaen / sonder dat yemant binnen scheeps-Boort quam : wy handel-

1616. Majus.

handelden oock seer vredich met dit volck van daghe / en betroudeden ons hun waren / niet pooghende wat te stelen. Daer quam een partie Vrouwen af / met een Prauwe/ een teecken van vrientschap / besaghent Schip/en de Beelden achter aen de Gaelderije / met groote verwonderinge/ staecken haer vinghers aen het Teer en Peck van't Schip / en roockent / 'tbeviel hun wel: wy speelden op Trompetten en het Veeltje / dat behaechde haer seer. Wy sonden onse Boot / en Sloep aen lant om te diepē/ brochten tijdinghe datter een schoone Bay was om te legghen/seer slecht en stil als in een Haven/by een Revierken / soo dicht aen landt / dat men uyt het Schip het volck soude connen bevrijden om water te halen / en goede Ancker-gront. De Schipper seyde/ dat hy nu Terram Australiam hadde ghevonden / soo wel alst hem beviel/een Revier van versch water / veel Verckens aen lant / en anders / dat onse Maets seer wel behaechde. De Schipper stelde voor hier vijf Weken te blijven legghen / en den Sloep op te setten: Wy ruylden ses groote vlieghende Visschen/maer zy haddense seer lief/ en mosten een Spijcker of risken Coralen voor een Visch gheven. Creghen oock een Crocovade voor een groote Spijcker.

Den 23. corteden wy ons Schip aen de wal in de bocht / aen de waterplaetse: t'volck van't lant sachmen met troupen / meest by de Belay, daer wel vijf hondert Menschen vergaderden / om Raet te houden soo het scheen / met stockjens. De Vrouwen ende kinderen vielen in Praukens en quamen ons Schip besichtighen. De luyden van ander Dorpkens quamen met Tackjens van Boomen / daer witte Vaentjens van af waeyden/ tot een vrede-teecken/houdende die voor haer Hooft: andere deden reverentie/het hooft by naest tusschen de knien buyghende / creghen van daghe wel ses hondert Cocos. t'Savonts quam een grijs out man van lant/ brocht vier Conasterkens jonghe Cocos sonder bast / die schenckende van weghen den Overste/ en niets voor begheerende. Hy noodichde ons aen lant te comen/ maer wy bedieden hem dat wy dat niet deden sonder Ostagiers. Die aen't Schip gheweest waren / werden terstont omcingelt/om te discoureren van de wonderen die int Schip waren.

Den 24. smorghens ginck Aris Claessoon, Reynier Symonsoon, en den jonghe Cajuyt-wachter / alsoo in conformiteyt van't ghene wy hun gisteren beduyden aen lant: zy quamen met vier Ostagiers oock af / wy dedense inde Cajuyt drincken en eten: het schenen seer treffelicke Persoonen te zijn/ van qualiteyt: hadden twee Sonen aen boort/die mede quamen/ de schoonste Jonghelinghen die men vont/ van Persoon/Ooghen/Hayr/Lijf/ Leden / en soo goede contenantien dat het wonder was. De onse ginghen aen lant / met veel beuselingen tot presenten/als Coraeltjens/ brant-Spieghels / een glase ketting/ een roode Mutse: zy hadden groote sin in het Hemt van Aris, dat soo wit was / soo dat hy sont om een Hemt. De President gaf een van sijn eyghen Hemden/sont daer by twee Messen / twee groote Bellen: als Aris aen lant quam / wert hy wel ontfanghen. De Coninck dede hem groote reverentie/ en nedrichept bewijsende / lach hy cans een half ure met de Handen tsamen / d'aensicht teghens d'Aerde buckende / en sittende op haer Indiaens, al perplex / bleef soo langhe tijt liggen/ dat Aris Claessoon oock die reverentie dede / en moste hem oprechten / hy custede Aris Claessoon Voeten / en Handen. Een

Numero 4.

A. SYn twee Coningen malcanderen ontmoetende met veel wonderlicke Ceremonie ende verwillecomen.

B. De selfde twee Conighen sittende in haer pontificael op twee Matjens neffens malcanderen onder de Belay.

C. Onse Tromslagers en Trompetters jeder omt cierlijcxste spel ende tot groot contentement vande Coninghen.

D. Dese zijn Boerē die haer dranc van seecker groē Cruyt knauwē/daer zy water op gietē/en uytpersēde/met groote lust drinckē.

E. Sijn hare wooninghe die zy met Bladeren van Boomen bedecken.

E. Is den Coning/ende op wat manier hy ghteciert is.

G. Is des Coninck Adel/het hayr lang ghevlecht in verscheyde vlechten.

H. Verthoont hoe dat de Vrouwen het Hayr cort afgheschoren draghen.

I. K. Sijn de Inwoonders van't Eylant.

L. Sijn Cocos-Boomen.

1616. Majus.

ander principale man die by hem sat dede van ghelijcken/ die huylde en creet als een kint/hadde wonder te segghen en te wijsen/ hy leyde de Voeten van Aris in sijn Neck/dede hem op eē Matje sitten/en selfs op d'aerde: hem vernederende als een Worm. Hy dede hem de presenten langhen/die hem seer aenghenaem waren / segghende Awoo, Awoo, Sont aen boort drie oft vier jonghe Verckens. Doen werde oock toeghelaten water te haelen / soo dat vijf Booten vervult werden: als yemandt ons belettede / sont zijn Dienaers: hy sloech een Vrouwe datse qualick conde op staen / soo furieus was hy. De President hielt daer-en-tusschen de Ostagiers/ die gheerne wech wilden / met spelen op de Cieter ende Violons / oock met dansen / schreef haer tale op. Daer-en-tusschen quamen veel Canoes aen boort / en ruylden alderhande Waer: nae ons gissinghe warender wel 40. soo met Vrouwen ende Kinderen gheladen / dat het een playsier was te sien: Daer clam een achter aen de Camer/ende nam een Sabel / wy roepden hem nae/maer conden hem niet crijgen/ desen Voghel aen landt comende/ wert hem de Sabel ontnomen / en door den Coninck aen boort ghesonden / en in de Cajuyt gebracht/ dat ons wel beviel / zy wesen aen haer hals / meenende soo de Herico, dat is de Coninck / den Autheur geweten hadde/noch soude hy hem 't Hooft afghesneden hebben. De Coninck hadde ghebođen dat wy eens souden schieten sonder schade/ dat gheschiede / maer hy was bevreest / dat hy wech wilde / maer Aris Claessoon hielt hem / toonende dat hy gheen schade soude hebben. Smiddaechs settede wy onse Ostagiers aen landt / ende zy de haere. Van daghe werde het Rantsoen verbetert.

Den 25. wast een schoone dach weders: smorgens ginc Aris Claessoon, Daniel le Maire des Presidents Broeder / en Claes Iansz aen landt. De President sont aen de Latou tot een present een Coperen Becken/ met een Mas Coraelen die wit waren / en wat zaet voor Radijs/ t'welck hem seer aenghenaem was. Ons schuytgen ginck te Visschen/ vingh een cleyne soode. Die van't lant quamen met Cocos, maer d'onse warense nu sat. Daer quamen eenighe sterrke Mannen ons aen boort / als Sergianten / die groote authoriteyt over d'andere hadden van 's Coninex weghen/ maer wy hielden haer niet in ostagie / soo dat het nu al vaste vrede was. Een out Man quam met een schoon Braetverckē aen boort/ en vereerde ons dat/met de ootmoedichste reverentie ter Werelt / wy vereerden hem weder een Mes/een Spijcker / en wat Coralen / hy ginck daer mede door wel ghecontenteert. Andere van Adel tot drie/ of vier toe/ quamē seer vrijmoedich aen boort/met tackens daer vredeVaentjes in hinghen in de handt/ en waren met groen Loof van Cocos-Bladeren om den Hals behanghen: zy leyden haer Aengesicht en plat op't Schip neder / de Handen t'samen in de schoot van de President legghende/custeden sijne Voeten/ een langhe wijle niet derbende op sien: sagen geeren d'Oliphants Tanden: hy liet haer de Horologien/ Bellen/Spieghels/Pistoolen sien / en gaf haer wat. Naer de middach gingen zy weder aen lant/ en brochten den Coninck een present: Een Tinne Lepel/daer voor de Coninck schonck/ een vet Vercken; en een Vogel op een stockjen/ daer zy veel af houden / als een Duyve: sonden hem weder een glasen ketting / een mas Coralen/ en een Hamerken.

Den 26. smorghens is onse President, met Aris Claessoon aen lant gheva-

1616. Majus.

gebaren/mede nemende een Trompetter/ en een present voor den Coninck / een Cloot-Spieghel / wat Coralen / wat Gout-draet en Lovertjes: aen lant comende lach de Coninck op de Strant / op de steenen/heel neder ghebogen/de handen t'samen/d'aensicht tegen d'aerde/heel nedrich of hy badt / ghelijck de Turcken: wy deden hem reverentie mede/en deden hem opstaen/ ginck met ons onder de Belay, om den reghen / dede een Matte voor spreyen/daer hy ons dede op sitten: hy ginck selfs besijden de Matte sitten / als of hy't niet weerdich was. De President dede de Trompetters blasen / daerse seer in verwondert waren: segghende Awo, awo. Eenighe waren by naest vervaert/ om 'tgeluyt dat het maeckte. Hy dede ons een Canaster met eenighe Cocos-Noten brenghen / die settede eerst in sijn hals / en buyghende tot op der Aerden/leyde die voor sijn Voeten/ om te eten/ alsoo hy dede. Daer naer quam de onder-Coninck by ons / al sonder spreecken/ al met het Aensicht naer ons toe/ eerst ten sijden uyt/ met de Handen in malcanderen / voor sijn Ooghen / dan latende hanghen: daer naer liep achter uyt / eenighe woorden overluyt / met groote authoriteyt/ spreeckēde/ sprong hooch een sprong / en viel willens op sijn naers neder/ de voetē op sijn Snijders onder het lijf slaende / en dat op de Steenen neder / daer naer sprack hy een Oratie / met groote statichevt voor alle de Omsitters/ niemant aensiende / dan 'tghesicht naer d'aerde / of nae den Hemel slaende/dat ghedaen sijnde/ bestont wat te eten / namentlick van een Lymoen/ een grove Vrucht sonder smaeck/ met rimpels van buyten ghecronckelt als een Pijn-Appel/ en elck creech soo een op een bladeken / elck door den Dienaer voorghedient sijnde / daer op droncken zy van den dranck der Wortelen Atona het Sap/ dien zy eerst knauwen/ en dan op een hoop legghen/ wasschen dan haer Handen/en gieten daer water op/dan nemense een hant vol Werck en cleyndent daer door/daer van zy elck wat gheven/ in een bladt van een Boom/ dat zy weten te bereyden / als een Peper-huys. Onse President schonck den Coninck een Cloot-Spieghel/hem bediedende dat het de forme was van de Sonne ende Mane/die oock soo ront en blinckende waren: hy wees haer dat zy dien aen de Balck van de Belay soude hanghen/ als zy oock deden. Onse Maets vinghen dien dach twee seltsame Visschen seer dick van lijf/en dick van Cop/ sijnde ghevleckt van boven op het Vel als een Sperwer / met witte Ooghen op't bruyne Vel / hadden twee Vleugelen of seer groote Vinnen / soo langhe als een Rocche-Steert/ daer tusschen een seer dunne Steert hinck: was by naest het fatsoen van een Vleer-Muys.

Ter wijl de President, en Aris Claessoon by de Coninghen saten/ dede hy haer alle eere aen: jae het quam soo verde tot de President, en Aris Claessoon de Croonen van de Coninghen op't Hooft creghen: daer werde onse President als een Jongman die sulcke eere wel toe quam voor sijn onuytspreeckelicke moeyte / en sorghe / die hy int begin ende uytvoerē van soo moeyelicke reyse ghedaen hadde / ghecroont Coninck van het Eylant/ en Aris Claessoon onder-Coninck. Dese Croonen waren ghemaeckt van witte langhe smalle Veders/ die boven en onder aent eynde verciert waren / met cleyne roode en groene Veertjens van Perrequiten, en Duyven / die by haer in grootachtinghe zijn: mits alle des Coninckx Raets-Lieden / hebben een Duyf op een stockjen sittende / by haer / als zy ontrent den Coninck zijn:

1616. Majus.

zijn: Het Duyfken is van boven wit tot de Vleughels toe / voorts swert/die Buyck is met roode Veeren gheschildert. Ter wijle zy met de Coninghen doende waren/haelden wy al water/om ons op te reyse te versien.

Den 27. voeren eenighe van d'onse weder aen Landt / met de Trompetters om de Coninck met blasen te vereeren / ende om Verckens / mede nemende alderhande Coopmanschap/ maer conden niet crijghen te coop of te schenck: mits zy weten dat zyse selfs ghebreck hadden/ trocken haer Buyck in/en wilden segghen dat wy haer eten souden uyt het Schip brenghen. Ontrent den avont vinghen d'onse een soode / daer af zy de Coninck eenighe vereerde / diese al terstont rau op at/ met Hooft en Steert/ en Ingehewant / en was hem seer aenghenaem. Ons volck dansten/ songhen / en speelden met de Inwoonders inden Mane/zy speelden op haer Trommel / en dansten op haer maniere / en d'onse dansteden op onse maniere een ronde Dans/ daer zy seer om loeghen. Aris Claessoon ende Claes Ianssoon schermden teghens malcanderen met het gheweer / daer zy seer in verwondert waren.

Den 28. creghen wy noch twee Verckens van de Coninck ende onder-Coninck / maer wy mosten dien dierder betalen:de Maets waren vast besich om't water te halen. Heden quam de Latou vant ander Eylant by desen/ om te besien wat wy voor volck waren: dese scheen met groooter suyte / en authoritept/en magnificentie te comẽ/mits hy van dese gheweldich gheeert worde/ en twas maer een Sone van d'ander Coninck / soo dat Aris verveert was/maer werde van hem gheanimeert om te blijven om te eten. Nae noen ginck de President selfs aen lant met sijn Pistool / en een Roer/ en 't Vierslach/ alsoo het versocht was om eens te sien / daer over zy haer verwonderden. Terstont maeckteden zy ghereetschap om te eten / daer werde ghebrocht soo groote menichte van Acona, datse ons by naest beschansteden/ oock ghebraden Ousij, en Cocos: het schijnt dit de maniere te wesen dat d'eene Coninck d'ander soo onthaelt: zy braecken al de Acona aen stucken / en maeckteden een Dranck daer af/ die zy al in't lijf droncken : daer naer vertrock de Coninck / daer wy blijdt om waren/ om dat wy te vrijer waren.

Den 29. arbeydende d'onse stedich int water halen. De President liet hem aen lant setten / om het gheberchte te sien/ en de ander sijde van het lant/aen de Zee-cant: vonden onder weghe des Conincks Broeder alleen sittẽ/ of hy ons verwachtede/ en ginck met ons/hadde ons gheerne beneden ghehouden/ maer waren daer niet mede ghedient / soo verre ons in't Landt te begheven/ om datse dickwils Oorloghe teghens malcanderen hebben: int opgaen quam de onder-Coninck ons ghevolcht / daer in wy seer verblijt waren dat zy ons conduiseerden / door den rechten wech/ voorgaende/ ons waerschouwende: ginghen van d'eene Berch op d'ander, aen de waterspronghen om te drincken die zy wisten: daer naer leydẽse ons weder naer strant/ onder-weghe dorst crijghende/clam de onder-Coninck selfs/ met een Strick om sijn Voeten om vastichept te gheven / clom op de Cocos-Boomen,met sulcken rassichept als een Cat: en pluckteде de beste Cocos af / die openende op een sonderlinghe maniere: ginghen sitten rusten in een schoone plaetse van't Bosch/ daer veel ghevoghelte was/ en dronckẽ vande Cocos soo smaeckelick als opt tot twee toe: die seere vol waren: wy saghen een ander

G Eylant

1616. Majus.

Eylant heel perfeckt/ en zy wilden dat de President met sijn Pistool daer naer schieten soude/ om dat zy haer souden braveeren / mits zy Oorloge hadden/en al-te-met overcomen / en schuylen haer in de Holen / steeckende haer geboomte aen brant. Van't gheberchte comende/ quamen ons de Vrouwen te ghemoet/ die zy voor ons deden dansen. En alsoo het middach was/ namen wy de onder-Coninck met ons aen boort om te eten/aen Tafel sittende / seyden wy / dat wy nu waters ghenoech hadden/ maer dat wy noch thien Verckens/ Cocos, Vbes-Wortels , en wat Matjes van doen hadden / als wy die hadden vercregen/ dat wy dan binnen twee daghen souden vertrecken / hy dat hoorende/ creet over-luyde / ende liep in de Gaelderije/ toe-roepende die goede tijdinghe sijn volckjen: mits zy vreesden dat wy al haer spijse souden op eten / alsoo zy selfs niet veel en hadden : dese onder Coninck was seer nieus gierich/ bekeeck alles/ onder en boven/ende in de Mars climmende/siende oock seer naer het Beelt-werck aen de Gaelderije.

Daerentusschē comt selfs de Coninck met sijn Adel aen boort / mede brenghende een Vercken / ende een Canaster Cocos, die hy presenteerde/ legghende in sijn hals/ buckende tot den overloop/settende het voor de voeten van de President , en bleef soo voor hem legghen of hy hem aen badt : doen hy op stont/ settede hy de Coninck by hem neder op een Cussen / doen dede de Coninc dē President, en Aris Claessoon , van sijn Adel tillen en heffen met groote Ceremonie / boven haer hooft / en hieldense soo een wijle/ doen settedense weder neder/ met een treffelicke magnificentie/ alst de Coninck gheboodt. Het schijnt dat dit een teecken by haer is van groote vrientschap en eere.

1616. Majus.

De President leyde hem inde Cajuyt/ en thoonde hem een Spiegel/ daer hy niet in dorste sien : schonck de Coninck sijn Belle in sijn slaepplaetse / en twee Messen/ met noch andere beuselinghen : van daer werde hy ghelept inde Combuys/ en onder int Schip / daer hy alle de Stucken dertich in getale sach/ dede daer voor oock sijn reverentie: oock int ruym daer hy alle de Vaten met waters sach/ d'Anckers/ en Ballast : daer naer in Constapels-Camer / daer zy alle over verwonderden. De President seyde/ dat hy daer mede Donder en Blixem conde maecken/ghelijck die inde Locht domineert / liet hem de Pompe en Compas sien / dat alles hem een nieuwicheyt was te sien. Alles wel ghesien hebbende / ginck hy met onse Boot / en onse President naer lant/ met soo grooten vreese / of hy een Godt hadde geweest. Hy eñ de Coninck werde uyt de boot nae de Belay ghedraghen / en onse Generael ginck met hem daer onder sittē / tot dat wy wat aten en dronckē: daer naer ginck hy met de onder-Coninck wandelen/om het Bosch/ t'Lant en d'Inwoonders wooninghen te besien / en sach de Boeren van een Dorp dat vorder lach dansen / oock de Vrouwen / en jonghe Dochters/ daer onse Matroosen al te voren vrolick onder waren met dansen en speelen. Teghen den avont quamense allegader weder aen boort/ende Daniel le Maire inde maneschijn ginck met een deel van d'onse Visschen / met Aris Claessoon , als zy de soode ghevanghen hadden ginghen zy by de Coninck/ die zy vonden gheaccompaigneert van eenighe jonghe Dochters / die naeckt voor hem dansteden/ op een sonderlingh Instrument / als een Pompe/ en op dat geluyt maeckten zy haer sprongen/ dat een lust was om sien / by soo een Barbarische Natie : oock d'onse vergaten haer

selven

1616. Majus.

selven niet / om haer te vermaecken by den Coninck / die met haer in de hant sloech / en lachtede / en was soo uytnemende vrolick / dat wonder was. Ter-wijle d'onse dansten en speelden by den Coninck / hadden de Inwoonders ses oft seven Visschen ghenomen / dat wy de Coninck aen gaven / die seer ontstelt was / en groote Inquisitie dede / slaende twee vande Inwoonders soo dapper / dat hyse by naest doot-sloech. Zy aten allegader de Visch heel rau op.

Den 30. smorgens op de vroech-Cost / quam een Canoe aen boort / ons Generael brenghende een present van twee Verckens / en eenige Cocos, van de Latou vereert / wy gavense wat Visch te eten van onse Tafel / die zy met groote yver aten / en leckebaerden als of zy Bancket aten / om dat zy dien rau eten / jae quallen: gavense elck een Spijcker / daer zy mede door ginghen. Daer naer quam veel Fruyt van den Coninck / om dat hy al de Boeren ghecommandeert hadde wat versch op te brenghen / teghens ons vertreck. Aris Claessoon ende Daniel le Maire, de Broeder van onse Generael / brochten smiddaechs den onder-Coninck te gast / a la portion, dien wy treffelick tracteerden. Cort daer naer saghen wy den Coninck van het ander Eylant / met al sijn Edelen / al met schoone Matjens / wel ghecleet / en haer Vrouwen / met eenighe Canoes te water / mede-brengende hun eten van Fruyten; by desen Coninc comende / groetende malcanderen met drollighe Ceremonien / laghen op d'Aerde met haer aengesichten / en handen / op de Steenen: dan ginghense legghen teghen het Schip / dan teghen de Reviere. Ten laetsten ginghen zy by malcanderen sitten / singende haer Adova, en dit was de groote Orankay, of opperste van beyde Eylanden. Onse President, of Generael, ginck selfs aen lant om dit Volck te sien: zy setteden hem terstont op een Matjen / daer sloech hy vier int Cruyt / en ontstack de Lont / en Claes Janssen schoot de Pistool af / daer zy over verwonderden: Zy begheerden dat men nae de Cocos schieten souden / dat werde ghedaen / dat het Water daer uyt liep. Die op't Schip schoten een licht Stuck af naer landt op het gheberchte aen / dat seer balderde / zy waren soo verbaert / dat zy bestonden te vluchten: daer naer sagen wy dat zy Verckens brochten / negen int getale / ende werden ons van de Arikis gheschoncken / met haer oude reverentien / en wy dedense terstont aen boort brenghen: wy gaven haer oock Coralen / een Bijle / 2. Messen / Coper Beckens en Ringen: die zy deelden aen die / die de Verckens gebracht hadden. Doen bestonden zy te eten / brochten eerst Wortelen van Acona, en t'gewas: en settedent de Coningen / de Edelen / en Vrouwen voor: oock een deel gebradē Verckens / met Cruyt ghevult / soo datter wel Spijse was voor 500. Menschē die ontrent ons saten: wy creghen oock onse portie. De spijse werde alsoo bereyt / zy bestonden allegader dit Cruyt te cauwen / en alst cleyn genoech was / namen zy het uyt de Monden / en versameldent in een grooten houten Back / versamelt sijnde / goten zy daer Water op / mengdent en kneedent onder een / en presenteerdēt de Coningen om te drincken / en oock den Adel. Daer werden veel Vbes-Wortelen ghegheten: oock sesthien ghebraden Verckens / soo gruysich toegemaeckt / dat yselick om sien is. Daer-en tusschen vereerden haer onse Trompetters ende Trommeslagher met het lieffelicke gheluyt haerder Instrumenten / daer de negen hondert vergaderde Menschen groote lust in hadden.

Den 31. smorghens waren wy

 doende /

1616. Majus.

doende om ons Anckers te redden. Nae de vroech-Cost comen de beyde Coninghen aen boort/ en brochten ses Verckens/ tot een vereeninghe/ en de Maets verruylden veel Ousy, Bananes, en Cocos, soo dat elck Man seven Cocos creech. De Latouw riedt den grooten Coninck dat hy soude het Schip besien/ als zy alle hare Ceremonien en lieden geabsolveert hadden/ maer hy dorste het niet bestaen: doen nam onse President den Grooten Coninck by der hant/ dat een seer frap bequaem Man was/ seer docil en vriendelick/ en leyde hem inde Cajuyt/ daer hy hem thoonde de Printe van sijn Excellentie/ segghende/ dat dat onse Ariki was/ heel in't Wapen: thoonde hem oock een Spieghel/ en Bellen/ en de Caert/ wees hem ons Lant/ sijn Lant ten naesten by/ en scheen dat hy daer van wat apprehendeerde/ hy schonck elck een schale Wijns/ en deden bescheet: Van daer leydese inde Gaelderije/ en soo voorts door't heele Schip: haer werde weder vereert/ elck een bosken Coralen/ een Mes/ eē Cam/ en wat spijckers/ maer elcke Edelman een Spijcker. Daer was een van d'Adel die Cuypers Ysere voor ghetaeckt hadde/ van onse Coninck van de Bay, hy dat siende sloech hem in de Neck/ wel dapper/ soo dat hy van't boven Net most schampen.

Corts daer naer ginck onse Generael met Aris Claessoon aen lant/ om hem noch eens te wasschen in de Reviere/ dat hy oock dede/ daer naer ginghen zy nae de Coningen toe/ om haer te groeten en Adieu te seggen/ zy spreyden Matjens voor ons/ om op te sitten/ en als zy verstaen hadden dat wy datelick t'seyl wilden/ gaven zy ons noch eenighe schenckagien/ en wy haer oock/ alsoo gheleyden zy ons aen Strant/ en scheyden van haer. Dese Menschen leefden seer armelick/ in huyskens die aen Strant stonden/ ghebout van Bladeren van Boomen/ hadden inden omring vijf en twintich Voeten/ en nau twaelf Voeten hooch. De deure moestmen al buckende in-cruypen/ het Huysraet was een deel drooch Cruyt/ om daer op te rusten/ hier en daer in een Hoeck stont een Hengel/ elders een Cnodse: dat Huysraet saghen wy in 's Conincks Lodgie. t'Is een sterck Volck/ groot van lijve/ t'welck bleeck daer aen/ als onse Generael van het geberchte quam en moede was/ presenteerde de onder-Coninck hem op sijn naeckte Schouderen te nemen/ en soo af te dragen/ daer wy't quaet genoech hadden alleen door de quaede ganghen te gaen: Zy waren van coleur bruyn Geel/ hooveerdich in haer Hayr/ dat verscheyden was ghециert/ in't binden/ in friseeren/ in't vlechten: Eenighe scheenen Borstelen op't Hooft te hebben/ soo steyl stonter. Het Vrou-volck was leelick/ met hanghende Borsten: het scheen dat zy van d'eerbaerheyt niet veel Wetten hadden/ soo ghemeen was het by haer de Lymiten over te treden. By haer was gheen Goodts-dienst/ leefden als Beesten/ hadden gheen kennisse van Coophandel. Het schijnt dat dit Volck is van d'eerste Eeuwe/ om dat al haer nootdruft hinck aen de Boomen en wies/ en de Vis die zy vinghen aten zy rau. De Generael noemde dese Eylanden ter eeren van de Stadt Hoorn, De Hoornsche Eylanden, en de Bay, de Eendrachts Bay, ter eeren van ons Schip. Wy verloozen hier een Ancker/ en ginghen t'seyl/ met een Oost/ en Oost Noort-Ooste coelte/ onse cours was Noorden/ ende Noorden ten Westen. Onse plaetse daer wy gheleghen hadde/ lach op veerthien graden/ ses en vijftich Minuten.

Den

Numero 5.

1616. Iunius. Den eersten Junij: smorghens saghen de Hoornsche Eylanden van ons Suyt Suyt-Oost: smiddaechs de hoochte van 13. graden veertich Minuten.

Den 2. smorgens quam de Sonne claer op/ de Wint van Oostelicker hant: onse cours was Noorden ten Westen: smiddaechs hadden de hoochte van 12¼. graden: wy saghen noch gheen lant: en de Generaels ghevoelen was, dat d'Eylant van goede Hope, en de Hoornsche Eylanden, de Eylanden zijn/ diemen Salomonis noemt; altijt zy hebben goede conformiteyt met het seggen Quiros: en t'is seecker dat hier ontrent Australia Terra is: wy saghen gheen ghevoghelt/ dan een cleyn Lant-Meeuken.

Den 3. ginghen al den ouden cours/ met eenparighe Wint: saghen gheen lant/ onse Stierman hadde gissinghe ghemaeckt/ dat wy al verre achter Nova Guinea soude wesen: maer onse Generael was altijt van contrarie opine: smiddaechs hadden de hoochte van 12½. graden/ begonnen nu Albecoretten te sien.

Den sesten/ smorghens quam de Sonne claer op/ saghen al noch gheen Lant/ onse cours was noch Noort-West/ en de Wint Oostelick. Onse President quam in discours/ en hadde groot achterdencken met de Schipper en Stierlieden van veel Westelicker te wesen/ en Nova Guinea al ruym op sijde te hebben/ waer door wy met malcanderen resolveerdē als volcht van Noorden aen te gaen/ om te sien waer wy waren/ en soo langhe onse cours te houden/ dat ons docht dat wy uyt den droom waren: soo dat wy op de vroech-Oost Noordt aen ginghen: smiddaechs hadden de hoochte van elf graeden.

Den 12. quam de Sonne onclaer op: Desen avont werde resolutie ghenomen met de volle Raet/ en alle de Stierlieden/ van onse cours West aen te stellen/ om onse reyse te vorderen: Hadden smiddaechs de hoochte van drie graden ses en veertich Minuten.

1616. Iunius. Den 15. smorgens cours en wint als voren/ met schoone coelte/ en grof blau Water/ grove dijninghen van den Suyt-Oosten/ dat wy seer slingherden/ soo dat wy noch gheen beschut hadden van de Suyt-Oost Steert van Nova Guinea, die wy behoorden te hebben/ als wy daer be-Westen waren: smiddaechs de hoochte van 4½. graden.

Den 18. de wint van de Noordelicker hant/ onse cours West: wy vinghen een Boniet, sagen veel Voghelen/ en Visch: smiddaechs de hoochte van 4¼. graden.

Den 20. quam de Piloot t'savonts met groote blijdtschap segghen dat hy lant sach: eerst Suytwaerts van ons/ met groote Heuvelen en Bergen: en lach al boven de 5. graden: wy dreven den gantschen nacht sonder Seyl/ om op't lant niet te loopen.

Den 21. smorghens maeckten wy weder Seyl/ en saghen dat het seer leegh Lant was: daer naer saghen noch meer Eylanden/ groot en cleyn tot ses toe/ seer leegh en cleyn/ met gheboomte. De President gistede dat het Heuvelich lant dat wy gisteren saghen/ ean beginsel was van Nova Guinea: als wy nu beter toe saghen/ bevonden dat het al aen malcanderen vast was/ door een leeghe vlacke Strant/ op eenige plaetsen wat hoochachtich/ sijnde als leeghe witte Duynen: sagen een Rif afloopen ten Noorden en Noort-West in Zee/ daert seer op barnde/ een groot stuck in Zee/ en seyldender be-Noorden om: wy saeghen van't Eylandt naer ons toe-comen twee Canoes met Volck/ daer in wy seer verblijt waren/ hopende verkent te raecken/

wach-

1616. Iunius.

wachtende haer in/ zy hielden al te loef-waert van ons/ en 'tscheen dat zy verbaert waren / d'eerste hadde vier Man / en d'andere ses/ waren ghewapent met Bogen en Pijlen: wy gavense wat Coraeltjens / daer zy seer graech naer waren / en gaven te kennen dat zy die haer Overste souden brenghen aen Lant. Dit volck was al wat bruynder en swarter / als aen 'tHoornsche Eylant: het Hayr geelachtich / haer knevels waren oock afghesneden: Onder haer was een out Man met een geelen grijsen Baert / seer dick en vet / mede ghebrant en ghepicqueert oft gheblaut was / ghelijck in de vorighe Eylanden: zy hadden veel Figuerē op de Armen en Borsten / deckteden oock haer schaemte met Bladeren of Basten / gheen Cleetjens. De Canoes en t'scheppen als voor henen / maer gheen Rieden als d'andere om te visschē: De Canoes oock niet soo polijt/het scheen datse Stocken hadden in plaetse van Rieden: en hadden een spraecke met die aen't Hoornsche Eylant/ zy brochten gheen verversschinge / al ist dat het Lant vol Cocos-Boomen stont/ en kenden Ousij, Lieu, Fontij, Povacca: en seyden Ajouta ne ay, dat op haer lant geen en was/dan wel veel aen het ander lant / dat zy ons wesen West aen te legghen / daer den Ariki woonde: wy vonden hier gheen Anckergront/setteden derhalvē onse cours West-waert. 's Middaechs hadden wy de hoochte van vier graden 47. Minuten.

Den 22. de Wint continueerde/ Oost en Oost Suyt-Oost / met schoone coelte / wy hadden smiddaechs 4½. graden. Ontrent den avont saghen wy West ten Suyden van ons / ontrent 2½. Mijle/ een leegh-Eylant / daer wy be-Noorden om hielen / en 'tquelde ons dat de Landen soo leech waren: t'was van het voorgaende 32. Mijlen/ Oost en West streckende/ en dit Eylant ontrēt Noort-West/ wy ginghen Noort-West ten Westen aen/om boven/oft be-Noorden om 't Eylant te seylen/ en te schouwē twee cleyne drommelkens Boomen / die ghelijcke water stonden/ sorghende voor droochte. Dit Eylant noemde onse President Marcken, om de ghelijckenisse diet daer mede hadde.

Den 23. ginghen wy den ouden cours/ en saghen eenighe Water-Slanghen / dat een teecken is van lant ghemeenlick.

Den 24. smiddaechs hadden wy de hoochte van vier graden vijf en twintich Minuten. Corts nae de hoochte ghenomen was/ sach onse Trompetter lant. De President ginck selfs nae boven / ende sach hooch lant voor uyt: en warē twee leeghe / en een hooch Eylant: resolveerden onsen cours te nemen Suyt-West aen/ en saghen dat het al hooch lant was/steyl opghebickt en Clippich daert seer tegens barnde. Boven warense schoon / en effen int aensien / seer playsant met veel gheboomte / en uytnemende veel Cocos-Boomen, maer conden op een Mijl aen lant geen Anckergront crijghen. Onse President noemdese de Groene Eylanden: int voort seylen deden haer noch cleyne Eylandekens op/ maer lietense alsoo den avont aenquam: Hielden den gantschen nacht by/ met Suydelicke Wint / tusschen beyde Eylanden / die vijfthien Mijlen van malcanderen laghen.

Den 25. smorghens saghen wy een hooch Eylant/ met eē deel heuvelkens / hielden daer boven ten Suyden om / en naer toe: terstont daer naer ontdeckte hem int Westen van ons / heel hooch schoon lant / dat wy gister avont niet ghesien en hadden / soo dat de President resolveerde derwaerts te houden: twijfelden of het de Custe van

1616. Iunius.

van Guinea soude zijn / verlatende het ander hooch Eylant: dat van de President genoemt werde Iohannes Eylant / en lach op de hoochte van 4½. graden. Smiddaechs waren wy seer dicht by de Custe / dat wy Menschen op de Strant / ende Huysen saghen / maer conden geen Ancker-gront crijghen: wy sagen veel rooc op't gheberchte/en Bosschagie / oock Cocos-Boomen seer playsant om sien: wy quamen by een hoeck daer wy dochten Ancker-gront te wesen/ en mandē onse Sloep ghewapent / om te diepen: maer eer de Sloep af was/ saghen wy een Canoe afcomen nae de Sloepe / die heftich nae de Maets wierp ende slingherde / oock Flitsen ghebruyckte / maer soo haest d'onse eē schoot gaf/ ginck die door. De Sloep wederghecomen sijnde/ ginghen onse cours / t'volck van't lant liep en riep ons naer / al guychende en wenckende met Tacken van Boomen. Hier scheen een Bay te sijn / en creghen gront dicht onder 't lant / op vijftich Vadem/ sant en cleyn keeselinghen / settent op vijf en veertich Vadem: Savonts/ en by de Maen quamen twee Canoes om't Schip henghelen/ maer wy verstonden haer niet/ wy trommelden / tromppetteden / en speelden op Beckens daer zy goet behaghen in hadden: maer waren seer bevreest: wy quamen soo verde dat wy haer Coralen thoonden in de Mane schijn / en wy wierpense haer toe / derhalven zy lachteden/ en hadden wonder te seggen onder malcanderen: men gaf haer oock wat spijckers daer zy op haer manier ons af danckteden.

Den 26. quamen ons smorgens vroech wel 7. Prauwen aen boort/ en voeren vast rontom / maer hadden niet voor ons / dan Assagayen/ Steenen/ Cnodsen/ houte Sweerden / en Slinghers / nochtans gaven wy haer Coralen / en al-derhande snuysteringe/ haer toonende dat zy ons Verckens / Cocos, Bananes soudē halen: maer zy bestonden met Slinghers op ons Schip te werpen en poghen/ soo dat wy met een Boeghstuck daer onder speelden/ doen vergonck haer de couragie / en schepteden allegader wech: d'onse setteden stracx de Boot uyt/ en vervolchdeden hare Vyant / int water doot-slaende / en steeckende/ al die zy conden crijghen: soo datter wel thien bleven / en drie ghevanghens creghen / die d'onse aen boort brachten om te rantsoeneren voor Victualie / maer waren seer ghequetst: oock veroverden zy vier Prauwen / daer zy eenige van haer Wapenen in vonden / en verbrandese. De ghequetsten verbontmen/ maer d'eene sterf stracx.

De President gheboot na de middach dat men de twee ghevangens in een ghemande Sloep soude setten / en met haer lancx de Wal varen/ om te tenteeren oft men eenighe provisie voor haer conde becomen voor't Rantsoen: men vernam eerst gheen volck / de vreese wasser in: ten laetsten quamender drie uyt het Bosch op een singhelstrant / en onse ghevangens riepen haer toe: men roepde voort op een plaetse daer een hooch Velt met ghesaeyt graen stont / lanck met Ayren/en daer quam niemant voor den dach / doen lieten wy den ghequetsten ghevanghen aen lant loopen/en men gaf hen noch Coraeltjens / een Mes / en Daniel le Maire hadde hem een stick van een Slaeplaecken ghesconcken / om hem te wissen / alsoo hy seer bloedede / en dat op goet gheloof dat hy Verckens soude brengen: mits wy dese twee op thien Verckens ghestelt hadden: die by ons bleef was een out Man / en werde die tocht niet verlost. Savonts quamen ons by twee Canoen / hebbende een cleyn Vercken / dat zy verruylden: wy

1616. Iunius. creghen oock een excellent Bos Bananes.

Dese Natie hadde aen beyde sijden der Neusen/ gaten gheboort/ in de welcke zy Ringen hadden/ voorwaer een seltsaem spectaeckel.

Den 27. alsoo het derdepert van ons water weder uyt was/ volden wy weder onse Booten. Heden creghen wy een vet Vercken om te verruylen/ wy gaven daer voor een Becken/ wat Coraeltjens/ twee Spijckers.

Den 28. quam ons een groote Prauw aen boort/ daer wel eenen twintich Man in was/ sijnde achter en voor heel hooch/ en fraey opgheboeyt/ dit volck was eerst wat schou: daer naer quamen naerder/ besaghen de Beelden/ ende Leeuwen van de Gaelderije met verwonderinghe. Daer naer quam noch een Canoe aen boort/ daer in een Man hadde een Bos Pinange op sijn Hooft brenghende als een present. Als onse ghevanghen niet ghelost werde/ setteden wy hem aen lant: wy hoorden daer naer op de Trommel spelen/ wy vermoededen dat het was door blijtschap.

Dese Inwoonders gingen meest al naeckt/ deckten nu de schaemte/ sijn niet of weynich op't lichaem ghepicqueert/ dan hadden veel litteeckens/ oock waren zy niet ghebrant als de voorgaende Eylanders: van middelbare groote/ vet en wel ghevoedet/ veel droeghen een Calabasken daer Calck inghesloten was/ daerse Pinang met eten: Zy dedē reverentie met haer Mutsen af te doen/ en boven 'thooft in de hant te houden: Haer gheweer bestont in Assagaien/ Slinghers/ en Cnodsen/ en houte Sweerden: zy beten als Honden: de ghevanghens beten in de dosten/ jae alle de Touwen aen stucken: als wy sonder gheweer waren/ vielen zy ons aen't lijf te bijten: in somma/ 'twas een quaet verradich Volck: maer met Musquetten warense te temmen. Ons docht dat wy Onilic op't Velt saghen/ en dat Cocos-Nooten haer beste eten was: Wy hoorden Papegaeyen roepen/ en saghen groene als in West-Indien. In de nacht lichteden wy ons Ancker/ met cleyne coelte. 1616. Iunius.

Den 29. smorghens waren wy neffens de Noort-Wester houck van de Baye, hebbende te nacht met stilte maer ontrent 1½. Mijle vertiert/ de Wint uyt den Suyden: smiddaechs hadden wy de hoochte van 3½. graden/ gaende lancx de Wal/ Noort-West ten Westen: wy sagen dat het een vaste Custe was/ en voor-seecker Nova Guinea: de Inwoonders zijn ghenaemt Papoos, meest swert/ ontrent den avont saghen wy noch drie hooghe Eylanden/ die van't groot Eylant laghen ses Mijlen.

Den lesten/ smorghens was die Wint variabel: en wy waren nevens de Caep daer hem 'tlant ontviel om de West/ daer naer Noortlick scheen een Baye te wesen. Wy creghen veel Canoen van't Lant seer fraey opgheboeyt/ en schoontjes met Beelt-werck uytghehouwen/ en gheschildert. Zy brochten ons gantsch gheen verversschinghe mede: deden wel alle teeckenen van reverentie in die Handen en Mutsen op't hooft legghende/ oock haer Spietsen eenighe aen stucken breeckende/ dat zy thoonden dat zy ons niet wilden beschadighen/ comende heel vrijmoedich by ons inde Gaelderije/ ende Cajuyt. Zy deckteden haer schaemte met Bladekens: wy lieten haer onse Pistoolen afschieten: zy ginghen seer manierlick wech/ d'een d'ander plaets maeckende: songhen eenighe Liedekens over Maeltijt in teecken van danckbaerheydt/ dat wy haer Coraeltjens gaven: soo overbrochten wy den dach seer paisibelick/

1616. Iunius. sibelick/ sonder yet te stelen. Zy stoncken seer naer vet of smeer/ als die aen Capo de bonne Esperance. Haer tale was anders als die gene die aen't vaste lant/ die oock haer vyanden waren/ zy hadden oock veel litteeckens int lijf/ veel deform int aensicht/met camuse Neusen/ groote Lippen/ en Monden. Zy bestreecken haer Baerden met Calck/ en haer Hayr op't Hooft/ waer mede zy seer haer hoovaerdije thoonden. Van dit Volck quam niet/ al hoe wel wy haer bewesen dat wy wat ghebreck hadden.

Iulius. Den eersten Julij/smorgens dreven wy in stilte/ waren te nacht qualick twee Mijlen West aen vertiert. Naer de vroech-Cost quamen veel Canoes af/ die wy meenden dat ons eenighe verversschinghe brochten/ maer hadden wat anders inde sinne. Zy quamẽ heel stout aen/ en hadden anders niet als Wapenen/ thoonende ons die/ of wy dat goet wel conden: nu zy vingen aen en quetsteden onse Moyses die opt Ancker stont in sijn Billen/met een Assegaje/ noch een ander onder sijn armen: daer op oock alle d'andere begonnen aen te vallen/ met Slinghers en Steenen: doen wast onse beurte/ en loosden vier grove Stucken met een deel Musquetten/ soo datter een dosijn bleef. Terstont vervolchde haer onse Sloep/ en creech een Canoe, daer een in doot lach/ de andere twee vluchteden in't Water/ van die welcke een werde doot ghestagen/ d'ander wesende een jonghelinck van achthien jaren/ namen zy ghevanghen: en noemden hem Moyses/ nae de naem van die ghene die ghequetst was: en oock het Eylant daer onder dese Tragedie was geschiet. De andere Canoen vluchteden alle haers weechs. Smiddaechs hadden 2½. gradẽ. De Wortelen van Boomen aten dit volck in plaetse van Broot.

1616. Iulius. Den 2 smorghens in ly voor uyt West van ons saghen wy oock hooch lant uytcomen/ sijnde met het uytterste lant van gisterẽ avont al vast aen/ sijnde tusschen beyden een heel schoone Baye ofte inwijc/ al leegh lant: soo dat dese Cust met bochten uyt en in loopt: dat op de sijde van ons af lach/ ghelecck seer de Custe van Guinea, wy hielden onse cours West Noort-West aen/ naer een Caep van hoochachtich lant/ daer achter saghen weer leech Landt allengskens ontvallende. Smiddaechs de hoochte van 3½. graden/ wy liepen ontrent twee Mijlen buyten 'tlant/ en saghen een groote Berch.

Den 3. smorgens met den daghe hadden wy het hooghe lant op de zijde: en ginghen stijf voort: en saghen stracx voort gheen lant weder. Had men het ghevoelen van den President ghehouden en ghevolcht/ men soude aen Bagboort altoos 'tlant ghevolcht hebben/soo wel by nacht als by daghe yet int ghesicht hebbende. Ontrent den avont saghen wy weder West Suyt-West van ons hooch lant.

Den 4. smorghens. Dat hooch lant saghen wy vol gheboomten groen/ en oock roock: Ter wijl wy alsoo door de Eylanden liepen/ saghen wy aen Stuer-boort vele cleyne Eylandekens/ op de hoochte van twee graden/ dertich Minuten. Wy hielden onder een Eylant om't Ancker te werpen/ maer de nacht onderliep ons/ en hieldent by de gantsche nacht/dat ons geen voordeel dede/ soo dat wy het lant niet aen deden/ onse Schipper meende dat het Ceram was.

Den 5. hadden wy veel kaecken ende Donder/ en Blixem: Variable Windẽ/Smiddaechs de hoochte van drie graden/ acht Minuten: wy bevondẽ hier tamelicke stroom om de West te gaen. Savonts saghen wy weder ten Westen van

ons

1616. Iulius.

ons in lij / twee leeghe Eylanden/ daerom seylden wy soo hooch als wy conden/aenloevende om boven 'tlant te seylen / al Suyt op tot de hoochte van Banda, en dan West aen.

Den 6. hadden wy den heelen dach variabel weder / met reghen en wint. Smiddaechs bevonden wy de hoochte van vier graden thië Minuten. Voor-middach sach Axis Claessoon, lant / een Berch ghelijck de Goudcnapij in Banda : onse Schipper affirmeerde dat het Banda was / maer men bevont corts contrarij / mits men daer by wel noch drie oft vier spitse Berghen sach die branden : en derhalven Vulcani Berghen ghenaemt werden. Men vont goet het lant aen te doen/daerom oock de heele nacht by hielden.

Den 7. smorghens / waren wy een goet stuck weechs vande Vulcaen Berch/ daer wy naer toe seylden / meenende daer boven te seylen/ tusschen het Eylant en het vaste lant deur/doch conden niet/ seylden beneden om / en hielden dicht by 'lant lancx / en quamen terstont in Zee/zijnde twee oft drie Canoes naer ons toe / maer waren banghe van ons/ riepen ons toe/ maer conden het niet verstaen / noch oock onse ghevanghene Moyses, nae by 'tlant comende quamen twaelf Canoes ontrent ons Schip / in elck vier / vijf of ses Man. Dit volck was heel geelder / alst voorgaende/ oock haer Canoes waren van ander fatsoen / en wy conden gheen Ancker gront crijghen / en de Inghesetenen brochten gheen ververschinge/derhalven resolveerden wy te seylen naer een andere leeghe hoeck van het groot lant af streckende West Suyt-West van ons/ soo verre wy sien conden: aldus seylende met moy weder en ruymen Wint/saghen weder twee oft drie Eylanden:liet wel vier cleyne Eylanden / hooch aen de slinckerhant Noort-waerts van ons legghen/daer van ons een dochte continuelick te roocken : smiddaechs lach den Vulcaen ontrent 1½ Mijle van ons Oost ten Noorden. Het water creech hier verscheyden coleuren of wy by een Revier waren/ gheel/wit en groen/wy saghen hier drijven veel Houts / Boomen met Wortelen/ Tacken van Boomen. Dese nacht dorsten wy niet seylen/ en saghen drie Vulcanen, drijvende om de West.

Den 8. ginghen wy Westelick aen / en waren snachts ghedreven recht boven het leeghe lant / of wy ghezeylt hadden/ sagen weder voor uyt een hooch Eylant/en West uyt lach meer lant / redelick hooch/al continuerende / en ginghen soo al voort / Smiddaechs hadden wy de hoochte van drie graden acht en veertich Minuten. Savonts nae den eten / vonden wy op tseventich Vadem gront / Daer quamen ons Canoes aen boort/ met twaelf man/ recht achter de Gaelderije / seer bevreest zijnde: wy gaven elck wat Craelcjes/ maer hadden gheen verversschinghe/ het scheen dat zy seer graech waren naer linnē Laecken/ Cleedinghe/ en roode Mutsen. Dit volck scheen heel Barbarisch/ drollich van fatsoen: Moyses conde haer niet verstaen / en was voor haer bevreest / dorst by haer niet aen landt gaen : vreesende moghelick dat zy hem souden eten. 'tHayr was haer Peck swert: het waren rechte Papoos: seer nieusgierich als Apen / om't Schip te besien. Bevonden hier de hoochte van 3. graden 43. Minuten.

Den 9. was de wint uyt de Suydelicker hant/ soo dat wy niet achter den houck in de Baye die wy connen sien / costen comen. Wy sonden onse Sloep om den hoeck om te diepen / en lancx het Lant/ wy wapende diem met twee steen-

1616. Iulius. Stucken/ en thien Musquettiers/ vont over al goede gront: wy lichten ons Ancker/ en vonden twee Dorpen/ terstont quamen veerthien Canoes van lant/ daer veel Cocos-Boomen stonden: wy lietent Ancker vallen op ses en twintich Vadem: terstont quamense met Vrouwen en Kinderen om 't Schip rontsom te besien/ jae swangere Vrouwen/ 'twas een teecken van vrede: eenighe hadden Assegapen/ Flitsen/ gheen Slinghers/ noch Steenen/ noch Cnodsen/ zy brochten eenighe Cocos, die wy haer afruylden met moeyte voor Coraeltjens. S'nachts hadden wy Donder/ Blixem en Reghen.

Den 10. quamen weder veel menschen aen boort/ maer brochten niet van veertich oft vijftich Cocos: wy spraecken van Verekens/ die zy beloofden te brenghen/ maer quamen noyt: het waren recht-schapē menschen eters/ hebbende een leelicke coleur/ hadden seltsame cieraet om den hals/ van Hoorentjes/ ende Zee-Schulpē/ en Verckens-Tanden/ haer knevels waren afghe-schoren: De Vrouwen Borsten hinghen tot den Navel toe/ als een Darm: de Buyck soo groot als een Tonne/ en de Rugh met een Bult/ daer zy een Kint op setteden: smalle Beentjes als Spillen/ en arme Aepen aensichten: en alsoo zy ons niet en brochten/ resolveerden te verreysen.

Den 11. voor dage lichteden wy het Ancker/ liepen buyten twee Eylanden om/ een seer hooghe en t'ander leegh: daer wy ontrent een groot Dorp aen't water saghen: nae middach saghen wy weder een leegh Eylandt voor uyt legghen/ daer wy s'avonts voor by raeckten. Men mach hier op letten/ dat Nova Guinea streckt meest al Noort-West ten Westen/ somtijts wat Westelicker/ somtijts wat Noordelicker.

Den 12. den heelen voormiddach hadden wy al stilte: dochten dat wy dese spring al beroyder weder soude ghehadt hebben/ maer t'was al schoon weder: soo dat wy al soetjes by de Wal langs liepen West Noort-West: smorghens saghen wy het Landt voor uyt heel lanck: smiddaechs de hoochte van drie graden: sagen veel houts drijven uyt groote Revieren comende/ daer veel Mossels en Crabben aen hingen/ gheaccompaigneert met swerte Zee-Voghels: wy saghen heden veel Visschen van alderhande slach/ bevondē dat wy groot voordeel van de Stroom die ons om de West settede hadde/ als dese gantsche Cust langs altoos is. Het Blixemde seer alle nachten door de daghelijcxsche hitte. 1616. Iulius.

Den 13. Noch docht ons dat het een doorgaende Custe was/ met veel Bayen en bochten/ en Havens: al-te-met hooch Lant/ somtijdts leegh lant/ snachts hadden wy een Travade.

Den 14. seylden wy al lancx het lant: ontrent vier oft vijf Mijlen van de Cust: Onse President hadde gheerne wat dicht aen gheweest om sijn Caertjen beter te maecken/ maer onse Schipper was seer vervaert voor 'tlant. Heden saghen wy veel Visch/ en Jan van Genten. Nu bevont onse Piloot wel dat het de West-Cust van Guinea was/ alsoo hy altoos sustineerde dat wy aen de Suyt-sijde soude vervallen/ sprack derhalven vele desperate woorden/ wy saghen veel groente van verre op't lant.

Den 15. saghen wy leeghe sant-Strant/ al vol gheboomte/ smiddaechs hadden wy de hoochte van 4½ graden: Hier was veranderinghe van Water/ bleeck groen. De Maets waren graech om te diepen/ en vonden op veertich Vadem gront/ en zy saghen terstont twee oft drie Canoes, die nae ons quamen/ maer daer was een in/ die nae ons

1616. Iulius.

ons wilde schieten / soo schoten wy eerst met loos Cruyt / daer nae in ernst : op het Schip meendense oock dat zy onse Sloep overvielen/ en schoten twee Gotelinghen af/ d'eene op Strant/ d'ander naer het Bosch / daer zy met troupen stonden / en vlooden terstont wech : en alsoo de vreese nu int Volck was/ werde ghereolveert dat men op het cleyne Eylandt soude landen wel ghewapent : soo dat de Schipper selfs mede voer / maer als de Inwoonders saghen dat zy landen wilden / vochten zy soo furieus en manlick / dat zy met Flitsen quetsteden veel van d'onse / jae wel sesthien : d'onse stonden oock niet stil / en speeldeder met Steen-stucken ende Musquetten onder dat het stoof: als het nu soo op een campen ginck/ was onse Schipper seer verbaert om ghequetst te worden/ en croop onder de Doft of Bancke daer de Roepers op saten / al hoe wel hy oorsaecke was dat d'onse nu de Indianen eerst schoten / haer braverende met sijn Cortelas/ Matroos die coddich is dit siende/ noẽde hem daer naer Doft-crupper. De President siende van't Schip af dese Water-strijt / ende dat de Indianen heftich vochten/ schoot seven oft acht schotẽ/ en wonde eenighe van de Vyanden / derhalven zy stracx oock wech schepten nae de Strant/ met groot verlies.

Den 16. smorghens het Ancker ghelicht / en dieper inde Bay ghezeylt tusschen beyde de Eylanden/ op 6½. Vadem Cley-gront/ wy vernamen dien dach gheen Canoen, van die ghene die ons daechs te vooren by waren gheweest. Men resolveerde de Sloep / en boot uyt te setten/ alst oock ghesc hiede/ ginghen wel ghemonteert heen / zy voeren aen een cleyn Eylant / mede-brenghende twee hondert tsestich Cocos-Noten. Ontrent den avont quam een Indiaen als vrede versoeckende met sijn Canoe ontrent ons / en wierp ons toe een Hoet die daechs te vooren verloren was int vechten. Dese Inwoonders zijn heel ongheclect.

Den 17. Zijn wy wat beter in de Bay ghecomen om ons Volck te bevrijden / die aen landt souden gaen/ oft met haer handelen. Daer werde gereolveert in dien zy voormiddach niet en quamen / dat men des nae middaechs met ghewelt de Cocos souden halen. Daer-en-tusschen quam een ghewapent Man af / met een Canoe, en hadde eenighe Cocos, die hy boven stroom werpende/ by ons liet drijven / ten laetsten werde hy stouter / quam onder de Gaelderije / en bont los de Coraeltjens die wy aent barnhout vast gemaeckt hadden. Doen quamen d'andere ooc by/ en brochten ons al dat wy wilden / voor Messen / verroeste Spijckers / en Coraeltjens. Zy verruylden aen ons hare Boghen en Pijlen : Zy thoonden oock groene Gember / en eenighe geele Worteltjens / soo dat zy heel met ons wel te vreden waren.

Den 18. quamense smorghens vroech al weder by ons / wy hadden den ganschen dach ghenoech te doen om te verruylen: soo dat wy creghen negen hondert tsestich Cocos : smiddaechs quam een Man met twee Vrouwen ons aen boort : en onse Maets voeren om de foode/ die zy met creghen : daer in die Inwoonders ons seer behulpich waren.

Den 19. door't versoeck van de Matroosen om gaen te Visschen aen 'tgroote Eylant / gaf de President verlof/ en om te sien of daer meer Visch was : t'welck zy oock deden met believen der Inwoonderen/ die den seghen hielpen trecken. Wy saghen van alle canten vele Vrauwen aencomen / daerom wy onse Maets aen boort riepen/

1616. Iulius. vermoedende quaet/maer elc quam soo vrijmoedich aen boort / dat wy ons verwonderden / manghelende soo veel wy begeerden: Zy noemden haer Eylant Moa, en dat daer over lach / seyden zy was Insou: maer het hooghe Eylandt / noemden zy Artimoa, en waren soo haestich om te handelen/dat d'een d'ander verdrongh/meest soeckende Coralen.

Den 20. smorghens in de dagheraet/ quamen de Inwoonders weder/ met twintich Canoen aẽ boort: daer onder oock groote seyl Prauwen waren: zy waren seer graech om ruylen / alsoo wy ghesept hadden dat wy wilden van daghe wech seylen/ zy brochten ons veel Cocos, soo dat een yder wel vijftich Noten creech: oock soo veel Bananas als wy begheerden: zy dronghen op de sijde van't Schip malcanderen/ elck wilde de eerste zijn/ thoonende haer Wapenen/ haer Spijse/al om te ruylen/ voor Spijckers / en vercoest goet. Dit volck was soo nieusgierich niet om Schepen te sien/ vermoeden was derhalven dat hier vele Spaengiaerts gheweest waren / alsoo wy oock aen de Potteysen merckteden. En alsoo de wint goet was / lichteden wy ons Ancker / als wy van alles versien waren. Naer middach seylden wy voorby drie Eylanden die hooch waren/ waren drie Mijl groot/heel groen/ vol gheboomte. Wy saghen al voort uyt landt / ginghen onse cours al West Noort-West aen/ de wint Oost tot Noorden / variabel/ met goede coelte.

Den 21. smorghens wast duyster weder / dat wy het lant nauwelick conden sien / soo dat het met een bocht ons scheen t'ontvallen. Naenoen saghen weder landt / maer al Eylanden / dreven dicht onder een cleyn Eylandt: en wierpen santgront / en schelp op vijfthien Vadem: en settedent om den dach te verwachten / wy saghen al vieren op dese plaetsen ontrent ons: hadden oock veel reghen / Blixem / en ghedonder.

Den 22. sagen wy heel perfect de gront: doen saghen wy dat het 14. Eylanden waren / legghende tamelicke spatie van een. Wy hadden smiddaechs de hoochte van een graet besuyden: Ons volck was uyt om Visch / maer vinghen niet om de rudsighe Strant/ en hadden bevonden de Eylandẽ onbewoont/ vol dicht Bosch: legghende acht en twintich Mijl van Moa. Wy resolveerden buyten de Eylanden/ en be-Noorden om te loopen / en dan de Cust te soecken / die hier Suyt-West lach / hooch uyt streckende.

Den 23. lichteden wy ons Ancker sonder schade: wy seylden boven de Eylanden / savonts saghen wy een hoeck/ om daer boven te comen / dan t'was heel clam / en saghen naer ons afcomen negen Canoen, groot en cleyn/ wat hooch op de Ternataensche wijse/ de Prauwen redelick ruym / datter een man in sitten conde: zy quamen seer ghewapent met Flitsen / waren eerst wat verbaert / roepende Sano, dan winckende/ dan de Cocos op't hooft legghende / zy roepden ons langnaer/ met grooten yver / en wy deden oock teeckenen van vrede / tot datse aen onse Galerije quamen/ wy gabense wat Coraeltjens / zy staecken terstont de handen toe/ als grijpende naer een groote Schat/ om dat zy die seer achten om den hals te doen. In een van dese Canoen was een Overste / die als het hem niet nae sijn sin ginck / dede alle de andere afleggen / en begeerde datse naer ons souden Flitsen / datse niet begheerden te doen/ daer over hy gram wert / en sloech dapper sijn Slave / die achter hem sat. Hy hadde een Ketting om sijn hals/die onder sijn arm door ginck/ 1616. Iulius.

1616. Iulius.

van ghecoloreert bast / die aerdich ghemaeckt was. Als wy dese quijt waren/quam van een ander hoeck een ander soorte met langh ghecrispt hayr: gietende daer Water over / tot een teecken van vrede/ Ringhen door de Neusgaten / die groen waren: eenighe door de Ooren Parlemoeder Ringhen om d'Armen: eenige hadden Tennen-Ringhen doort middelschot van de Neus: dese brochten veel Cocos, twee bos Banannes, veel ghebraden Visch / Toeback / een slach van Pruymen met swarte gladde Steenen / oock Meloenen / die wy al voor Coralen die zy Oaraija heeten/ en verbrande Messen cochten. Dit volck hadde weder een ander tale als die van Moa, oock was het een ander Natie/niet soo swart/en langher van hayr/ meer nae de Papoos treckende: en conden niet de Oost-Indische Tale/ noch Aru, Kay, Gilolo, Ternate, of Papoos: wy creghen van haer een Warmoescop/ en een Schotel seer grof / met root en groen gheschildert / 'twas Porceleyn/ daer zy seer licht afscheyden / voor twee risken Coralen/ soo dat onse meyninghe was dat hier wel Spaensche Schepen ghesien waren/om dat zy soo nieusgierich niet en waren nae ons Schip/ het bleeck oock aen geele Indiaensche Coralen / als van Amber, die een Vrouwe hadde / die de President verhandelde van haer / om een risken Coralen. Snachts hadden wy stilte / maer goede voortganck door den stroom.

Den 24. smiddaechs hebbende de hoochte van twintich Minuten/ seylden wy langs een schoon groot Eylandt / maer dedent niet aen: 'twas een van de Eylanden die by Nova Guinea laghen / t'welck de President sustineerde te vooren: en de Caep, de Caep van goede hope: om dat wy nu voorseecker waren/ waer wy leefden/ en goede hope hadde/om in cort by onse Lantsluyden te comen: wy saghen aen Stierboort noch een cleyn Eylandeken legghen/ liepen tusschen dat door: soo dat wy gantsch het Lant verlooren/ dat de President seer verheuchde / om dat alles nu nae sijn calculatie toe ginck / wy aten seer hertelick van de Visch / ende het Fruyt dat ons ghebracht was. Het werde heden oock geresolveert be-Suyden de Linie te blijven / om soo het moghelick was / tusschen Guinea, ende Gilolo door te loopen: en onse Schipper meende noch in Louua en Conbella te comen / also hy meende achter Gilolo te sijn: maer de President hadde de beste kennis / datmē noch wel wat Cust soude hebben / ghelijck wy daechs daer naer bevonden.

Den 25.26. saghen wy aen bagboort veel lant leeg en groot/ Suyt Suyt-West van ons: daer nae weder wat hooch: savonts saghen wy dat wy soo aengaende in een Sack geseylt souden hebben/daerom ginghen wy wat Noordelicker/ en lieten die drie Eylanden die wy int Noorden saghen / aen Stierboort legghen:noemende het grootste Iacobs Eylant / om dat het op S. Iacobsdach ghesien is gheweest. De Cust liep noch al Noordt-West / ende Noort-West ten Westen aen.

Den 27. smorghens dede hem de hooge Custe van Nova Guinea weder op / wy seylden daer 1½. Mijl ontrent: op eenighe plaetsen was het weder leegh: smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en twintich Minuten be-Suyden de Linie: wy souden gheerne eens aent hooghe landt gheset hebben/ maer het was te stille / en dreven vast met de stroom heen.

Den 28. smorghens wast noch al stil/en wy waren verre de Cust ontrent vijf Mijlen: conden noch al qualick het eynde sien.

Den 29.

1616. Iulius. Den 29. wast dijsich reghenachtich weder / en wy waren nu een half Mijl van de wal: saghen weder veel Croos / en Bladeren drijven: ontrent de middach werdē wy al weder cleyne Eylanden gewaer/ die dicht onder de Cust laghen: liepen voort lanex het Lant / dat vol gheboomte was/ maer onbewoont/ alsoo gheen Canoes af quamen. De wint was Noort Noort-Oost/ onse cours West ten Suyden: snachts sijnde eenighe Mijlen van't lant/ en clare Mane-schijn / voelden wy een Aertbevinghe int Schip/ maer duerde niet lang: nochtans perturbeerde die soo de Maets dat zy uyt de Coyen sprongen/ eenige meenden dat wy stieten / men wierp het Loot/ men vont gheen gront.

Den 30. smorghens saghen wy voor uyt lant / daer nae scheen het een Eylant te wesen: naerder comende sagen wy soo wel aen backboort als aen stier-boort lant: dat wy ghedwongen waren by te houden. Dien dach hadden wy soo schrickelickē Donderslach als oyt/ meenden dat zy schaede in ons Schip hadde ghedaen / soo beefde het / en scheen heel door de Blixem in brant te staen: doen volchde reghen/ die niet weynich was.

Den laetsten: bevonden wy ons in een groote bocht / soo dat wy rontom belemmert waren met lant; ginghen Noort aen/ nae de Oostelickstenhoeck van't lant / om met een te sien of wy eenige Canoes souden sien / de stroom / en twater comende uyt Revieren hielden ons van de Custe: savonts wierpen wy 't Loot / en vonden gront op thien/ twintich/ dertich Vadem: Wy setteden op twaelf Vadem dicht onder het landt: dat ons docht heel woest en onbewoont.

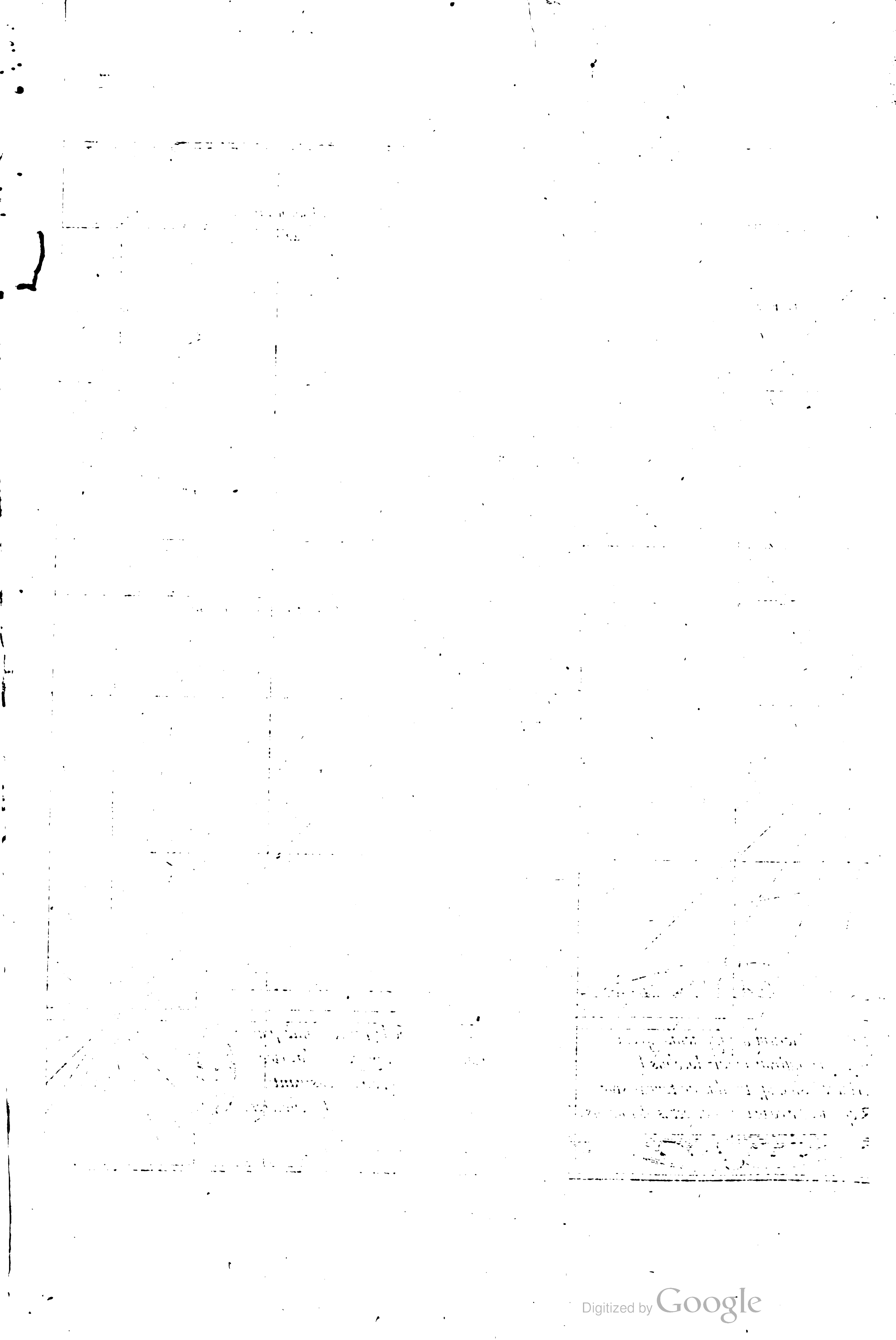
August. Den eersten Augusti: smorgens was het gantsch stil / soo dat wy den gantschen dach in stilte dreven: en saghen voor uyt lant / heel verre om de West strecken/ met een hoec/ en een cleyn hooch Eylandt daer van legghen/ hopende dat het daer een eynt soude nemen / en dreven soo al met de stroom lanex de Cust: wy sagen oock vele schoone Bayen en Inwijcken/ daer wel te legghen was / alsmen profijt conde doen. Het lant was met Boomen becleet/ als een Wildernisse: wy hadden smiddaechs ⅓ part graets be-Suyden/ nae de Presidents reeckeninge: maer saghen wel Eylanden die be-Noorden de Linie laghen / wy lieten savonts het Ancker vallen / op Craele/ en steenachtighe gront.

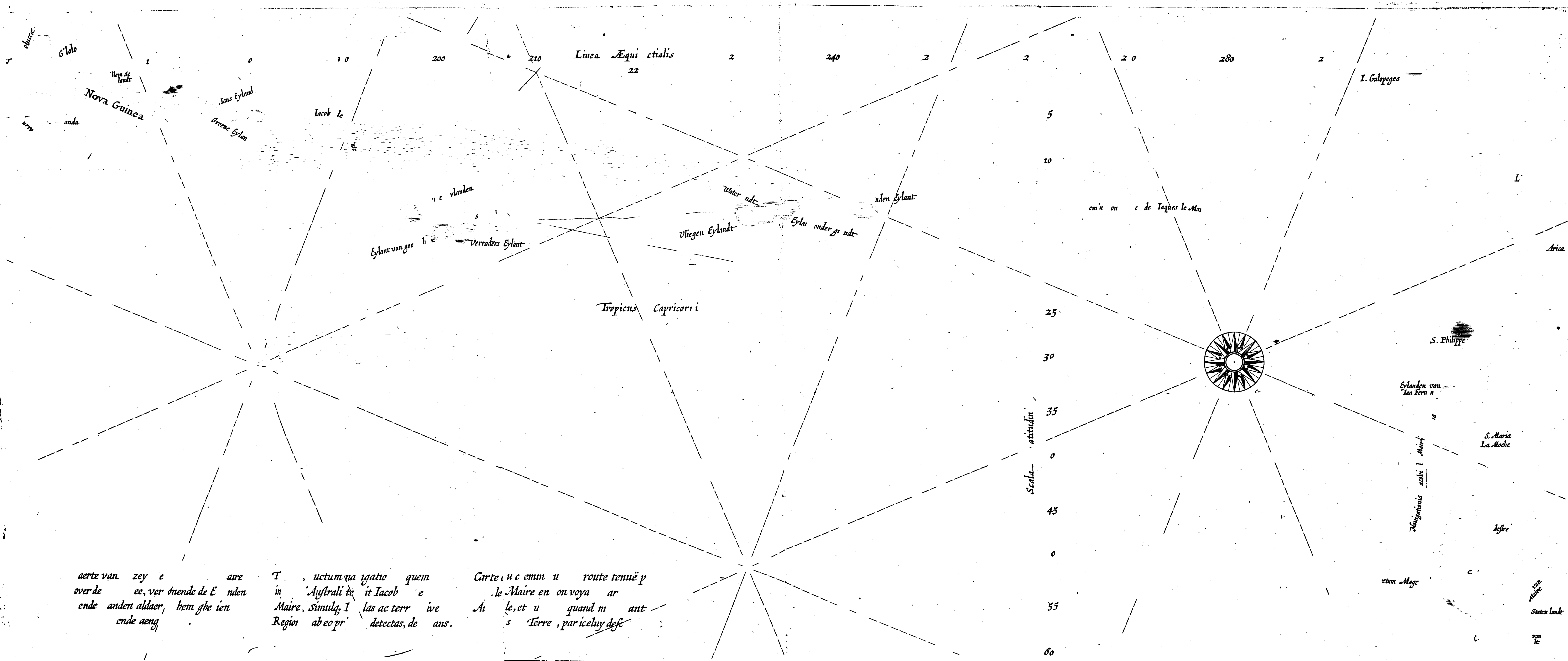
Den 2. smorghens waeren wy ghenootsaeckt om't Ancker te crijghen onder de Steenen van daen: wy creghen het Tou ongheschent/ maer wy lieten de halve hant onder de Clippe. Desen dach seylden wy voor de tweede reyse door de Linie/ snachts hadden wy een proper coelte / van de Suydelicker hant / de stroom scheen ons om de Noort te trecken.

Den 3. was onse cours ten naesten by West: en saghen veel Eylanden aen Bagboort / corts daer naer quamen wy in groote cabbelinghe van water seylende/ van heel slecht water/ in onstuymich / en saghen terstont dat het een Rif en droochte was / en hadden thien/ twaelf/ vijfthien / achthien Vadem sant-gront: maer alsoo het teghen de nacht ginck / wy vonden goet hier te setten/ en lietent Ancker vallen op twaelf Vadem. Men sach ses groote Walvisschen: De President achtede dit de droochte te wesen / die in alle Caerten beneden de Papoos legghen. De stroom Naelde eerst loopende Suyt-West/ daer nae Noort-waerts: daer nae West. Onse gissinge was dat wy het lant van Nova Guinea gheeyndicht hadden/ als wy daer lanex by gheseylt twee hondert tachtentich Mijlen.

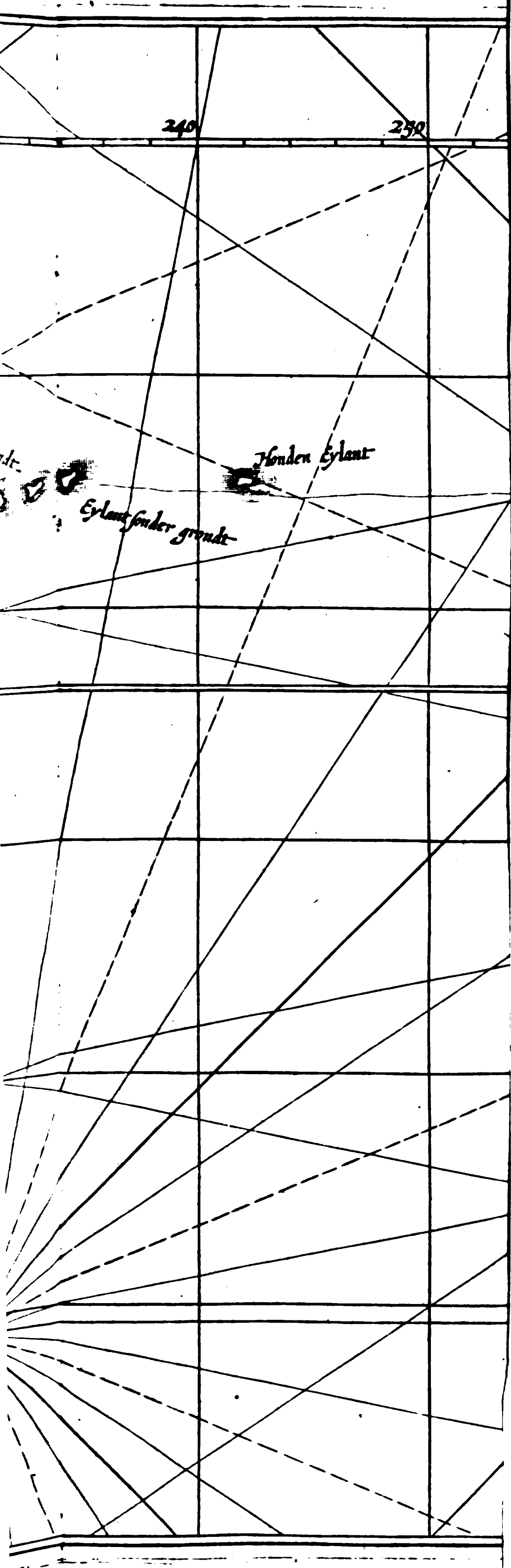
Den 4. desen dach liepen wy in

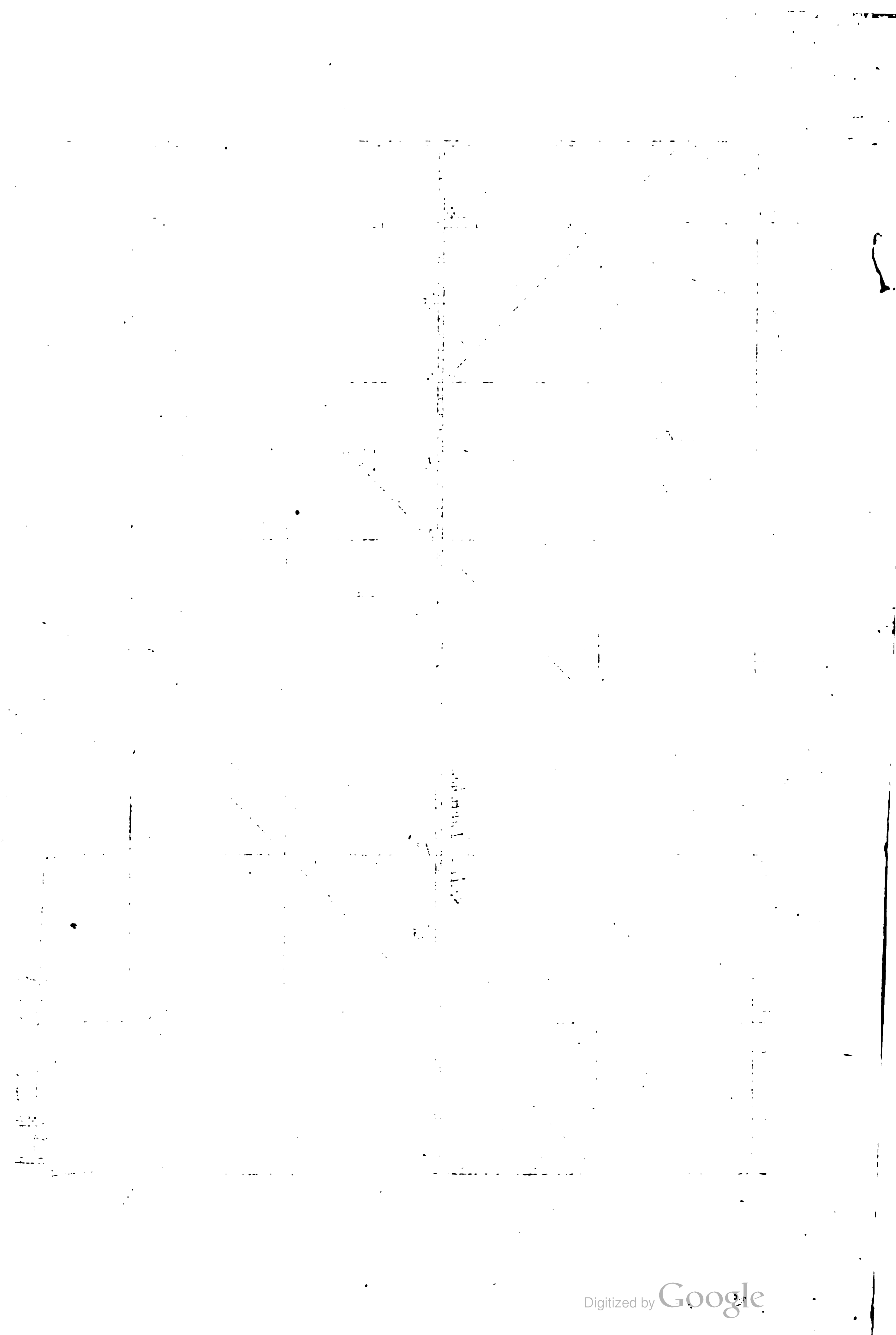
Zee/

G'lolo
Nova Guinea
Groene Eylan
Linea Æqui ctialis
200
210
240
280
I. Galopeges
Vliegen Eylandt
Verraders Eylant
Tropicus Capricor i
S. Philippe
S. Maria
La Moche
Arica
Staten landt
Scala
5
10
25
30
35
45
55
60

240
250
Honden Eylant
Eylant sonder grondt

1616. August.

Zee/ saghen gheen lant meer: wy deden ons beste om het leeghe Eylant te beseylen/ maer de Stroom verleyde ons/ hier hadden wy een schrickelicke wint: snachts hielden wy by/ om niet op't lant te seylen.

Den 5. liepen wy na t'voornoemde Eylandt/ en quament te beseylen: De hoochte was smiddaechs dertich Minuten be-Noorden. Onder het lant comende saghen veel Cocos, ende Palmites-Boomen, corts daer naer quam een Prau vol volcx onder het lant/ met een witte vrede-Vaen/ die nae ons toe quam/ wy trompetteden: maer zy vertrocken daer naer: terstont quamender andere uyt die ons aen boort quamen/ wy spraecken met haer/ Malays, Ternataens, en Portugees. Zy wesen ons dat wy be-Suyden het lant om mosten/ eñ niet be-Noorden/ en dat wy in twee daghen wel in Bachian conden sijn. Dese Natie was als Ternatanen, Tydoresch, eenighe als Boeren van Gilolo, altemael geel van Huyt/ met swart Hayr/ gecleet met Indische Cleetjens/ Broecken/ Pijtgens/ en Tulbanden/ seer eerbiedich ons groetende/ goedé dach: Tabe Kuan: haer Mutskens afdoende op sijn Christens: wy saeghen oock een met een swarte Portugeessche Vilt/ die oock Portugees sprac: zy waren van manieren als die in de Molucques woonen: zy seyden dat zy Moors waren/ en van dage Vrijdach sijnde/ hielden zy haer Sabbath: Zy hadden Toeback, Cocos, Banannes, Rijst, Erweten, Boonen, Verckens, Hoenders, Visch, en brochten het ons: wy saghen mede Paradijs-Voghels/ daer wy haer een af ruylden. Eenighe droeghen Tinnen-Armringhen/ oock van Yvoirs/ en geele Ringhen aen de Vinghers/ veel van onse slechte Waets/ meenden dat het Gout was. Wy vernamen naderhant in Soppy dat dese plaets heettede Maba, en Tidorees sijn: oock dorsten haer niet boven begheven/ denckende dat wy vyanden van de Spaensjaert waren/ zy waren seer begheerich nae Manna, Manna, dat zijn Coralen/ zy seyden ons mede dat het hier quaet legghen was. Ut alle dese omstandicheden sagen wy wel dat wy aen een hoeck van Gilolo waren/ en dat wy haest by onse vrienden souden comen/ daer wy goet tracktement vinden souden/ nits ons dit scheeps leven begon te verdrieten. Onse gissinghe was dat wy nu de derde reyse onder de Linie Æquinoctiael waren.

Den 6. smorghens wast tamelick goet weder/ die van het lant quamen weder met sommighe Prauwen, om met ons te handelen: t'welck zy oock deden: maer de wint favorabel sijnde/ gingen door/ om ons reys te absolveeren/ maeckten onsen cours/ Noort aen/ om den hoeck van Gilolo te winnen.

Den 7. als de dagheraet quam/ saghen wy gheen lant/ en de coelte continueerde van den Suyden: ons cours was Noort aen: smiddaechs hadden wy reghen/ teghens den avont claerdet op/ en saghen hooch lant te loefwaert op van ons: gissende te wesen de Noort-cant van Gilolo: de hoochte hebbende van drie graden be-Noorden: wy liepen dan beneden lancx/ daer Morotay leyt/ Suyt-West van ons.

Den 8. smorghens was het dijsich weder: ons cours West Noort-West/ met hol water/ smiddaechs was de hoochte 4. graden: snachts was het boos weder/ met stercke wint/ en duyster weder/ en veel reghens/ met Blixem en Donder.

Den 10. smiddaechs de hoochte was/ van drie graden vijf en veertich Minuten/ snachts scherptede de wint/ dat men Suyt Suyt-Oost mosten seylen: Resolveerden soo langhe over dese Bough te seylen/ als wy conden/ om boven Bornea te seylen/ en met de Suyde win-

I den

1616. August.

den by Celebes lanct te loopen.

Den 11. en 12. saghen wy weder lant / aen de Noort-hoeck van Gilolo, al-te-met dreven wy door den stroom uyt het ghesicht / al-te-met saghen wy het weder / maer wy condent niet beseylen / hadden hier veel Travades.

Den 13. en 14. hadden wy noch al de by-legghen / met veel reghens en storm; de stroom was ons hier de hartste vyant.

Den 15. hadden wy smiddaechs de hoochte van 3. graden be-Noorden / wy en conden doen gheen lant sien.

Den 17. was de wint voormiddach Suyt Suyt-Oost / en Suyden / wy wendent West-waerts ten naesten by / om't lant te beseylen / welck wy nauwelick conden becomen: soeckende gronde / vonden gheen: en wy dreven den gantsche nacht in stilte.

Den 18. waren wy voor by den Noort-hoeck van Gilolo, en dreven met de stroom in-waerts. Nae noen / quamen drie Prauwen van lant naer ons toe / met een brede-Vaen / zy quamen aen boort / seyden ons van de gheleghentheyt van't lant: de wint liep Suyt-West / en wy liepen nae de Bay voor Soppij, daer ons de Inwoonders wesen dat een Dorp was / en goede Ancker-gront: daer oock het Jacht de Pauw gheleghen hadde / ontrent twee Jaer gheleden / een goet stuck van't landt was een Rif van steengront / hadde thien oft twaelf Vadem diepte: daer over sijnde setteden wy het op ses en twintich Vadem / een stuck binnen de Baie. Zy quamen terstont over / mits zy Ternataens, en Hollandts ghesint zijn / zy conden wat Malays soo dat wy haer beduyden wie wy waren / daer in wy en zy seer waren verblijdt: wy verstonden oock van haer dat wy in twee daghen in Ternate conden wesen / met goeden Wint: zy hadden eenighe Visch en Crabben / die zy ons vercochten voor Coralen: en waren van de Sangage ghesonden / om te besien wat Volck wy waeren / wy waren hier op de hoochte van twee graden seven en veertich Minuten be-Noorden de Linie.

Den 19. wast somerachtich weder: smiddaechs de Wint van de Noordelicker hant sijnde / liepen wy nae de Bay / en setteden op twaelf Vadem Schulp-gront. De Inghelanden quamen terstont met verversschinghe aen boort / vercoopende ons Rijs / Schilt-Padden, Sagu, Hoenders en Visch voor Cãmen / Bellen / Spijckers / daer zy wel mede ghedient waren.

Den 20. waren wy noch al besich met verwisselen / creghen veel Sagu: De Rijs wilden zy alleen voor Lijnwaet verruylen. Desen dach quam alhier een Correcor om Rijs van Ternate, die seyde datter wel seventië groote Schepen in Ternati laghen / te weten Hollanders die na Manille wilden. Wy trocken hier met onse Zegen Vis.

De nae-volghende daghen versaghen wy ons noch al van alderderhande Provisie / soo van Rijs / als Water: oock van versche Vis / als Steen-Brasems: Banannes, Cocos-Noten creghen wy in abondantie. Dit Volck was goet van natuer / Vyanden van de Spangjaerts / staende onder het ghebiet van de Coninck van Ternati, die zy oock voor haer Souvereyn hielden. 'tIs niet te segghen / of te schrijven / hoe groote veranderinghe ende blijschap het ons gheweest is / te zijn in een plaetse daer wy soo vrij waren: en soo veel Victualie conden becommen als wy begheerden / hebbende afghelept soo een moeyelicke / periculoose reyse t'scheep hebbende vijf en tachtentich cloecke Mannen / sonder

1616. Augusti. der voorraet by naest / en alle nootdruft ten eynde: soo dat wy Godt hoochlick danckteden voor sijn barmhertichept voor ons.

Den 25. alsoo wy hier ghedaen hadden / ginghen wy 'tseyl / uyt de Reede van Soppy: van alles wel versien sijnde.

Tot het eynde van dese Maent liepen wy al over en weder over / met verscheydene winden ghequelt sijnde.

Septēb. Den eersten September / en de tweede was de wint meest Suyt-West / wy liepen dicht onder het Lant / daer veel Clippen en Steenrotsen van't Landt af waren / hier was ons de Stroom seer teghens: wy liepen achter een hoeck van't Eylandt dat onbewoont was / en setteden op veertich Vadem / al schoone gront / onse Maets waren aen lant / vinghen een soode / ende brochten vijftich Cocos aen boort: zy haddender veel aen lant ghegheten.

Den 3. bleven wy al ligghen onder het lant / hadden caikich weder / met reghen. De President met sijn Broeder Daniel, en de Stierman ginghen aen landt / clommen op't gheberchte / meynende daer boven op te comen / om over te sien / de gheleghentheydt van't landt daer achter / ofter eenige passagie mochte sijn / maer zy conden niet boven comen / alsoo't seer wilt en woest was: int nedergaen liepen zy groot perijckel van neder-storten / als zy een verkeerden wech namen / ende ten laetsten behouden by ons quamen: alsoo wy besich waren met versch water te drincken / daer zy mede of droncken: Als zy tscheep ghecomen waren / voeren wy met onse Boot door een holle Clippe / die in't water stont / als door een Sluyse / wy saghen terstont weder een cleyn Eylant om den hoeck / maer roepden nae boort.

Den 4. nae dat wy hier 1½. etmael hadden gheleghen / ghequelt met variable winden / hebbē 't Ancker ghelicht / de wint sijnde West Noort West / meenende dat wy de stroom te laet hadden / om tusschen de Eylanden / en het vaste lant door te comen: wy liepen hier over en weder over met weynich profijts: soo dat wy de vijf Eylanden perfect saghen door malcanderen / het eerste was ghenaemt Bihoa: het tweede daer de President op was Doij, het derde Tuacaro, het vierde Pou, het vijfde Salangarij, dat is geelachtich / en leech / legghende na de Cust van Gammacanorre. Dit zijn de vijf Eylanden van Moro.

Den 5. bleven wy hier een gantschen dach legghen / door de contrarie wint: De Visschers voeren uyt om Visschen / vingen wat Crocovade, een seer schoone Vis / terwijl ons volck aen landt was / quamen drie Mannen seer schielick uyt het Bosch vallen / met Schilt en Sabel schermutserende / niet wetende oft zy daer mede geckteden / oft int ernst was / zy dit siende riepen: Orang Hollanda: dit is: Wy zijn Hollanders, soo liepen zy terstont aen Strant / en gooten Water op haer Hooft in teecken van peys / en namen d'onse in den arm / en lachteden: voeren met d'onse aen boort / brochten een gebraden Vis: zy quamen daer van Gammacanorre om Sagu int Bosch te soecken: Zy conden weynich Maleys: wy setteden haer weder aen lant / als wy haer vereert hadden / met wat Coraeltjes / belovende Vercken en ander goet te brenghen: Gammacanorre lach doen noch drie Mijltjes van ons / soo zy seyden.

Den 6. liepen wy teghens over het Eylandt Salangarij: wierpen Ancker tot seventhien Vademen sant gront / een Gootelinck schoot van't lant.

Den 7. deden wy weder nieuwe blijt / sonder profijt: smiddaechs

1616. Septẽb. creghen wy een Prau aen boort/ die brocht voor de Capitano een soode Vis: wy schoncken hem weder drie Messen/ drie Spieghelkens/drie bosskens Coperdraet/ wat Coralen/ en drie Olye-glaesckens: soo dat de Vis ons dier quam te staen. Ons volck ginck daer naer visschen/ en creghen soo veel Vis als alle de Maets conden eten.

Den 8.9.10.11. hadden wy continuele Suyt-Westen wint / hebbende alle dese daghen door contrarie wint ende calmte / niet meer dan twee Mijlen gewonnen. Onse President met Aris Claessoon, manden de Sloep/en voeren naer Gammacanorre; maer zy quamen daer niet / maer ontrent een Mijl oft twee daer by hadden gheweest: soo dat ons niet moghelick was Suyt-West aen te loopen naer Ternate.

Den 12. de wint noch als voren: Onse Schipper Willem Cornelisz. Schout, ginck met een welghemonteerde Sloep nae Ternate, daer hy wel bekent was/ en meende eenighe verversschinghe voor ons te becomen: ten selven daghe lichteden wy weder ons Ancker: maer lietent vallen op vijfthien Vadem sant-gront/ dat ons seer verdroot.

Den 13. voeren onse Maets om te visschen / brochten ons soo veel Visch als wy begheerden/ als oock drie wilde Verckens / die de Boeren van 't lant haer brachten / die zy oock aen boort brochten: en verclaerden ons dat zy die becomen hadden met de Jacht der Honden: wy betaeldense tot haer eyghen segghen.

Den 14. viel de wint uyt het lant/ wy maeckteden seyl / en wonnen 1½. Mijl: doen most het Ancker weder te gront.

Den 15. nae middach creghen wy een proper coelte / liepen lanex de Wal / en een goet stuck weechs voor by de Bay / en Steyle-Berch/ daer wy int incomen van Loloda peylerden/ wesende den hoeck van de Eylanden Toggesongij seer ghenaeckt / soo dat wy wel vijf Mijlen vertierden / desen dach hebbende de stroom te baet.

1616. Septẽb. Den 16. smorghens waren wy ontrent 1½. Mijle voorby d'Eylanden Toggesongij, en Loloda: in een bocht legghende: t'was dijsich weder / al-te-met reghende het: voor de middach claerdet op / en saghen den Berch van Gammacanorre boven uyt de Wolckẽ steecken: voorts saghen wy Ternate en Tidor, als oock het Eylant Irij: aen de West-sijde saghen wy een hooghe Berch Sabubu.

Den 17. was de wint variabel/ met tamelicke coelte/deden ons best om Ternate aen boort te crijghen/ dan comende voor de bocht van Sebou, quam daer een Schip uyt/ de Morghensterre van Rotterdam/ sijnde een van Spilberghens Schepen/ die doen al over een half jaer in de Molucces gheweest was: in dit Schip was de Admirael Verhaghen, en de Gouverneur Iasper Ianssoon: als oock onse Schipper / die soo langh by dit volck gheweest was / en wy quamen desen dach beyde voor Ternate. Varende den Commandeur met de Schipper terstont aen landt / alsoo daer een Boot quam vande Generael om haer te halen / t'welck doen ter tijt Laurens Reael (alsoo de Generael Gerrit Reynst, tot Iacatra overleden was) die ons wel onthaelde / oock de gantsche Raet van Indien, die doẽ ter tijt daer meest was. Voorts verstonden wy hoe de reyse van Spilberghen was afgheloopen / dat sijn Jacht voor de Mont van de Straet Magellanes ontvoert was/ oock dat al eer hy daer quam in de Revier Spirito Sancto veel van sijn volck verlooren hadde. Dat hy twee Maenden tijts doorghebracht heeft in doortocht van de Straet. Voor zijnde de Cust van Chili, en

Peru

1616. Peru lancx ghesepIt heeft/ een Stadt
Payta ghenaemt/ gheruineert heeft.
Septéb. Oock dat hem ontmoet waren acht Spaensche Schepen / daer van hy de Admirael / ende Vice-Admirael met noch een ondergebrocht heeft/ met weynich buyts / en verlies van sijn volck. Oock dat hy Lima, en veel Bayen / en Inhammen doorsnuffelt hadde / met gheen profijt. Verhalven lancx de Cust van Nova Hispania, nae de Manillas was overghesteecken / en soo voorts nae het Vaderlant ghereyst. Datter oock thien treffelicke Schepen gereet waren/ om de Vloote in de Manillas leggende/ die op Ternate was uytgherust te bespringhen. Oock met droefheyt hoorden wy het deerlick ongheluck van den Admirael Pieter Bot: hoe hy op Mauritius gebleven was / en nau de helft van't volck ghesalveert. Soo dat ons lief was te verstaen de staet en gheleghentheyt van onse Lantlieden: en besonder van de staet ons Vaderlants.

Ontrent den avont wierpen wy ons Ancker/ voor Malege in Ternate; bevonde op elf Vadem sant-gront. Onse President gheaccompaigneert met den Schipper heten haer stracx aen lant setten / om by den Generael Laurens Reael, die in Geraerts Reynsts plaetse ghecosen was te comen/ en hem haer moeyelicke reyse te verhaelen : Hy tracteerde haer magnifelick/ daer present waren de Admirael Steven Verhaghen, en Iasper Ianssoon Gouverneur van Ambon, t'savonts quamense weder aen boort.

Den 18. alsoo wy veel plonderinghe over hadden / van het verbrande Jacht / vont onse President goet / met de Schipper / het ghene dat wy te veel hadde/ te vercoopen: twelck sy oock deden : ghelt maeckende van onse beyde Sloepen/ en vier Gootcelinghen van't Jacht/ oock van een goede partie Loots/ daer by waren neghen Anckers/ twee groote Touwen / en andere dinghen : t'beliep in alles duysent drie hondert vijftich Realen van achten. Soo dat beyde partijen wel ghecontenteert waren.

1616. Septéb. Alhier bleven wy legghen noch acht dagen/ alsoo wy niet claer waren / om t'seyl te gaen : oock lieten wy hier vijfthien Man / van ons volck blijvē/ met haren vrije wille/ alsoo zy het eerst versochten/ en daer naer haer verhuerden aen de Oost-Indische Compaignie / met goede verbeteringhe van gagie. Voorts hebben wy hier onse ledige Vaten ghevult met water : en om dat onse cost op't Schip meest op was/ cochten wy van den Generael/ twee last Rijs/ Een legger Azijn : een legher Spaensche Wijn : als oock drie Vaten Vleesch: betalende haer naer haer contentement / ghelijck zy ons oock deden.

Den 26. smorghens waeren de President, en onse Schipper by den Generael t'ontbijten / die haer met den gantschē Raet/ een eerlick uytgeley dede/ van achteren volgende/ en comende op de strant / met een Vaendel Soldaeten / die in volle slachorder drie mael haer Musquetten afschoten tot een Adieu. Aen boort comende/ wast stille/ maer ontrent de middach creghen wy een coelte van de Suyderlicker hant/ en ginghen onder seyl / met den Morghensterre van Spilberghen, die wy veel te cloeck waren int seylen / die nae Motir wilde. Wy namen over Monsieur de Breen, en Ian Philippe Lijf-schut van den Generael/ om haer te Bantam te brenghen : De Schipper van de Morgensterre, vereerde ons met wat Porceleyn / en keersen/ en een pottile met Boter.

Den 27. dreven wy den ghéheele dach in stilte/ onder de wal van Tidor : dicht voor by de Fortresse der Spaenschen / soo dat zy by naest souden ons connen geschoten hebben/

1616. ben / hadden wy wat naerder ghe- weest: Den stroom mede hebben- de/ en een coeltjen crijghende/ qua- men wy desen dach voor by Pot- tebackers Eylant / ghenaemt Pulo cavalle, dat wy savonts neffens Mo- tir waren: snachts seylden wy op de lanckte van Machian.

Septēb.

Den 28. smorghens saghen wy de Eylanden van Caijo en Gouri- ties, en dreven in stilte. Nae onse gissinghe passeerden wy voor de vierde reyse de Linie Æquinoctiael.

Den 29. sagen wy Bachiam voor steven een seer groot wijt streckent Lant / leeachtich / en seer flancke- rende met veel hoecken en bochten/ voor de middach waeȓ wy neffens Machiam, al in stilte drijvende/ oock den gantschen nacht.

Den 30. hadden wy noch Bac- hiam aen Stier-boort / en Gilolo aen backbooort/ en saghen voor uyt eenighe andere cleyne Eylanden.

Octob. Den eersten October saghen wy aen Bagboort ghebroocken Lant/ met sommighe Heuvels / wesende/ t'Suyt-eynde van Gilolo. Daer naer saghen wy een groot Eylant/ ghenaemt Obij.

Den 2. sagen wy het lant Zeram, en setteden onse cours Suyt Suyt- West/ om Burro aen boort te crij- ghen.

Den 3. saghen wy de Eylanden Manipa, Kilang, Burro. Smiddaechs hadden wy Burro aen Bagboort/ op 3. graden be-Suyden de Linie.

Den 4. 5. 6. was de wint meest Suyt-Oost / liepen voorby Burro, Cabessa Calica, den sevensten pas- seerden wy Cambona: en waeren snachts niet verre vā Buqueronnes.

Den 8. smorghens de wint van de Oostelicker hant / savonts pas- seerden wy twee Eylanden die cleen waren: en oock 't leeghe lant van Celebes, daer op wy veel vieren saghen.

Den 9. smiddaechs waeren wy ontrent Macaszar: en liepen om Ma- dura aen boort te crijghen / snachts hadden wy al eenparighe coelte. 1616.

Octob.

Den 11. was de wint / en cours als vooren / savonts coelde het op/ van de Oostelicker handt / en wy hadden nae middach op vijfthien Vadem gront ghewoorpen / by een Rif/ dat men noemt Pater Nosters, dat wy wat te naer wareȓ/ en moch- ten groene plecken / barninghen/ en drooghte sien.

Den 12. en 13 noch de selfde cours en wint: wy saghen desen dach / het Eylant van Madura aen backboort van ons.

Den 14. waeren wy al voorby Madura gheseylt: en saghen de Cu- ste van Iava: en seylden dien dach voorby Tuban: soo dat wy veel Visschers vernameȓ met haer Prau- wen uyt Zee comende.

Den 16. hadde wy de coelte uyt het lant: nae middaechs quamen wy voor Iapara, settende het op 5½. Vadem Cley-gront / neffens het Schip Hollandia, van Amsterdam, dat hier ghecomen was om Rijs/ en in Ternate te voeren. Desen dach voer onse President aen lant / om ververſchinghe te coopen/ alsoo de Beesten hier genoech en goet coop waren/ als oock de Hoendereȓ/ Eye- ren / Tamarinden/ Arack/ Visch: jae alle Lijftocht.

Den 17. en 18. was de Wint snachts uyt het lant / en over-dach uyt ter Zee / wy ververschten ons hier treffelick: van Rijs / Boont- jes / en ghedrooghde Vis / en alle andere dinghen.

Den 22. hadden wy alle onse Provisie in / wy verloozen hier een Ancker / alsoo hier veel Travaden waepen/ die ons het Tou aen stuc- ken brack.

Den 23. ginghen wy t'seyl nae Iacatra, wy hadden doen in ons Schip vijf levendige Hoorn-Bee- sten/ om onderweghen te eten.

Den 28. des avonts settedent wy neffens den Ruyghen-hoeck

op der-

1616. Octob. op derthien Vadem/ sijnde 3. Mijlen van Iacatra.

Den 29. settedent wy het voor Iacatra, op veerthien Vademen: wy vonden daer drie Enghelsche/ en vier Duytsche Schepen/ als oock een Ioncke, die na Banda wilde om te handelen/ alsoo zy consent hadde van de Compaignie/ voor haer eyghen profijt. Dese nacht overleedt een man op ons Schip/ die d'eerste was van de reyse/ maer op de Jacht wareunder twee ghestorven: Godt zy ghelooft/ die ons bewaert heeft.

Den 30. sloeghen wy onse Seylen af. En daechs daer naer/ brochten wy alle onse Siecken aen lant op de na-middach quam oock voor Iacatra de President Ian Pietersen Coenen, met het Schip Bantam ghenaemt.

Novēb. Den eersten November: Als wy voor Iacatra laghen/ werde onse President, met de principale van ons volck ontboden van de President, die met sijn volle Raet was vergadert/ en hy verclaerde aldaer/ dat wy mosten afstaen van al 'tghene dat wy daer ghebrocht hadden/ soo 'tSchip en Goet/ en dat uyt last van de Oost-Indische Compaignie/ twelck onse President niet wel en behaechde/ en hadde gheerne dese actie met vele redenen te niet ghedaen: daer op hem gheantwoort werde/ dat hy die int gheheel soude in Hollant vinden/ daer men recht soude wijsen van't gewelt dat hem aenghedaen worde/ soo dat hy ghedwonghen was alles te verlaten: en daer werde een goet Inventaris af gehouden van't ghene dat overghelevert worde. Dit was recht op Alderheylighen-dach/ primo Novembris, na onse computatie/ en op den tweeden dito naer de reeckeninge onses Natie/ alsoo wy West waert aen uyt het Vaderlant ghevaren waren/ en eens den gantsche Cloot des Aertrijcx met de Sonne omghezeylt/ soo hadden wy een nacht of Sonnen ondergane minder ghehadt als d'onse: en zy lieden die van de West-cant/ teghens het Oosten waren ghevaren/ hadden een dach of Sonnen ondergangk meerder ghehadt als wy/ twelck vier en twintich uren differeerde: waren wy derhalven ghedwonghen onse reeckeninge te veranderen van de tijt/ en verlooren een dach/ nalatende den Dijngsdach/ tellende van de Maendach/ tot op Woensdach/ soo dat ons de Weeck was van ses daghen.

1616. Novēb. Als wy alsoo ons Schip quijt waren, waren der eenighe van onse Maets/ die haer verhuerdē aldaer: maer onse President, met sijnen Broeder Daniel le Maire ende de Schipper van Eendracht met noch thien man werden gheset op het Schip Amsterdam, dat nae het Vaderlant wilde. Maer Aris Claessoon, ende Claes Pietersen Stierman, met andere thien van onse Maets/ werden bestelt op het Schip Zeelant: en ginghen tseyl van Bantam, den vijfthienden December. Decēb.

Den 31. overleedt dese werelt de couragieuse en vrome Jongelinck/ (gheweest hebbende onse President) Iaques le Maire, wiens lust en dilegentie treffelick heeft ghebleecken de gantsche reyse/ om die met groote eere uyt te voeren/ en te volbrenghen.

Den 1. Januarij hadden wy een Noort-Westen Wint/ met storm/ en dreven sonder Seyl/ maer siende noch het Schip Zeelant. Ianuar.

Den 2. dito verlorē wy van ons door den storm het Schip Zeelant, maer wy vondē daer naer weder.

Den 23. saghen wy het Eylant Mauritius, en den vier en twintichsten quamē wy op de Reede aldaer/ en hebben ons water op het alderspoedichste ingenomen/ soo dat wy den dertichsten claer raeckteden.

Den 7. Meert: seylden wy boven de Capo de bonne Esperance, Martij.

1617. Ianuar. daer wy seer over verblijt waren/ en setteden onse cours naer het Eylant S^t.Helena ghenaemt.

Aprilis. Den 1. Aprilis voor de middach/ saghen wy het Eylandt S^t.Helena, en daechs daer na/ setteden wy het onder het lant daer wy met vreucht vonden het Schip Zeelandt, dat verdwaelt was van ons / maer eenighe daghen voor ons daer gheaerriveert.

Den 7. dito. Naer dat wy van alles ons wel versien hadden / ginghen wy beyde t'seyl / ende saghen den vijfthienden het Eylandt Ascension.

Den 24. werden twee Schepen gesien van de Maets/ op de hoochte van een graet be-Zuyden de Linie / maer zy condense niet verkennen. 1617. Aprilis.

Den 25. seylden wy de vijfdemael onder de Linie Æquinoctiael, eñ den 29. verscheen ons de Noort-Sterre / die wy nu wel twintich Maenden ghemist hadden.

Iulij. Den 2. Julij arriveerden wy met het Schip Amsterdam in Zeelandt. Hebbende dese moeyelicke en verdrietighe reyse volbracht/ in twee Jaren / en achthien daghen: nalatende onsen lieven en weerden vriendt den President Iacques le Maire, die gheerne het eynde van dese laboreuse Reyse / ghesien hadde.

Hier eyndicht de Australische Navigatie van den *President Iacques le Maire*.

Relatie

RELATIE

Van de twee Caravellen / die den Coninck van Hispagnien / inde Maendt van October Anno 1618. van Lisbona heeft uyt-gesonden / om te ontdecken / ende besichtighen / het Fretum oft Passagie Le Maire in't Zuyden gheleghen / onder conduitte van Capiteyn Don Iuan de More, welcke twee Caravellen, wederom in Siville inde maent Augustus 1619. zijn gekeert / ende daer van den Coninck rapport van hun weder-varen hebben gedaen.

1618. E Coninck van Hispanien hebbende verstaen de ontdeckinghe van het Fretum le Maire, door die vā Hollandt / om dat daer van de advijsen in Spaengien waren ghegheven / om daer van de volcomene verseeckerthept en bescheet te hebbē / heeft geordonneert dat van Lisbona souden toe-ghemaeckt worden 2. Caravellen / elc groot wesende ontrent van hondert last / met 60. Mannen op elcke Caravelle / en voorts wel versien met gheschut / amonitie van Oorloghe / en Vivres voor ontrent twee Jaren / om het selfde Fretum oft passagie te soecken / en te besichtighen / hebbende daer toe ghekreghen uyt dese Landen eenige Hollantsche Stier-lieden / en onder anderen een Ian de Witte van Amsterdam. En dien volghende soo zijn inde maent van Octob. Anno 1618. de voorschreven Caravellen / onder het bewint en commandement van de voorschreven Capitano Don Iuan de More van Lissebona ghesepit / en is den voorschrevē De More expresselic belast / dat hy op alles wel soude letten / en goede opmerckinghe nemen / van de voorschreven passagien / en insonderhept oft daer middel soude zijn om die te sluytē / met eenige Forten en Casteelen / op het Landt te maken / op welcke fondament en dit te vernemen / die voorschreven Caravellen alleen zijn uyt ghereedet / alsoo de Coninck sekerlijck wiste / en wel gheinformeert was door rapport van eenige Hollandtsche Stier-lieden / dat aen de vindinghe van de passagie niet en was te twijffelen. 1618.

Dies niet tegenstaende den Coninck daer mede niet ghecontenteert zijnde / om alle particularitept en sekerhepdt te weten / op het besluyt van de voorschreven passagie / heeft even-wel de voorschreven

K Cara-

1618. Caravellen derwaerts ghesonden/ de welcke voorspoedichlick zijn gearriveert in Rio de Genero, aen de kuste van Brasilien, al-waer sy zijn ververscht/ van water/ en sulcks meer als sy van noode hadden/ende van daer zijn sy voorts geseylt nae het Fretum oft Passagie/ende zijn komen te vervallen/ een weynich beoosten de Strate van Magellanes, al waer ontrent het Landt komende een groote Bay hebben bevonden up-waerts aen/ in't Landt loopende/en om te besichtighen zijn sy die ingehevaren/ ghevende die de naem van S. Ieorge. En hebben daer aen Lant gheweest/ en Volck ghevonden/ seer groote Luyden/ een hooft langer als de grootste Luyden/ diemen hier te Lande vint/die haer alle vrientschap bewesen/ sonder yets te misdoen. De Capitano Don Iuan de More, handelde in de voorschreven Bay/ met de Indianen, en verkregh voor eenich out Yser/eenich Gout/ ende onder andere een stuck gouts wesende anderhalf voet lanc van de Swarten/ maer hoe wichtich het was hebben de Hollantsche Stier-lieden niet connen weten/also het de Capitano secreet hielt: hebben oock niet konnen vernemen of het selfde Gout daer was gevallen/ of wel elders/ mits de Capitano den handel alleen dreef.

Wt de voorschreven Bay schependende/zijn de Caravellen gevaren/ oostelick aen het Landt vervolgende/ en 'tselfde in't ghesicht houdende/ om alsoo die passagie dies te beter te vinden/en t'ontdecken/ en zijn alsoo seylende voor de passagie gekomen/ hebbende het selfde passage/ of Fretum le Maire, soo bevonden/ als de Bewint-hebbers vande Australsche Compaignie, haer caerte dies aengaende hebben uyt-ghegheven: alleen different daer-inne/ datse rapporteren dat het Fretum niet soo breet en wijt en is/ als het hier onder is gheteeckent/ dan in de lenghde van seven Mijlen 1618. staen sy sulcks toe/ ende al-hoe-wel dat sy het Fretum hadden ghevonden/ en terstont konden door seylen: soo heeft de Capitano Don Iuan de More; volgende de last hem door den Coningh ghegheven/ het selfde Fretum voor-by ghevaren/ vervolghende het Landt aen d'Oost-zijde gheleghen/en geseylt Oost en Oost ten Zuyden aen/ tot ontrent de lenghte oft Longitude van dertich Spaensche mijlen/ om te besichtighen/oft daer noch een andere passagie oft door-tochten waren/om in de Nieuwe Zuyd-zee te komen/ maer gheen ghevonden/ dan alleen vast ghesloten Landt: Iudicerende ende oordeelende daer door/ dat het vaste Landt oostelick is loopende/ en streckende naer de Capo de bonne Esperance: waer door de twee Caravellen wederomme ghekeert zijn/ toch met difficulteyt alsoo de wint niet wel dienen en wilde naer het Fretum, 'tselfde seer lichtelijck passerende/ in minder dan eenen dach/ ende hem bevindende in de voorschreven Zuyd-zee/ soo heeft de Capitano volghende den last hem ghegheven/ het voorschreven Lant legghende beoosten het voorschreven Fretum, dat wy inde Hollandtsche Caerte genoemt hebben Staten Landt, oock ontrent de dertich mijlen beseylt/ om te sien hoe het Lant streckt/ en hebben bevonden dat het Lant daer veel breeder was/ als aen de passagie/sonder eenige doortochten/ noch openinge te vinden/maer wel door-gaens/ een hooch/ steyl/en klipachtich Lant/ soo van buyten als van binnen/ dat is aen beyde zijden als Noorweghen.

De voorschreven Caravellen keerende wederom Westelijck nae het Fretum le Maire, zijn het selfde voor by ghezeylt/ naer dat sy noch in een Bay hadden gheweest/ gheleghen op een hoeck vande selve passagie/ aen de Zuyd-zee: daer sy mede volc

hebben

1618. hebben ghevonden / en oock als de Schepen vande Australsche Compaignie hebben vernomen seer groote menichte van Walvisschen / so in de Noort-zee in de passagie / als in de Zuyt-zee / soo dat het een saecke van verwonderinghe was sulcken hoop van die gedierten te sien / sonder dat sy de Schepen yets misdeden. Sijnde voorts geseylt / en gevolcht het Landt streckende aen de zijde vande Magellanes straet, door ons ghenaemt Mauritius Eylandt, sy ontdeckeden mede eenighe kleyne Eylandekens die wy in onse caerte ghenoemt hebben Barnevelts Eylandē, en ooc so vervolgende haren cours ghevonden hebben het Capo de Hoorn, op dierghelijcke hooghte van graden / als die inde Hollantsche Caerte is ghestelt / wesende dese Caep het Suydelickste Lant dat uyt inde Weerelt is beseylt.

Voorts vande selfde Capo hebben de twee Caravellen haren kours vervolcht soo nae het oosterende als sy konden / hebbende altijt het selfde perfect int ghesichte ghehouden / en op eenighe plaetsen aen Landt gheweest / daer sy over al Volck / als te voren verhaelt is hebben gevonden / sonder dat sy hebben konnen mercken eenighe door-tochten / oft passagien sonder uyt de Magellaensche strate, naer de Zuydt-zee / als eenighe Enghelschen / en oock de Commandeur Speilbergen, met seer kleyn fondament en wetenschap hebben willen uyt-gheven / en seggen: Dat van Capo Frouwaert legghende ten naesten by midde-wege van de strate / daer een gat of doortocht soude wesen / die na de Zuydzee conde loopen / twelck de Spangiaerden oock niet ghevonden hebben. Maer in contrarie alle het Lant dat de voorschreven Magellanes Straet om-cinghelt / was dicht en vast ghesloten tot een / so dat het eyndelicken blijckt dat het een Eylant is / tghene de Bewint-hebbers vande Australsche Compaignie ghenaempt hebben Mauritius Eylandt, want soo daer eenighe door-tochten waren / en soude het gheen Eylant wesen.

De twee Caravellen in de zuydzee hun bevindende / souden gheerne de custe van Chili beseylt hebbē / indien sy wel van Vivres hadden versien geweest / dan mits het manquement van het selfde / en dat in plaetse van ghevictalieert te wesen voor twee Jaren / als de Coninck hadde geordineert / qualick Vivres hadden voor thien Maenden / mits de Officiers vanden Coninck / een deel van de selfde vercocht hadden / daer mede haer profijt onbehoorlijc soeckende / soo zijn sy ghenootsaect geweest / wederomme (sonder meer te onder-soecken) nae Huys te seylen / en alsoo haer de windt diende om door de Straet wederom te keeren / ende de stroom mede hebbende / zijn door de voorschreven Strate seer voorspoedelijc uyt de Zuydzee in de Noort-zee gheraeckt: nae dat sy inde Straet eenighe plaetsen hadden besichtet / en by-sonder de plaetse daer eertijts Philippus stadt gebout was / en dat door last en bevel van sijne Majesteyt vā Spangien / die de Commandeur dat hadde belast. Hebben oock inde Straet eenighe Boomen gevonden / waer van de schorsse was van sonderlinghe goeden reuck / en soo sterck en krachtich dat de Peper daer by geē comparatie en heeft / welcke schorssen sy een deel mede namen / en in Seville met groote begeert vercocht is festhien Realen het pondt. En zijn alsoo de voorschreven Caravellen van de straet weder in Spaengien / sonder eenich ongheluck weder-ghekeert / ende ghearriveert tot voor de stadt van Siville, volgende den last die hun ghegheven was in Spangien weder te keeren / en niet in Portugael, al-hoe-wel de Capitano Don Iuan de More verklaerde /

1618. dat indien hy gheweten hadde / dat de Coninck te Lissebone hadde ghe-weest / niet teghenstaende de voorschreven last / hy niet en soude gelaten hebben in Portugael weder te keeren.

De twee voorschreven Caravellen komende voor de stede van Seville, op S. Laurents dach, wesende de Patron van het Huys van Borgondien, hebben met seer groote triumphe haer Gheschut los gheschoten / ende een Man gaende op de Kap doot-geschoten: en van het succes van de reyse / heeft de Capitono aen sijn Majesteyt te Lissebone rapport gedaen / en daer over heeft de Coninck/met raet en advijs van sijnen Raet / ende die van de Contractatie in Seville gheordonneert/ dat men in alle diligentie acht schepen in Seville soude ghereet maken/ om langhs de selfde passagie te senden naer de Philippinas, met Soldaten/en Zee-varent volck/en voorts met Geschut / Ammonitie van Oorloghe/Tou-werck/ en alderley Schips-behoef/ om de Galioenen toe te rusten die in de Manilles zijn/ en ghebout werden / enmoeten die reet wesen / en uyt seylen teghens November 1619. sonder langher vertreck.

Hebben ooc die van Spaengien gheresolveert overmidts de goede gheleghentheyt/ende bequaemheyt vande voorschreven passagie 'sjaerlijcx langhs dien wech die inde Philippinas, ende Molucques te secoureren. Also de Hollantsche Pilooten/ en onder andere eē Pieter Michielsz. van Catdoelen, die mede voor Piloot Major / op een van de voorsz. acht Schepen sal varen / den Coninck van Spaengien vastelic toegheseyt heeft/ongheluck gheweert/ alle Jaeren van Spaengien inde Philippinas, ende Molucques, te varen / in acht of neghen Maenden/ midts de winden/ en stroomen inde Zuyt zee/ soo favorabel zijn/dat sy door gaens van de selfde Zuyd-zee in twee Maenden de selfde Landen met kloeck en ghesondt Volck sal konnen beseylen / sonder subject te wesen eenige tijden of saysoen van 'tjaer / noch door eenighe moussonnes belet zijn de Voyagie te doen. Een sake van seer groote aensien/ en consideratie/ het Volck ghesont en frisch te brenghen uyt Europa, in de Philippinas, oft Molucques, in 8. of 9. Maenden / sonder subject te wesen eenige tijden, windē of moussonnes, ghelijck men onderworpen is alsmē de selfde wil beseylen lancx de Capo de bonne Esperance. Dat ten regarde van de selfde daer lancx te beseylē geē comparatie noch gelijckenisse heeft als de ervarentheyt ons nu soo langhe als de vaert geduyrt heeft van dese Vereenichde Provintien/ op de Molucques claerlicken aengewesen heeft/ en dat ten besten komende de voorschrevē reysen uyt Hollant naer de Molucques ghemeynlijck dueren 14. vijfthien/ en sesthien Maenden / en dickwils langher: en met sulcke swaricheyt ghedaen worden / dat gemeynlijck van het Volc en Soldaten die met die Schepen varen/ een derde-deel/ jae de helft/ en meer sterven eer dat sy in de ghedistineerde plaetse komen: Jae het is ghebeurt dat eenige Schepen veel meer verloren hebben / als ghebeurt is by differente Vlooten. 'Tis waerachtich/ en can niet ontkent worden / dat de Gouverneur Gerrit Reynst, uyt dese landen met sijne Vloote naer Oost-Indien: sesthien Maenden en drie daghen onder-weghen is gheweest/ eer hy tot Bantam is ghearriveert/ men laet staen inde Molucques, hebbende verloren meer als het vierdepart van sijn Volck. Insghelijcx is de Commandeur Adriaen Woutersz. met sijn vier Schepen van Hollandt tot Bantam, neghenthien en een half Maent onder-weghen gheweest: hebbende het Schip Vlissinghen 1618.

1618. singhen van de selve Vloote hondert en drie-en-tsestich Mannen verloren van twee hondert Mannen die hy op hadde/ en de resterende seven-en-dertich meest siec en onbequam zijnde eenich scheeps werc te doen. Van ghelijcken de witten en swarten Beyr/ zijn oock op de voyagie achthien Maenden onder-weghen gheweest/ en meer; eer de selve mede tot Bantam zijn gearriveert: Hebbende dese Schepen verloren sommighe een quart/ en een derdendeel van haer Volck. De Schepen den Arendt van Zeelandt, de Eendracht van Amstercam, de Oraengie boom van Hoorn, zijn onder-weghen geweest/ twaelf/ derthien ende meer Maenden.

Waer door blijckt hoe swaer de vaert be-oosten de Caep is/ om de Molucques, Amboina, en andere plaetsen te beseylen/ in respect van de nieuwe ghevonden passagie/ soo dat d'een by d'ander niet is te compareeren. 1618.

Gemerckt dat-men door de voorschreven passagie/ uyt dese Landen varende met bequame saysoen in ontrent vijf Maenden aen de custe van Chili en Peru, en in acht maenden in de Molucques, en Landen hier voor verhaelt sonder verlies van Volck can comen/ als ghebleken heeft door het Schip Eendracht van de Australesche Compaignie, die daer ghearriveert is sonder Volck te verliesen: Daer ter contrarie dickwils de Schepen van de Oost-Indische Compaignie te Bantam arriverende/ buyten het saysoen noch drie/ vier/ vijf Maenden verslijten eer sy hun reyse connen vervorderen/ sonder noch te reeckenen dien tijdt/ die sy moeten consumeeren om op de Molucques, en andere Landen te varen.

RELATIE en ABREGE Van alle de Voyagien ghedaen nae de *Strate* van *Magellanes*.

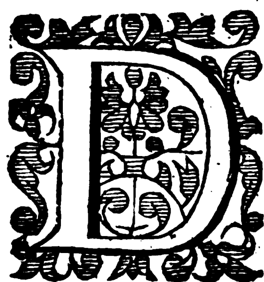
Vande Voyagie van FERNANDO MAGELLANES.

1519. DEse Armade wat laet vertrocken ginc de tienden Augusti 1519. van Sevilla, quam in Tenariffa, daerse eenighe daghen vertoefde / van daer vertrockse den 3. October / navigeerde vijfthien dagen tot datse quam aen de kuste van Guinea, aen Capo Blanco, oft daer ontrent/ kregen hier stilte van twintich daghen lanck / ten eynde van welcke/ hadden een maent contrarien wint/ met torment continuerende haere Voyagie/ quam den 13. December in Porto, of Rio genero in Brasil, alwaer sy haer ververschteden / den 27. dito/gingen sy weder t'seyl/loopende langhs de kuste. Den 7. Januarij 1520. hadden de hoochte van 34. graden/quamen in Rio de la Plata: alwaer sy eenighe dagen versch water in-namen / den 6. Februarij/ vervolchden haer reyse/ costrerende vijf daghen een legua/ en snachts 5. of 6. leguas van Lant / op 40. graden vonden een schoone Baye Sint Mattheus, alwaer sy wilden in-komen/ om te sien oft een Straet was/ maer gheen grondt vindende om te anckeren/ liepen van daer voorts in een ander Baye / ghenaemt De los Patos, vonden aldaer een kleyn Eylandt vol Robben / en Pinguijns/ 1520. vervolgende voorts haer reyse/ quamen in een schoone baye De los Trabayos, by noorden Port S. Iuhaen, de welcke hun bequaem docht om te hiberneren / om dat daer te Lande de Winter begont te komen/ wesende April/ en hadde hier groot torment/ vertrocken van daer de kuste lancx/ quamen den Palm-sondach in Porto S. Iulian op 49½ graden/ daer hun goet docht te hiberneeren/ sont van hier een Schip voorder aen/ om een Straet t'ontdecken / en vant twintich mijlen verder een schoone Riviere S. Cruz de Mayo, vonden veel Visschen en Zee-wolven / van daer willende voorder seylen / quam een torment dat het Schip teghen het Lant ghebleven is/ nu wesende gepasseert de 5 maenden van de winter/ April, Majo, Iunio, Iulio, Augusto: vertrocken den 21. Augusti, uyt Porte S. Iulian, en quamen in Rio S. Cruz, alwaer sy vertoefden en ververschten/ noch twee maenden September en October, seylden van hier ultimo October, costrerende al zuytwaert met veel moeyten/ door het quaet weder / tot datse quamen aen Capo de las Virginas, den 6. November, seylden sy inde Straet/ den 27. Novem-

1522. November, in twintich dagen quamen sy inde Zuyd-zee/ ende namen haren cours nae 'tNoorden, met groot torment/ tot den achthienden December, datse de hoochte hadden van 32½. graden/ende ginghen van daer met goeden windt haren cours Noort-west/ en West-noort-west/ tot aen de Linie/ den vier-en twintichsten December hadden sy de hoochte van ses-en-twintich graden besuyden de Linie/ hebbende meer als dertich dagen genavigeert sonder Landt te sien: In't laetste ontdeckten sy twee kleyne Eylandekens/ die onbewoont waren/ daer niet ten besten was/ diese noemden Desventuradas, Guido seght datse drie maenden en twintich daghen seylden sonder Landt te sien. Anno 1522. den sesten September is het Schip Victoria in Sevilla gekomen/ of in Spaengien ghearriveert: hebbende op de reyse gheweest 3. jaren/ ses-en-twintich daghen. 1522.

Voyagie vande Schepen van de Bisschop van Plasence.

DON IVTIERES CARVAIAL.

De tweede Vlote nae de Straet van Magellanes, is gheweest toegherust van de Bisschop van Plasence: zijnde in't ghetal van vier Schepen/ uyt Spaengien t'zeyl ghegaen/ nae de Straete/ om die te passeeren/ om te gaen na de Molucques, also de voorschreven Bisschop daer toe licentie hadde ghekreghen van de keyser/ met een seer voorspoedighe windt zijn sy ghekomen aen de Straet vā Magellanes, alwaer komende/ ende wesende in-ghevaren twintich mijlen/ kreghen een stercken westelijcken wint/ soo dat drie Schepen teghen het Lant dreven/ aen de Zuyd-zijde/ en geraecten geheel in stucken/ ende het vierde Schip dreef wederomme te rugghe te Zee/ twelck als de stroom gepasseert was/ keerden wederom in de Strate/ soeckende sijn Compaignie/en vont veel Volcks vande gebleven Schepen aen Lant/gaende langhs de strande/ maer de schepen waren tegen het Lant vergaen: het Volck dat aen Landt was/ riepen tot de ghene die in't Schip waren/ maer de Capiteyn considererende de kleynheyt van sijn Schip/ ende de weynige Victualie/ voor so veel Volck/ wilde hy haer aen Lant niet gaen/ maer vervorderde sijn reyse en passeerde de Straet/ en om dat hy alleen was/ resolveerde hy niet nae de Molucques te seylen/ dan setten sijnen cours naer de kusten van Peru, en de stadt Lima/ aldaer aenkomende is het Schip daer blijven leggen tot op desen dach/ tot een memorie: De Mast daer van settende voor het Paleys/ 't Volck van d'andere drie schepen die inde straet waren ghebleven tot het ghetal van twee hondert en vijftich Menschen/ waer af de Capiteyn genaemt was Quiros, zijnde nieuwers ghehoort ofte vernomen/ tot op den dach van huyden/ wesende ontrent veertich Jaren gheleden.

De

De derde Voyagie na de Straet *Magellanes*, doch langhs de Zuydt-zee.

E derde seylagie is gheweest om die langhes de Zuyd-zijde te ontdeckẽ/ door Ordre vã Don Garçia de Mendoza, Gouverneur van Chili, derwaerts sendende twee Schepen/met een Capiteyn Ladrillero, welcke Capiteyn de selve Strate langhs die zijde gevonden en ghepasseert heeft/ maer en dorst hem niet verstouten/ de Strate of de Enghte uyt-waerts aen te loopen/ maer is soo haest als hy de Noordt-Zee verkent hadde/ wederom te rugghe ghekeert/ door het verbolghen en quaet weder/ om dies-wille dat de Winter daer al begonnen was/ en waren naer sijn segghen de baren van de Noort-zee hem gemoetende/ seer verheven ende ontstelt/ en gantsch wit schuymende van verbolghentheyt.

De vierde Voyagie van Don *Fray Garcia, Iofre de Loaysa. Anno 1525.* uytghesonden/ met ses Schepen van Keyser Caerle, om vorder t'ontdecken.

1525. N Iulio gingen sy van S. Lucar, ververschten int Eylandt van S. Mattheus, seylende van daer den 3. November, saghen sy den vierden December, Brasil op 20. graden: hadden van 14. tot 18. Ianuarij veel storm/ in't incomen van de Straet verloren sy een Schip/ by Capo Virgine, en quamen den 18. dito in de Straet/ weder raeckteden sy daer uyt/ met verleghen weder/en suckelden in Rio S. Alephonso, ende in Rio en Porto S. Cruz, daer eenige abuysen en disordren waren onder't Volck/ gheraeckten den 8. April weder in de Straet: Primo Iunij quamense in de Zuyt-zee/vindende aen weder-zijdẽ van de mont van de Strate seer veel Eylanden op 48. graden: hadden 52. daghen in de Strate door-gebrocht/ en verloren haer Patache. Den vijfden dach dat sy uyt de Straet liepen/ kreghen sy een harde storm daer de Schepen van een gheraeckten/ en verloren de Capitana, die sy noyt meer saghen/ duerde alsoo vier oft vijf daghen/datse gheen seyl mochten voeren/ kreghen veel waters in/ vervolghden haer reyse naer de Molucques, en quamen aen in Mindanao: Sy vonden aen de Straet Magellanes aen de custen veel Walvisschen op de strandt/ die daer gheraeckten door storm en tempeest/ ende de verbolghen Zee op smijt/ t'welck een teecken is van veel quaet weder/ en hooch vloeyent Water/ vonden oock in Rio de Cruz, l'Aspiden van veelderley aert/ en steenen

die Vloedt stempen / met veel rariteyten / vonden daer oock seer veel schoone ende wel-rieckent Houdt/ en seer veel groene wildt Caneel: doch goet om t'eten: Segghen mede/ dat d'een en d'ander zijde van de Straet bewoont is.

Voyagie / van Sir Francisco *Draeck* nae de *Magellaensche straet*.

Anno 1577.

1577. Den 15. November seylde hy uyt Pleymouth, door contrarie wint quam weder in / den 13. December seylde hy voor de tweede mael uyt / met vijf Schepen groot en kleyn. Den 25. quamen sy by Cabo Cantjen in Barbarien, den 27. quamen sy aen't Eylant Mogador, daer sy hun Pynasse op setteden / seylden voort den 30. Decemb.

1578. Den 17. Ianuarij Anno 1578. quamen sy aen Capo Blanco, in een Haven / en scheyden van daer den 22. Ianuarij, en den 27. by Isla de Majo: den 29. quamen sy in S. Iago, en namen het Schip van Mino de Sylva, en namen hem mede / om dat hy een goet Piloot was / ginghen van hier naer het Eylandt Brava, en vulden eenighe Vaten met versch Water / namen haren cours van hier naer Brasilien, hebbende ontrent de Linie drie weken stilte / quamen 'tlant van Brasil te sien den eersten April, op de hoochte van 33. graden / sonder eens Lant te sien / oft versch water te nemen / haren cours vervolghende / tot Rio de la Plata, daer sy in seylden op 53. 54. vadem / ende schepteden versch Water uyt de Riviere neffens Scheeps boort / voort seylden van hier / ende deden haren cours voortaen op tot op 39. graden: alwaer sy't setteden by sommighe Clippen / ligghende voor een Bay / op de welcke veel Robbé waren / en verlieten een Schip of twee dat sy verbranden / alles daer uytnemende / ende vervolghende haren cours met d'ander vier Schepen / en quamen den 20. Iunij in Baya des las Islas, oft Porto S. Iulian op 49. graden / laghen hier 27. daghen / ververschende haer: Den 17. Augusti, ginghen sy van hier t'seyl / liepen langhs de kuste henen / tot ontrent 1½. mijle weechs van het Landt af / want het is daer al schoon en suyver / van 20. tot 25. Vadem diepte / en waren vier oft vijf daghen onderwegen tot den mont vande Strate / de wint contrarie zijnde / vertoefden eenighe daghen / eer sy daer in liepen / en begosten in te gaen met een Oost Noort Ooste wint den 21. Augusti, den 24. begonnen sy de straet innewaerts aen te loopen / en quamen dien dach aen het Robben Eylant: binnen in de Straet wesende / liepen daer door nae haren wil / sonder eenich overlast van weder of wint / den 6. September, quamen sy inde Zuyt-zee / alwaer sy veel quaet weder hadde / en malkanderen verloren / ten eynde van welcke sy haer cours deden Noortwest / en Noorden de kuste langhs / ververschende aen sommighe Eylanden / van daer haer cours nemende met zuyde winden / langhs de wal / quamen nae

Chili, ontrent S. Iago. Den 17. Februarij 1579. quamen sy door Aquapulco, in Nova Espagna, van daer t'seyl gaende/ quamen op 43. graden/alwaer sy de locht so kout vonden/ dat sy haer qualijck konden verwarmen/ van daer quamen sy op 38. graden/ in een goede Baye/ ghenaemt Nova Albion, in America gheleghen. Den 13. October, quamen sy aen eenighe Eylanden/gheleghen acht graden be-noorden de Linie: Den 14. November quamen sy inde Molucques, en arriveerden in Engelant den 3. November 1580. en waren uyt gheweest twee Jaren/ 10½. Maenden. Staet te noteren dat sy in seven Maenden ende vier Daghen seylden van Enghelandt in de Straet: en door de Straet in 16. Daghen. Oock dat M. Iohn Winter van de Compaignie van Draeck, wesende met d'ander Schepen geseylt door de Strate/ en wesende in de wint/ met quaet weder/ is den 8. October van sijn Compaignie ghedwaelt/ loopende weder te rugghe door de Straet/ nemende sijn cours naer Huys: en komt den 11. November weder uyt de Straet/ in de Noort-zee/ passerende de straet weder in ses en-twintich Daghen/ en quam den tweede Iunij Anno 1579. weder in Enghelandt, brenghende tijdinghe/ hoe dat hy op 55. graden besuyden de Straet was gheweest/ ende aldaer van hen gheraeckt.

De Vice-Roy van Peru, vernemende dat Draeck het silver en gout uyt de Schepen nam/ sondt drie Schepen/met twee hondert vijftich Mannen/ met Gheschut om hem te soecken/ en te vervolghen/ dan hem niet vindende ontrent de Capo sint Franc, ende vernemende dat hy niet was ontrent Panama, meynden sy dat hy door de Straet weder was gheseylt/ daer over is de Vlote wederom ghevaren.

Voyagie van Pedro Sarmiento, af-ghevaren van *Lima Anno 1579.* nae de Strate van Magellanes, om de selfde van de Zuyt-zijde te gaen recognosceren.

1579. Anno 1579. is Draeck inde Zuyd-zee langs de kuste vā Peru was gheweest rooven/ komende door de Strate van Magellanes, soo heeft de Vice-Roy Don Francisco de Toledo, omme daer inne te versien/ en kennisse vande saecke te hebben/ twee goede Schepen toe-gherust/ de welcke van't Callou de Lima, t'zeyl ginghen den 11. October: den eersten Novemb. passeerdē sy de Landen Desventuradas, op 25½. graden. Het eerste Landt dat sy verkenden was op 49½. graden/ alwaer sy quamen met een voorspoedighe reyse/ in min als dertich daghen: loopende zee-waert in om de Zuyde winden te schouwen: Alhier dan vonden sy als in Archi-pelago veel Eylanden/ en Sarmiento argueerde dat de Straet hier moste wesen/ twelck sy ondersochten/ loopende in verscheyden Baeyen/ Inwijcken/ en Canalen/ klimmende op de hooghe gheberchten/ en ontdecten verscheyden groote Inganghen/ Rivieren/ en Poorten/ vonden niet als ghebroken en ghescheurde Landen/ tellende tusschen

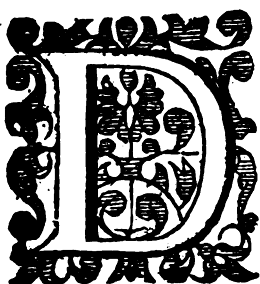
1579. tusschen dit en vijftich graden/meer als 85. Eylanden/ groot en kleyn/ liepen van hier weder zee-waert in/ alsoo sy gheen Straet konden vinden/en kreghen grooten storm ende onweder / soo dat de Schepen malkanderen verloren/ en niet weder te sien quamen : t'sanderdaechs gheduerde noch het ghewelt van winde die dwars op de wal was/ en siende de openinge en het canael int Lant/ saghen dat het meer en meer innewaerts aen was streckende / schoon en diep : waer door haer verseeckerende dat aldaer de Straet was/ bevonden aen de hoochte des Sons 51½. graden: twelck de rechte hoochte is van de Straet aen de Noortzijde : in de Zuydt-zee ondeckende dagelicx seer veel Eylanden/Poorten en Rivieren / daer van hy possessie nam voor den Coninck van Hispanien : Alle de plaetsen noemde hy met verscheyden namen : en vondt op seecker plaetse ghenaemt Porto Vermejo Oesters van de Zee/ daer-inne waren seer schoone Peerlen. Voende van hier voorts sijn Voyagie inde Strate / vernam hy van de Inwoonders dat Draeck aldaer ghepasseert was/ en verspiedende een gelegentheyt aen de engte van de Straet/ om die te sluyten/ en met Fortressen te bewaren/passeerden voorder/en hebben veel communicatien/met d'Inwoonders ende Gigantes ghehadt van de Straet: volghens dat-men in Argensola lesen mach: zijnde alsoo met goet weder en sonder eenighe zwaricheyt de Strate heel door geloopen/ komende aen de Noordt-zee uyt / en nam van daer sijn cours na Capo Verde, en van daer met sijn Schip na Hispanien : alwaer hy reysde nae het Hof/ daer hem sijn Majesteyt grootelijcks begaefde / en dede op sijn versoet een groote Vloot toerusten/ onder Diego Flores de Baldez om de Straet te fortificeeren.

Nu keerende tot de Vice-Admirael/ die door't onweder versteecken was/ deden haer uyterste beste Zeewaert in te loopen / maer om dat de wint dwars op de wal / en seer gheweldich was waeyende / meynden sy voor ghewis dat sy vergaen souden hebben/ en op de wal gheraeckt (alsoo het onweder drie dagen lanck duerde) maer 'tghevielgantsch contrarie / want bevonden dat het lant meer en meer inwaerts/ ende Oostwaerder aen was wijckende / het onweder ghedaen zijnde/ bevonden haer op 56. graden / en waren noch verre van Lant / seer verwondert zijnde. Hackuyt schrijft datse in dese navigatie oock waren op 58. graden ghesejlt / vindende be-zuyden de Straet veel Eylanden/ als oock een ander Straet/ dewelcke Acosta oock affirmeert / segghende van een ander Mont / of Inkomste gelegen op meerder hoochte/ door oorsaecke van een seker groot Eylant gelegen aen de Zuyt-mont van de Straet aen de Zuyt-zijde / Gent la Campana. Van hier seylde de Vice-Admirael de kuste langhs nae Chili, en van daer nae Lima in Peru. 1579.

Anno 1581. is door de Coninck van Hispanien (soo op't versoeck en persuasie van Sarmiento, als door dien den roep was/datter in Enghelant wederom Schepen nae Magellanes werden toe-ghemaeckt) na de Strate ghesonden Don Diego Flores de Baldez, met 23. seylen / ende 2500. Mannen / daer hy een nieuwen Gouverneur nae Chili met vijf hondert Soldaten uyt Nederlandt: inde Schepen ladende veel materialen om een fortresse te maken in de engte vande straet/volgende den raedt / ende het advijs / van Sarmiento die met dese Schepen oock ginck/ met-nemende seer veel Ammonitie met veel Volcks/ Mannen en Vrouwen / om de Straet te populeeren / ende een Colonie te maecken / daer over dat dese Sar-

miento soude zijn Gouvernent / sy waren Jaer en Dach eer dat sy in de Straet quamen / hiberende twee ofte drie reys in Rio de Genero, en andere plaetsen / door koude weder-om keerende / en eenighe Schepen verdroncken met veel Volcks.

Voyagie van Thomas Candisch, naer de Straet Magellanes.

1587.

Den 21. Iulij, is van Pleymuyen t'seyl gegaē met 2. Schepen van tseventich ende dertich Last / met een Jacht van twintich Last: Den eersten Augusti quamen sy in't ghesichte van Forte Ventura. Den neghenden Augusti quamen sy in Capo Blanco. Den 26. dito quamen sy in Sierra Liona, aldaer ververſteden / en tardeerden sy 15. daghen: Den 10. September voeren sy van Isle Verde, of Madragumba, nae Brasil. Primo November hadden sy Capo Frio in Brasil, sy ververſteden in't Eylandt S. Sebastiaen twintich daghen: weder ginghen sy den 23. November t'seyl / den 17. December quamen sy in Porto desire. Anno 1587. den 3. Ianuarij quamen sy aen Capo de Virgines. Den sesten Ianuarij quamen sy in de Straet / en quamen by de Spaengiaerts in Porto Famine, en laghen een Maent stil. Inde Straete waren sy belet door storm en onweder tot dē 24. Februarij, doen quamen sy inde Zuyt-zee: Zijnde in seven Weecken door de Straet ghekomen / en kreghen op neghen-en-veertich ende een half graden / vijf en veertich Leguas van 't Lant een zwaren storm / uyt den Noorden / verliesende een Schip uyt het gesichte dat in groot perijckel was: Den vijfthienden Meert quamen sy onder het Eylandt sint Maria. Den vierden November quamen sy aen het Lant van Californias op 23½. graden. Den veerthienden Ianuarij 1588. quamen sy inde Philippines. Den eersten Martij, quamen sy in een Haven bezuyden Iava Major. Den vijfden September quamen sy weder in Enghelandt, op de reys gheweest zijnde vijf en twintich Maenden vijfthien Daghen: En waren thien Maenden achthien Daghen vande Straet tot inde Manillas: ende waren van Pleymouth tot in de Straet van Magellanes vijf Maenden sesthien Daghen.

De

De tweede ende laetste Reyse van *Candisch* naer de *Magellanes*, ende Zuydt-Zee / met drie groote Schepen en twee Barcken.

1591. DEn 26. Augusti seylden sy van Pleymuyē: Den 29. Novemḿber quamen sy by de baye van Salvador, op dē kust vā Brasil, twaelf leguas aen dese zijde Capo Frio, daer sy van stilte belopē wierden / ghedüerende tot den tweeden December, Op dien tijt namen sy een kleyne Barcke/komende uyt de Riviere de la Plata: met Suycker en Negros. De Schipper vant Barcksen brocht haer aen een Eylant Plazentia, dertich leguas West van Capo Frio, daer arriveerden sy den 5. December, sy door-sochten en plonderden ses oft seve Huysen bewoont van Portugesen. Den 11. dito seylden sy van daer: en den 14. quamen sy aen S. Sebastiaen, van waer sy vertrocken om in te nemen het Stedeken van de Santos: Den 15. 's avonts anckerden sy aen de Barre van Santos, en sy quamen s'anderdaechs smorghens tot de plaetse: namen het Stedeken in / en kregen daer veel verversschinghe met ghewelt / nemende de Inwoonders ghevanghen/ sluytende die inde Kerck. Dē 22. Ianuarij Anno 1592 vertrocken sy van de plaetse: en brandeden S. Vincent tot de gront af: Den 24. dito ghinghen sy t'seyl en setteden haren cours naer de Straet. Den 7. Februarij hadden sy een groote storm. Den 8. dito was de Vloote ghesepareert/door de furie van tempeest. De Capiteyn resolveerde te gaen na Porto desire, op 48. graden.

1592. Den 16. Martij quam by haer de Pynasse/ hoopteden dat de Generael daer komen soude/ om dat hy sijn eerste reyse daer goede ververschinghe ghenomen hadde. Den 6. dito quamen sy met twee Schepen in Porto desire. Den 16. dito quam by dē hoop de Pynasse. Den 18. quamen sy alle-gader by een/ maer een barcke was weder te rugghe gekeert naer Enghelandt. Den 20. dito vertrocken sy van daer naer de Straet. Den 8. April quamen sy aen de Straet/ hebbende onder weghen gheleden veel groote stormen. Den 14. passeerden sy door de eerste Enghte. Den 16. passeerden sy de tweede nauwte / wesende thien leguas van de eerste. Den 18. dobbleerden sy Capo Frouward: leggende op drie-en-dertich en een half graden. Den 21. waren sy ghenootsaect door de furie van het weder te loopen in een smal gat 4. leguas vande Capo aen de Zuyt-zijde/ daer sy bleven tot den vijfthienden May, in welcke tijt sy leden extreme koude / en storm / met ghedurighe sneeu/ en hongher/leefden by Mosselen/Water en Kruyt van de Zee/ daer door veel van haer stierven. Capiteyn Candisch wel wetēnde dat de koude en sneeū niet langhe dueren konden/ hadde geerne voort geweest/dan meest de Compaignie/en t'Volck wilden dat men een ander reys soude aenvanghen / of weder nae Brasil loopen / maer sijn resolutie was te gaen nae Capo de bonne Esperance, door dien datter van alles ghebreck was/ ende veel ellende waren supporterende: Hy wert ter contrarie gheperswadeert te gaen naer Brasil: soo dat sy den 15. May

1592. weder t'seyl gingen: Den achthienden warense uyt de Straet: Den twintichsten dito / wesende ontrent Porto Desire, inde nacht ginck de Generael een andere kours soo sy meynden / daer door sy van hem verdwaelden / en alsoo sy hem sanderdaechs niet en saghen / waren sy van meeninghe dat hy gegaen was naer Porto Desire, vindende aen de Zuydt-zijde van de Porto een Put met versch Water. Den sesten Augusti haer Generael niet vernemende / seylden naer't Pinguijns-Eylant, leggende beneden Porto Desire, van daer setteden sy haer kours weder nae de Straet. Den neghenden dito hadden sy groote storm / soo dat sy haer seylen mosten in nemẽ. Den veerthienden waren sy onder eenighe Eylanden te vooren noyt ontdeckt / legghende 15. leguas van't Lant / Oost aen de Noorder sy van de Straet / op de welcke sy souden ghebleven hebben / en vergaen / soo de storm niet en hadde ghecesseert / dan de windt Oostelijck loopende / settedẽ sy haer kours na de Straet: Den achthienden dito quamen sy by de Capo, met een seer dicke mist / den selven nacht anckerden sy thien leguas van de Capo. Den neghenthienden passeerdẽ sy de eerste engte. De tweede enghte den 21. dobbleerden de Capo Frouward. Den 22. dito anckerden sy in een diepe Canael / of Arm / daer sy veel Wilden saghen: niet teghenstaende de extreme koude / liepen dese Luyden naeckt / en leven in Bosschen ende Wildernissen / als Satyrs / sy zijn uyt-nemende sterck / ende wierpen nae haer met steenen / van vier of vijf pont / een ongheloovelijcke distantie. Den vier-en-twintichsten seylden sy van daer / en quamen 'sdaeghs daer nae in Noord wester Raeck / oft Canael na de Zuydzee. Den 25. anckerden sy veerthien leguas van de Zuyd-zee / willende in die plaetse harẽ Generael verwachten / alsoo het daer maer drie leguas 1592. breet en was / en hy niet en konde passeeren sonder gesien te worden. Hier wesende en lijdende groote koude / en de Victualie op gaende / vonden sy goet te gaẽ na de Zuydzee / aen't Eylandt S. Maria, in een ghetempert Climaet / om ververschinghe te hebben / ende aldaer den Generael te verwachten / om dat hy nootwendich aen dit Eylant moste komen: soo vertrocken sy den derthienden September, en quamẽ dien dach in't ghesichte van de Zuydtzee: Den veerthienden werden sy wederomme te rugghe ghedreven / en quamen in een Arm oft Inganck drie mijlen inde straet / sy settedent van hier weder voorts / en wesende acht ofte thien leguas van't Landt / quam de wint seer furieuselijck van West-Noord-West / sy mosten wederom naer de Straet te rugghe / daer sy weder op de selfde plaetse anckerden. Den tweeden October, ghearaeckten sy weder in de Zuydtzee / vry van alle Landen. De volghende nacht begonst de windt weder seer te wayen van West-noordWest / soo langhs soo meer toe-nemende / soo dat sy niet wisten wat kours sy nemen souden / door dien sy door ghebreck van Ancker Touwen haer in de Straet niet en dorsten weder begheven. Den vierden ende vijfden October, ende soo voorts / nam de storm al aen / soo dat sy inde uyterste ellende waren: ende kreghen veel Waters in / maer den elfden October, saghen sy de Capo Desirado in sy van haer twee mijlen: wesende seer verleghen om die te doubleeren / door dien sy anders aen't Lant mosten drijven / geraeckende te met bet naer het Lant toe / op een halfmijl van strant gaf haer Godt dat sy de Capo doubleerden / daer hy langhs door over seylende / tot een Scheeps lengte of weynich meer: daer van liepen sy in-waerts de Strate met sulcken furie van wint

wint/ stroom/ en baren/ dat sy seylden den vijf-en-twintich leguas in ses uren tijts/ en wederom quamē in een Sloop ten ancker/ en soo weder aen Pinguijns Eylandt: wesende den 25. October. Den sevē-en-twintichsten dito/ waren sy weder in de Noortzee uyt van de Straet. Den dertichsten October waren sy beneden Porto Desire, aen de Pinguijns Eylanden, loopende in't Porto om te
1593. ververschen: Anno 1593. den dertichsten Ianuarij, quamen sy aen Isla Plazentia aen de kuste van Brasil: en den elfden Iunij in Enghelandt, uytghewеest zijnde een-en-twintich en een half Maenden

'Tis oock waerachtich dat Anno 1595. 1595. uyt Enghelandt ghevaren is Capiteyn Haukens, die ghekomen is met het Schip door de Strate van Magellanes, daer zijnde/ heeft een seer groote storm ghehadt/ en is met kracht van windē zuydwaerts aen gheloopen tot op 56. graden/ sonder eenich vast Landt ghevonden te hebben/ maer wel eenighe Eylanden/ onder de welcke hy wel 45. daghen navigeerde.

Voyagie nae de Straet van *Magellanes*, van vijf Schepen van *Iaques Mahu*, ende *Symon* de *Cordes*, Anno 1598. van Rotterdam ghesеylt.

1598.

Den 27. Iunij uyt Goereesche gat sijn sy t'seyl gegaen met vijf Schepen (sy quamen laet eer sy aen de linie quamē/ om die sonder contrarie wint te passeeren: wesende ontrent den lesten October, eer dat sy op 1½. graden besuyden de Linie waren: wesende stijf vier Maenden/ welcken tijdt sy meest met onnoodighe exploicten door-brachten/ als volghen sal) nu met een Noort-Ooste Wint/ uyt Goeree t'seyl ghegaen sijnde ende onder Engelant comende zijn/ door contrarie wint in Duyns ghеset/ tot den vijfthienden Iulij, wederom t'seyl gaende hadden eerst den tienden Augusti de hoochte van Capo S. Vincent, den neghenthienden dito sijn zy verballen op de Custe van Barbarijen, verre buyten haer gissinghe/ van hier hebben zy haer cours ghеset nae het Eylandt van Capo Verde, ende cregen den laetsten Augusti het Eylant S. Iago int gesichte/ daerse gheerne eenighe Barque of ververschinge becomen hadden/ dan creghen niet. Primo Septembris quamen zy onder Isla de Majo, alhier gheen Water noch ververschinghe becomende/ ginghen zy s'anderdaechs t'seyl nae S. Iago, al waer zy een oft twee Schepen aenghehaelt hebben/ van haer versoeckende voor ghelt/ met vrùntschap eenighe ververschinghe/ maer niet dan dreyghementen tot antwoort crijgende/ hebben zy met ghewelt een plaets aen lant inghenomen/ daer naer weder met vrùntschap versoeckende ververschinghe/ wasser niet ten besten als Truyt en Loot/ soo dat zy met ghewelt verwaterden/ oock door de onghesonde Locht/ werde
alder

1598. aldaer het volck sieck. Den sesten Septembris ghinghen zy weder onder seyl. Den thienden dito verlieten zy het Eylant/ den elfsten sijn zy in Illa brana ghecomen/ en daer hebbense met groote moeyte eenich versch Water becomen/ al waer zy oock niet als vyantschap en vonden: zijn den vijfthienden Septembris weder t'seyl ghegaen/ met een Noort-Oosten Wint/ cours settende Suyt-Oost: Den vierentwintichsten dito/ is de Generael ghestorven: op dato; bevonden zy haer heel dicht by lant/ op ses en twintich Vademen waters: soo dat zy den vijf en twintichsten dito ordre stelden op hunne cours/ van hier af begon het Scheurbuyck dapper in de Vloot te regneeren. Den neghen en twintichsten dito hebben zy haer reys neerstich vervolcht/ haren cours settende Suyt-West ten Suyden/ ende Suyt-Suyt-West tot den vierden October, doen liepen zy West Suyt-West: en den sesten dito wederom Oost Suyt-Oost aen. Den acht- en twintichsten hebben zy een gheméene Biddach ghehouden/ wesende op de hoochte van 1½. graden/ besuyden de Linie. Den tweeden Novembris door de sieckte van't volck werde gheraetsaem gevonden eenich lant aen te soecken/ om te ververschen/ soo dat zy haer cours naer Annobon hebben geset Noort Oost aen/ en werden terstont het Lant ghewaer/ veel buyten gissinghe: zy meenden hondert/en hondert twintich en meer Mijlen van de Walle te wesen/quamen op de hoochte van drie graden be-suyden/ aen de Custe van Manicongo, en zy liepen van hier te lande nae de Caep lopo Gonsalves, ende de Cust van Guinea, al om ververschinghe te becomen/ die niet veel en was/ nochtans met het weynighe quamen de siecken meest wederom op de been/ maer door de quade en onghesonde Locht die daer is/ weder invallende/ hebben raetsaem ghevonden den neghensten Decembris van daer t'seyl te gaen nae Annobon: en den sesthienden nae middach hebben zy't onder het Eylant gheset/al daer het Dorp innemende/ en met ghewelt ververschende/ doch soo is door de onghesonde Locht weder veel met heete Coortsen/ en andere Sieckten bevangen: het Scheurbuyck was ghenesen/ maer t'ghetal der siecken was niet minder: Den tweeden Ianuarij Anno 1599. met een Suyt-Suyt-Oosten wint sijn zy van Annabon t'seyl ghegaen/nae de Straet Maghellanes, haer cours settende Suyt-West. Den twee en twintichsten op 8½. graden/ saghen zy Ascencion, den laetsten creghen zy de Sonne boven t'hooft/ en voort varende/ waren zy op 20½. graden/ de Abrolhos, passerende/ met een Noort-Oosten Wint/ haer cours Suyt-West ten Suyden. Den neghensten Maert vonden zy haer op 41½. graden. Den drie en twintichsten dito hadden zy twee oft drie daghen groote Mist. Den acht en twintichsten dito de hoochte van 50½. graden/ wierpen gront op tsestich Vadem. Den neghen en twintichsten dito de hoochte van vijftich graden/hadden tachtentich Vadem gront/ en een gheweldighen storm West Noort-West. Den dertichsten en eenendertichsten dito/ met een Noordt-Noort-Westen Wint/ liepen zy West Noort-West aen/ en hadden op seven en tsestich/en tachtentich Vademen al goede Santgront. Den eersten April, saghen zy 'tlant Noort-West van haer legghen/ hooch lant/en wierpen gront op ses en dertich Vadem. Den sesten April quamen zy in de Straet/ met een Suyden Wint/ wesende nu neghen Maenden en negen daghen/ dat zy uyt het Vaderlandt ghesey lt waren/ en stijf drie Maenden dat zy uyt Annabon gheseylt waren. 1599.

1598. waren. Nu alsoo dese tijt de Winter seer hart aen / quam hadden zy verscheyden fortuynen en teghenspoet / doort t'quaet weder / t'welck door de coude / reghen en hongher het volck seer verswackte. Zy hadden in dese tijt int voorste van April vijf oft ses daghen goede Oost en Noort Ooste Winden / in welcke tijdt zy de Straet souden connen passeeren / maer door de verversschinghe vant t'volck / Water en Hout haelen / als oock roysetten van een Sloepe / versuymden zy den wint volcomelijck te ghebruycken / ghelijck zy behoorden / hebbende van den sevensten tot den twintichsten Aprilis, redelicke goede wint om te passeren / den wint daer naer veranderende van den Suyden / en Suyt-Westen / en als zy wilden passeeren conden niet / alsoo de May-Maent daer in de Winter is / met seer veel quaet weder ghenootsaeckt zijnde / in de Straet te verwinteren tot den drie en twintichsten Augusti, zy laghen in de groene Baye met groote armoede / op dito ginghen zy weder t'seyl / altemet weder eens anckerende / tot datse den tweeden Septembris, met een Oost Suyt-Ooste Wint t'seyl ginghen / ende den derden snachts de Straet uytgeseylt / comende met moy weder in de Suyt-Zee / hebbende nu ontrent ses Maenden inde Straet gheweest. Den vijfden en sesten ginghen zy noch al met een Noort-Oosten Wint / West ten Noorden aen. De ses Schepen / waer onder de Sloepe was / noch al by den anderen wesende / tot op den sevenden September, begon het een Top-seyl te wayen / doch noch gheen storm / soo dat de Zee die daer seer haest ontstelt ende verhefte: sulcx dat de twee Schepen / die Liefde ende de Trouwe, daer de Weert, ende de Cordes waren / op de Lije mosten werpen / om haer boots in te setten: Ondertusschen de Weert volcht den Admirael / die voor uyt was / ter wijlen over quam het Jacht genaemt de blijde Bootschap, die loefwaert vant t'Geloove was / een ongheluck / t'welck een beginsel vande verstropinghe vande Vloote was / dat sijn Boug-spriet / en voorstenghe over boort viel / in perijckel mede van de Focke-mast te verliesen door het gheweldich stampen vande Zee / waer door hy alle de Seylen innemende / een schoot heeft gheschoten om hulpe. Het welck Capiteyn de Weert siende heeftet oock op de Lije ghewòrpen / en sijn Seylen inghenomen om by hem te laten drijven: als oock dede de Trouwe: Ondertusschen haddet den Admirael laten voorts staen / doch de Liefde by de anderen comende / nam mede sijn Seylen in: soo dat hier de vier Schepen / van de vijf by een waren: Corts daer naer isser een dicken Mist ghevallen / soo dat zy malcanderen niet sien en conden: doch soo bleben zy den heelen dach soo by den anderen drijvende / ondertusschen was de Jacht besich om sijn Masten te repareren: alsoo dat de drie Schepen des anderdaechs den achtsten September het Jacht met de Sloepe / de Postillon misten / want zy met hun 3. Schepen door de groote en swaerte meer nederwaerts ghedreven waren: zy dreven dien dach noch by ee / tot s'anderdaechs smorghens dat de Vice-Admirael de Liefde (want het niet gheraden was langher alsoo drijvende den goeden Wint te versuymen) een teecken dede van seyl te maecken / hopende de twee Jachten voor uyt te vinden: ghelijck zy oock twee oft drie uren daer naer t'seyl gaende te loefwaert van hun int ghesichte creghen / die zy met blijtschap inghewacht hebben: hopende den Admirael mede te vinden. Cordes en de Weert leenden elck haer Timmerman aen't Jacht / om wederom 1598.

1598. een Boech-Spriet te rechten tot haren groote schade en ongherief/ want zy die tsedert niet weder en saghen: overmits zy s'anderdaechs den 17thienden Septembris de wint creghen uyt den Noordt-Westen/ waer door zy het wenden / en Suyt-West aenliepen: alsoo de Zee door de Wint haer dapper weder begon te verheffen / heeft de Jacht teghens den avont sijn Seylen wederom inghenomen/ als oock de Vice-Admirael dede / voor uyt sijnde / twelck t'Gheloove en Trouwe siende / lietent mede drijven/ doch alsoot nu doncker nacht was/ hadden de Jacht ende de Vice-Admirael seyl ghemaeckt / sonder eenich teecken te doen / immers soo veel dese twee nacomende Schepen sien ofte hooren mochten: alsoo bleef de Trouwe by het Gheloof, hopende dat de Liefde ghewaer wordende / dat zy niet ghevolcht werde/ mede opt drijven stellen soude/ Hier-en-tusschen hiel de Storm even dapper aen: licht ghewoorden sijnde en saeghen gheen seyl: t'welck voor dese twee achter ghebleven Capiteynen een bitter verdriet was: maeckte derhalven Capiteyn de Weert een cleyn seyltjen/ ende nae Capiteyn Cordes loopende / om met hem te besluyten/ dat zy op malcanderen wat souden passen / en sonder weder teeckenen gheen Seyl te minderen/ noch meerderen: hebben zy daer mede wederom seyl ghemaeckt/ hopende haer gheselschap te achterhalen / of ter bestemder plaetse te vinden. Dien dach twelck was den sesthienden Septembris, en de Wint ten naesten by wesende / en daechs daer naer met een Suyden/ en Suyden ten Westen wint / noch al den selven cours houdende / vervallen op 54½. graden be-suyden den Mont van de Straet. Ten selfden daghe stierf de Schipper van de Weert, en voer alsoo in grooте droefheydt / met Capiteyn de Cordes voort: Den selfden dach liep de Wint Suyt Oost ten Oosten / soo dat zy nu Noorden ten Westen aenvoeren / en des anderen daechs den Wint Suyt-Suyt-West loopende/voen Noort-Noort-Oost aen. Doch den neghenthienden weder Noorden ten Westen waepende/ hieldent ten naesten by. Ten selven daghe begon het met een Noort-Noort-Ooste Wint soo hart te waeyen / en soo vreeselick te stormen / dat zy meest sonder Seylen drijven moesten / in grooten noot van omghewor pen / of de sijde inghestaghen te worden / crijghende veel Waters in / in sulcker voeghen voeren dese twee Schepen vier en twintich daghen / in de Suyt-Zee / meest drijvende sonder / oft met weynich Seyls/ overmits de gheweldighe en gheduerighe Stormen: malcanderen somtijts des morghens missende / doch altijdts weder vindende / mits zy op malcanderen wat beter ghelet hebben. Zy creghen den vijf en twintichsten Septembris weder een harde storm uyt den Noorden / soo dat zy't weder lieten drijven / doch daechs daer naer cleyn seyl maeckende / liepen met een Westen Wint Noort-West aen / en vervielen die nacht be-Noorden de Straet op't Landt: sonder dat zy het selfde door de donckerheyt ghesien hadden: oock gheen gissinghe daer op ghemaeckt hebbende / mits zy hun daer noch wel 20. mijlen af gisten / en waren heel verbaest/ haer op de leegher Wal bevindende / met soo veel Wints / dat zy de Mars-Seylen niet conden voeren / onder-tusschen werden zy het Lant kennende / want zy haer drie Mijlen boven de Straet bevonden / en door den Westen wint gheen middel sijnde om van Lant af te comen / besloten t'samen de Straet wederom te kiesen / om een goede 1598.

1598. goede Reede te vinden / bequaem weder en wint verwachtende: om de Vloot te volgen die twee Maenden in het Eylandt S. Marja soude wachten: zijn alsoo voor de wint weder naer de Straet toegheloopen / met de Focke lancks het lant seylende / mits de Windt uyt den Noordt-Noordt-Westen seer fellelijck waeyde: liepen Suyt-Oost ten Suyden aen / en quamen teghens den avont by den Suydthoeck van de Straet / innewaerts loopende / om een Reede of Baye te soecken: zy bevonden dat zy aen een seecker Baye teghens de nacht willende byhouden door den stroom in een nacht wel ses oft seven Mijlen te Strate-waert in ghedreven waren / en quamen in een Baye / verwachtende bequaemheydt om van hier wederom inde Zee te loopen: zy hadden hier eenighe daghen tamelick weder / hoe wel de wint Westelick waeyende was tot den laetsten September. Den eersten October hadden zy een groote storm / uyt den Noort-Westen ten Noorden / dat zy voor drie Anckers legghen mosten / het weder daer naer wat stillende / hoopten altijt dat de Somer beter weder soude inbrenghen / maer werden seer gheabuseert / ende hadden noch in twee Maenden daer naer nauw eenen dach / om haer Seylen te drooghen / den veerthienden hadden zy wederom geweldigen storm uyt den Noort-Westen / en hadden dagheliicks den eenen storm op den anderen / met gheweldighe Buyen over het gheberchte vallende / dat haer gheen Touwen mochten houden. Somma zy versleten hier neghen Maenden tijts / inde Straet / sonder oyt t'Seyl van de Reede te hebben / om hare tijt / en alle avantagie waer te nemen / de Wint meest West Noordt-West waeyende / als oock den derden November met groote Storm. Den achtsten December overviel haer 1598. sulcken storm als zy oyt ghehoort hebben / t'water hem tot de stenghe toe verheffende / eens een luttel tijts de wint van den Oosten en Noort-Oost hebbende / waren zy onder seyl / en gheraeckten de Weert en Cordes elck op een verscheyden plaetse ten ancker / door de contrarie Wint / soo dat zy nae den elfden December malcanderen niet meer en saeghen / maer de Weert gheraeckte door de Noort-Weste Winden en stormen / noch meer Straetwaerts in / tot dat hy Olivier ontmoete den sesthienden December, int midden van de Straet / den twintichsten dito / met een Suyt-Ooste wint met den anderen t'seyl gaende / quam terstont de wint wederom West Noort-West. Somma alsoo de Weerts Schip heel vuyl / en in twee Jaren niet schoon ghemaeckt en was / conde niet seylen / noch Olivier volghen / door dien hy soo niet laveeren en conde / is dershalven van Olivier verlaten: De Weert hadde voorts in de Straet vele Fortuynen / en swaricheden / vervallende van d'een inconvenient in het ander / tot dat hy buyten hope zijnde / van by Cordes te comen / of by de Vloote / niet teghenstaende de groote diligentie die hy dede / heeft door noots halven en per faulte van eenighe Noort-Ooste / en Ooste Wint / en door ghebreck van alles / de Straet moeten verlaten / en nae huys keeren: uyt de Straet seylende den een en twintichsten Februarij: nae dat zy daer in neghen Maenden hadden ghesworven / den vier en twintichsten Martij quam hy op de Cust van Guinea, en midden Junio quam hy int Goereese gat: naer dat hy uyt gheweest hadde ontrent vijf en twintich Maenden.

Cordes met het Schip de Trouwe, gheraeckte wederom in de Suyt-Zee / en quam in Chili, son-

1598. der sijn Compaignie te vinden/ comende aldaer om verversschinghe/ nam een Stedeken oft Fort in van de Spaenjaerden/ en plunderde het volckjen van Chili, hy gaf de ghevangene Chilesen die Slaven ware vrij/ waerom de Inwoonders hem tot Coninck wilden op-werpen. Van hier gheloopen lanck de Cust/ van Peru, willende sijn gheselschap volghen/ nam verscheyden Schepen op de Custe van Peru, en van daer quam hy in de Molucques, In Tidore daer de Portugeesen met verraet hem het Schip afhendich maeckten/ en den Schipper Swarte Theun naer Malacca ghevanghen ghevoert.

De Jacht van Dirck Gerrits diese ghehouden hadde/ en den vijfthienden September met de Liefde, van die twee Schepen te weten de VVeerts, ende Cordes waren afghedwaelt: soo sy s'anderdaechs ghewaer wierden/ dat het in de wint was/ en de VVeert den seventhienden op 54½. be-suyden de straet verviel: en den neghenthienden eenen gheweldighen Noordt-Wests wint waeyende/ datse vier en twintich daghen lanck meest sonder seyl dreven/ onderwijlen dicmaels West en Noort-West sijnde/ soo dat de VVeert de Straet ghenootsaeckt was wederom in te loopen/ door alle dese contrarie Winden ist apparent dat Dirck Gerritsz die ghebreck aen sijn Boegh-Spriet/ en Fockemast hadde/ soo verre Suytwaerts is ghedreven/ namelick op vier en tsestich graden be-suyden de Straet op die hoochte wesende/ sach int Suyden leggen heel hooch Berchachtich landt/ vol Sneeus/ als het Landt van Noorweghen/ heel wit bedeckt/ en streckte hem als of het nae de Eylanden van Salomon wilde loopen/ van hier is hy nae Chili gheloopen/ ende het Eylant van S^t. Maria missende/ al waer hy sijn gheselschap meynde te vinden/ is inde Haven van S. Iago, te Val Parayso aenghecomen/ en gheen vrientschap vindende/ machteloos zijnde/ is in de handen van sijn vyanden moeten vallen. 1598.

De Vice-Admirael de Liefde, daer Schipper op was Iacob Quack, en Commis Melchior van Santvoort, die met het Jacht als voorschreven seyl maeckte/ van d'ander 2. Schepen t'Gheloove en Trouwe verstaecken/ is apparent mede zuyt aen ghedreven gheweest/ daer naer nochtans is hy mede in Chili gheraeckt/ aencomende int Eylandt S^t. Maria om sijn geselschap dat daer bestemt was te wachten/ sijnde nae alle apparentie van t'Jacht afgheraeckt/ t'welck als voorschreven is nae S. Maria oock ginck: seylende elck in een verscheyden plaets: soo dat de Liefde was aen het punt van Lanapie, aen het vaste lant om eenighe verversschinghe te crijghen/ maer alsoo hem aldaer 23. Man door de Indianen doot ghesmeten worden/ is van daer ghesezylt nae Iapan met het Schip de Hope d'Admirael t'samē/ wesende aet Eylant Maria in Iapan wel ontfangen/ zijn daer ghebleven.

De Hoope d'Amirael wesende door de Straet in de Suyt-Zee en alleen voor uyt seylende/ wert van sijn gheselschap niet ghevolcht/ soo door het quaet weder/ als het ongheluck van t'Jacht/ en ander accidenten/ soo dat hy alleen ghebleven is: wesende oock onderworpen den generalen harden storm van Noort Noort-West/ ende West/ ghedreven werdende ten Suyden in 54 dagen/ sijnde doen ter tijt seer cout/ op t'leste redelicke wint wederom crijghende/ vervolchde sijn reyse na de Cust van Peru, verliesende van d'een den d'ander/ quam op de Custe van Chili op ses en veertich graden/ daer het bestempt was malcanderen te wachten dertich daghen/ achtervolghende twelcke soo bleef hy hier legghen acht en twintich daghen/

ghen / ververſchende / vindende het volck van't lant goet van natuere: hier ſettede hy de Sloep op: Van hier quam hy tot de Mont van Baldivia, door ſtercke Wint / en liep daer niet in / maer nae la Mocha, daer hy s'anderdaechs vondt het Schip de Liefde, van de Vloote: en ſoo ſtelden zy haer cours nae 't Eylandt S^a. Maria, daer aen't vaſte Lant drie en twintich van haer volck doot gheſlaghen werden van de Indianen: en ginghen t'ſaemen hun cours van S^a. Maria naer Iapan, daer d'Admirael / en Vice-Admirael t'ſamen arriveerden.

Voyagie / van Olivier van *Noort*: ghedaen *Anno* 1598. met 4. Schepen door twee hondert 48. Mannen.

1598.

DEn 13 September: uyt het Goereſe gat gezeylt / den 9. Octobe verhielen op de Cuſte / benoordē Capo blanco, in perijckel op't lant te ſeylen. Den 18. dito / op elf graden quam de Wint contrarie / uyt den Suyt-Weſten / den derden November, was de Wint noch Suydelick / en hadden van den elfſten October al Weſt en Suyde Winden / daer mede ghelaveert tot dat zy vervielen op't Lant van Guinea op drie graden vier Minuten. Den elfſten December, quamen zy onder Iſle de Principe: Anno 1599. den eerſten Ianuarij ſaghen zy Annabon, op dato hebben zy haer cours gheſet nae Rio Ianero, den twaelfden dito begonnen zy veel ſieck Volck in de Vloote te crijghen: den derden Februarij ſaghen zy Braſil, op twintich graden. Den neghenſten dito quamen zy in Rio Ianero om ververſchinghe / dan werden met ghewelt van landt ghehouden. Den ſesthienden quaemen zy aen twee onbekende Eylandekens / daer zy veel Palmites en Moſſelen vonden: Den twee en twintichſten dito: quamen aent Eylant Sint Sebaſtiaen, daer ververſcht hebbende / zijn gheſeylt nae t'Eylandt S. Helena, dan het is haer ghemiſt: Den dertichſten dito ſaeghen zy weder Braſilien op twintich graden. Den tweeden Iunij ſaghen zy t'Eylandt S. Clara, daer zy nootwendich moſten landen / (hebbende maer acht of thien ghezonde Mannen) om te ververſchen van de Palmiten en ſuere Pruymen: zy verbranden hier het Schip d'Eendracht: den dertichſten quamen zy weder aen tot S. Sebaſtiaen: Den twintichſten September quamen zy in Porto deſire: ververſchende met Voghelen / Robben, Pinguijns, en Eyeren / daer mede zy ſeer gheſterckt / en meeſt op de been komende / hebben zy de Schepen ſchoon ghemaeckt: en zijn op den dertichſten October weder in Zee ghereaeckt / den vierden November quamen zy aen de Capo Virgines, en vonden daer het water wel ſeven Vadem op en neder vloeyen. Den vijfſten November ſeylden zy in Straet / nae dat zy veerthien Maenden / tot hier toe hadden t'ſoeck ghemaeckt / en wel hondert Man verlooren: Den vier en twintichſten dito quamen ſy heel 1599.

1598. in de Straet / nae dat zy die tot vijf maels ingheseylt hadden / en elcke reyse door contrarie Wint en stroom uytghedreven waern / door de West-zijde van de Straet vonden zy Sebalt de Weert, die wel twintich Mijlen door de Straet was gheweest / en wederom most keeren: De Weert was seer verwondert over de vetticheydt / en gladdicheyt van Oliviers Gasten / die seer dispoost waren / door dien zy over al ververschten / en overvloet van alles gehadt hadden / de Maets van de Weerdt ter contrarien seer magher en slap zijnde. Olivier is met de Weert savonts onder seyl ghegaen / dan door de onbeseyltheydt / en onghemaniertheyt van de VVeerts Schip / niet connende de Capo Mauritio boven seylen / of laveren / most te rugghe blijven. Olivier voort aen passerende / vont seer variable Stroom / en Ebbe / en Vloet. Den neghen en twintichsten Februarij, quam hy in de Suyt-Zee / nae dat hy in de Straet wel hondert-mael seyl ghemaeckt hadde / en was ontrent vier Maenden in de Straet / daer hy seer qualick / en met veel moeyte door quam. Hy vondt veel cleyne Eylanden by Capo Desirado, lancks de Cust van Chili, legghende den twaelfden Meert door Noort Noort-Weste storm op ses en veertich graden / verloor hy sijn Vice-Admirael uyt het ghesichte. Den een en twintichsten dito quam hy aen la Mocha, daer tamelick ververschende. Den vijfthienden September, quam hy in de Straet Manille, wesende 6½. Maenden / dat hy uyt de Straet Magellanes was gheseylt / Anno

1601. 1601. den neghenden Februarij seylde hy uyt de Straet Balaboam. Den vijf en twintichsten Aprilis vernam hy t'Lant van Capo de bona Esperanza. Den vijf en twintichsten Augusti arriveerde hy in de Maes / met een Schip / twaelf daghen min als drie Jaer uytghewееst hebbende. 1601.

Sir Fransoys Draeck, seylde den sesten September uyt de Straet / in de Suyt-Zee / den sevenden dito een graet longitude wesende van de Mont van de Straet / creech sulcken storm / dat hy wel twee hondert leguas Suyt-waerts van de Mont van de Straet dreef / al waer hy quam op vijfthien graden en meer: in de Haven van een seecker Eylant ten ancker / van waer de Wint van den Suyden comende / settede sijn cours heel Noort-waert tot op 55½. graden / aen sommighe onbewoonde Eylanden / daer hy versch Water en sommighe crachtighe Cruyden vant / en loopende een weynich vorder / quam hy aen een Baye / daer vont hy naeckte Mannen en Vrouwen / varende in haer Canoen / van d'een Eylant aen d'ander om voetsel / en zy handelden met hen sulcx als zy hadden / bindende aldaer veel ghevoghelte: bevont mede dat daer / ende oock aen d'uytterste Eylanden de Sonne opt minste acht graden aen Tropicus Capricorni sijnde / den Nacht maer schaers twee uren lanck was / merckende daer by als de Sonne in Capricorno comt / dat daer gantsch gheen nacht is / Draeck wederom hebbende becomen de hoochte van de Straet / nam sijn cours Noortwaerts / en quam den 29. November in la Mocha op acht en dertich graden: als hy gheloopen hadde van t'Suyden van de Straet achterom / tot de hoochte van de Noortzijde van de Straet / sonder lande te sien: Nota.

VOCA-

VOCABVLAER:
Oft Tale van d'Eylanden
Salomonis.

Een.	Tacij, oft Taci.
Twee.	Loua, of loa.
Drie.	Tolou.
Vier.	Fa : daer is 4. D'fa.
Vijf.	Lima.
Ses.	Houw.
Thien.	Ougefoula.
Comt af boort.	Nutifoy.
Gaet wech.	Fanou.
Vechten/ slaen.	Baekela.
Een Vrouwe.	Herxi.
Een Vercken.	VVacka.
Hoen of kieckē	Omo.
De wint.	Augin.
Visch.	Ica.
Een Vischriet.	Eca.
Cocos-noten.	Alieuw.
Banannas.	VVafoudgy.
Obos of oubes-Wortel.	Ouñj, Oubi.
Geeft my mijn obos.	Toma may ous.
Sieck.	Mataij.
Jonghe Cocos.	D'mauta.
Coralen.	Lickasoa, of acachoa
Een Spijcker.	Hakoubea.
Yser.	Hequij.
Vishouck.	Matau.
Overste.	Latou.
Aen lant.	Ajouta, of ajouda.
Goet yser.	Moaij.
Jaa.	Da of ijto.
Wech : door.	Alick-wi.
Eē Wortel soo genaemt/ Riet-achtich/ gemerbelt op die bast.	Acoua.

Tale van het Cocos-Eylant.

Sonne.	La.
Mane.	Massina.
Sterren.	Fittou.
Ooghen.	Matta.
Ooren.	Talinga.
Tonghe.	Alello.
Lippen.	Lamotou.
Wangen.	Calafou.
Strot of keel.	Oua.
Borsten.	Chou.
T'herte.	Fatta.
Mont.	Coloij.
Neus.	Esou.
Baert.	Talaffa.
Tanden.	Nyso of lyso.
T'hayr van't Hooft.	Ourouco, , ou-rou.
Beenen.	VVaaij.
Handt en vingers.	Fatinga. lima.
Nagelen.	Maij ninia.
Buyck.	Tinay.
Rugghe.	Toua.
schouders.	Touauma.
De billen.	Mouri.
Eē jongē.	Tama.
Dochter.	Toubou.
Vrouwe.	Farri.
Slaapen.	Mooij.
Dansen.	Pipi.
Een Huys of Hutte.	Fare.
Steen.	Fattou.
Boom.	Talie, of taliei.
Hout.	Lachaai.
Yser.	Hackounnea.
Cralen.	Casoa.
Een Schip.	Wacha.
Vercken.	Pouacca.
Een Haen.	Moa.
Water.	VVaij.
Eē Hmne.	Oufa.
Reghen.	Oua.
Een Bijl of Hamer.	Tocki gelsij.

Aerde.	Kille.
Koper.	Tatto.
Sit-stoel.	Noffoa.
Een Panneken.	Chienga.
Elpenbeen.	Tatta.
Suypen.	Massele.
Steecken met een Mes.	Tuamo.
Een Kleedt.	Cafou.
Een Matjen.	D'fau.
Cocos-olie.	D'lolo.
Een Bergh.	Maoucha.
Wech-seylen.	Foulau.
Eet/ oft/ eet-op.	Tacki, nacki.
Haal-op.	Foudij.
Banannas.	Fouti.
Obes-wortelen.	Oufi.
Water.	VVaij.
Olie.	Lolo.
Kees.	Poulaca.
Een Scheer.	Epouri.
Een vinger-rinck.	Mamma.
Een Trommel.	Nassa.
Een Roer.	Leaij rismoghel neluij.
Een Bedel.	Waijfogi.
Een Mes.	Fassi.
Brant-spiegeltjen.	Lessi iloa.
Cocos-bladers.	Aes Cisaro.
Cocos-water.	Wacki.
Suycker.	Lolo.
Bast van Cocos.	Pourou.
Een seker vrucht.	Falasola.
Paerlemoeder.	Tiffa, of Teffa.
Een Belle.	Taula.
Caneel.	Kaij.
Een Touwetje.	VVaffauw.
Het Vyer.	Oumou.
Een/	Taci,
Twee/	Loua,
Drie/	Tolou.
Vier/	Fa,
Vijf/	Lima,
Ses/	Hounou
Seven/	Fitou,
Acht/	VValou,
Neghen/	Ywou.
Thien.	Ongefoula.

Sy konden niet hoogher als thien tellen / wy leerden haer tot hondert tellen / met haer tellinghe.

Elf/	Ongefoula taci.
Twaelf.	Ongefoula loua.

Dit/ of/ Hier.	Equi.
Jonck.	Manta.
Laet het my sie.	Matta niay.
Daer is niet.	Neay; of Eay.
Neen.	Eai.
Jae.	Yio, of Yjouw.
Duyve.	Loupe.
Daer is niet meer.	Eeuw.
Sanck.	Adoua.
Een teecken vã willekom en adieu.	Lolle.
Haer pickeersel op't lijf.	Tetau.
Grillen in't dansen.	Mon.
Een Beest met hoornen.	Nifo.
Suycker.	Lolo.
Kleyn Obos.	Talo.
Van Pampier gheschilderde kleetjens.	Keasiva.
Een Os met hoorens.	VVagga, wagga bou.
Een wortel die sy kauwen/ en haer dranc af maecken.	Acava : Atova, Cava.
Een Schip.	VVacha.
De namen van twee Ostagiers/ wesende Edelliedẽ.	Tamay en Fosa.
Tou/ van bast/ daer sy haer kleetjes mede binden om't Lijf.	Caffa.

Arm-ringhen.	Tauwa pou.
Vingher.	Fatinga.
Een groẽ fruyt sappich.	Lolou.

Ons

Ons Broot.	Masi.
Lever.	Adde.
Verckẽs-lever.	Adde puacca.
De Coninck.	Ariki.
Latou, of latau.	Overste.

Tale oft spraecke van de Custe van Guinea nova.

De Coninck.	Laticuw.
Cocos-Noten.	Lamas.
Een Hinne.	Coocq.
Een Vercken.	Tembor.
Bannanas.	Tachouner.
Hoenders Eyeren.	Pasima Coo.
Water.	Dan oft Daan.
Visch.	Hissou.
Crabbekens.	Corre cor.
Betel of Spuijbladen.	Nomboug Po.
Pinangh.	Bou.
Kalck.	Camban.
Olie.	Poom.
Cralen.	Poutai.
Yser.	Herees.
Een Mes.	Coot.
Rottang.	Bouo.
T'hooft.	Ea.
Neuse.	Nisson.
Ooren.	Talingan.
Tanden.	Ysang.
Voor-hooft.	Posson Arongh.
Hayr.	Nihouge.
Hant.	Limangh.
Voeten.	Kekeijn.
Borsten.	Sou sou.
Armen.	Pong liman.
Tonghe.	Hermangh.
Lippen.	Tabaing vouling.
Schouders.	Haliyng.
Buyck.	Balang.
Rugghe.	Baheing.
Vingher.	Cateling liman.
Billen.	Poutong.
Slapen.	Heim.
Baert	Incam besser.
Eten.	Nam Nam.
Drincken.	Anda.
Kaké of Wãgé.	Paring.
Strot of Kele.	Con Con Hăgh.
Riet.	Daan.
Een Stoel.	Sou.
Steenen.	Coore.
Vuyr.	Eef.
Lant: aen lant.	Behoul.
Vischhouck.	laoul.
Paerlemoeder.	Corron Tãborin
Sonne.	Naas.
Mane.	Calangh.
Sterren.	Maemetia.
Knodse van hout.	Hereris.
Cisser of tartaruge	Foun.
De Ringen die sy door de Neuse dragẽ/van been.	Iaoull.
Oliphants tant.	Tembron bis.
Cornaeties / of Lijntjes.	Calcaloun.
De Zee.	Taas.
Houte Sweerden.	Seel.
Aerde / of roode Aerde.	Taar.
Sant.	Coon.
Reghen.	Ous.
Een slingher.	Gimmio Halla.
Een Spies van hout.	Mareet.
Een Assagaij.	Houvan.
De Veerẽ aẽ d'Assegaij.	Tounsiet.
Menschen bloet.	Daar aug.
Verckens bloet.	Daar de rembos.
Mutsen / die sy draghen.	Nandikea.
Een Canoa.	Takoup.
Koepen of scheppẽ	Gemoe Haloes.
T'gheberchte.	Fasser.
Een isser niet.	Capte andesingim ne aij.
1. Een.	1. Tika.
2. Twee.	2. Roa.
3. Drie.	3. Tola.
4. Vier.	4. Fatta.
5. Vijf.	5. Lima of liman.
6. Ses.	6. Wammà.
7. Seven.	7. Fita.
8. Acht.	8. Wala.
9. Neghen.	9. Siwa.
10. Thien.	10. Sangafoula.

Een

Een Vrucht als eē cleyn Cusi.	Loongh.
Wachten.	Attingam.
Een naem van eē gevangen man.	Tarhar lieuw:
Ick en kent niet.	Kim kabbeling lougtee.

Spraecke vant Eylant Moyses.

Jaa.	Llu.
Onberept hout.	Sagu.
Broot.	Pouhonnori.
Schouders.	Carracerreram.
Borsten.	Sou sou.
Knien.	Pou hanking.
Ooghe.	Mattanga.
Laet sien.	Matta may.
Strot of kele.	Comieconnon.
Tonghe.	Caramme.
Baert.	Parre wourou.
Neuse.	Wansrugo.
Bananas.	Hiwoundi, Taboun.
T'sal hier comen terstont.	Kirrekir.
Verrcken.	Cambour
Cocos.	Lamas.
Op.	Tata.
Alep.	Wacht of terstont.
1. Een/	1. Kaou,
2. Twee/	2. Roa,
3. Drie/	3. Tolou.
4. Vier/	4. Wati,
5. Vijf/	5. Rima,
6. Ses/	6. Eno.
7. Seven/	7. Wijtsou.
8. Acht/	8. Ejalou,
9. Neghen/	9. Siwa.
10. Thien.	10. Sangapoulo.
Een Henne.	Mitoa.

Knodse.	Micoura.
Yser.	Masirim.

Spraecke van't Eylandt Moo, op twee graden: daer de Flitzen waren.

Cocos.	Lieu.
Bannannas.	Tandani.
Verrcken.	Paro.
Water.	Nanou.
Gember.	Raalj.
Visch.	Ani.
Mes.	Koijma.
Hont.	Aroue.
Cralen.	Sassera.
Cam van Been.	Marmauw.
Spijcker of Yser.	Bee.
Broot.	Sagu.
Broot in Coecken ghebacken.	Soome.
Cleedjens van de Vrouwen.	Maije.
Armbanden.	Sabre.
Hant-boghe.	Partina.
Pijlen.	Bare.
Slapen.	Moune.
Visch schieten.	Tineanij.
Verrckens-tant.	Sona.
Een vier-voetich Ghediert.	Pari-wou.
Sonne.	Arduio.
Vijff.	Weer-faut.
Heel witte Vogel.	Mavi:kacketoua.
Een geele Wortel als Curruma.	Aou.
Witte Corалen.	Sassera poute.
Niet/ niet / Neen/ neen.	Taop, Taop.
Wech van hier.	Hoijda.
Een seecker Eylandt.	Arti.

FINIS.